

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

เอกสารประกอบการประชุม

คณะทำงานบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทย
ครั้งที่ ๑

ภายใต้โครงการขับเคลื่อนแผนบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม
ของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน (ระยะที่ ๑)

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๑

ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม ๒ ชั้น ๘ กระทรวงยุติธรรม
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ถนนแจ้งวัฒนะ
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

	หน้า	
บทที่ ๑	ขอบเขตการศึกษา	๓
	๑. หลักการและเหตุผล	๓
	๒. วัตถุประสงค์	๔
	๓. กรอบในการดำเนินงาน	๔
	๔. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ	๕
	๕. แผนการปฏิบัติงาน	๖
	๖. ระยะเวลาดำเนินงาน	๘
	๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๘
	๘. คณะที่ปรึกษา	๘
บทที่ ๒	การให้ความช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญา	๙
	๑. ความนำ	๙
	๒. มาตรฐานสากลและการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย	๑๑
	๒.๑ มาตรฐานสากลว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา	๑๑
	๒.๒ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย	๑๕
	๓. ข้อเสนอในการปฏิรูปการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย (เหยื่อในคดีอาญา) ตามแนวคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ	๕๔
บทที่ ๓	แนวทางการให้ความคุ้มครองเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย	๕๙
ภาคผนวก	ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ.	๘๐

บทที่ ๑ ขอบเขตการศึกษา

๑. หลักการและเหตุผล

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมมีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบและดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาประชาชนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ตลอดจนดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม โดยตลอดระยะเวลากว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมา พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ กล่าวคือ พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นเพียงการช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในลักษณะของการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งจะมีหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น แต่เนื่องจากและหน่วยงานต่างก็มีนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป และมีลักษณะการทำงานที่ยังขาดการแลกเปลี่ยน ประสาน เชื่อมโยงข้อมูลกันระหว่างหน่วยงาน อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีมาตรการ กลไก หรือเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล

ต่อมาคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมโดยคณะอนุกรรมาธิการปฏิรูปการเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมเพื่อประชาชน เห็นควรเสนอ “การปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย)” เป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ต้องปฏิรูป จึงเสนอรายงานต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้ให้ความเห็นชอบและเสนอคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีรับทราบแล้ว ซึ่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รับมอบหมายจากกระทรวงยุติธรรมให้เป็นผู้รับผิดชอบพิจารณาขับเคลื่อนการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปประเทศต่อไป

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้พิจารณาถึงสภาพปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมา และข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคท้าย ที่บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาระบบการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคท้าย และแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ตลอดจนมาตรฐานสากล อันจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐตามนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนนำไปสู่การเป็นประเทศต้นแบบของประชาคมอาเซียน จึงเห็นควรดำเนิน

โครงการขับเคลื่อนแผนบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน (ระยะที่ ๑)

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ของประเทศไทย

๒.๒ เพื่อศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เป็นไปตามมาตรฐานสากลและแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๒.๓ เพื่อศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

๓. กรอบในการดำเนินงาน

ที่ปรึกษาจะดำเนินงานตามโครงการขับเคลื่อนแผนบูรณาการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทยและประชาคมอาเซียน (ระยะที่ ๑) ดังนี้

๓.๑ ศึกษาแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ตลอดจน ปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ของประเทศไทย

๓.๒ เพื่อศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เป็นไปตามมาตรฐานสากลและแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๓.๓ เพื่อศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

๓.๔ จัดประชุมคณะทำงานซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และคณะที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของ

บุคคลอื่น (จำนวน ๓ ครั้งๆ ละประมาณ ๔๐ คน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล พร้อมจัดทำ รายงานผลการประชุมคณะทำงาน

๓.๕ จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นักวิชาการ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของ บุคคลอื่น (จำนวน ๕ ครั้งๆ ละประมาณ ๑๑๐ คน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุมรับฟังความคิดเห็น

๓.๖ วิเคราะห์ สรุปประมวลผลการศึกษา และผลการรับฟังความคิดเห็น เพื่อจัดทำรายงานผล การศึกษา

๓.๗ จัดประชุมคณะกรรมการฯ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อนำเสนอ ร่างรายงานผลการศึกษา (จำนวน ๑ ครั้งๆ ละประมาณ ๔๐ คน) พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม

๓.๘ จัดทำรายงานผลการศึกษาลับสมบุรณ์ และบทสรุปผู้บริหาร เสนอกรมคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพ

๔. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

๔.๑ กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสิ้นจำนวน ๕๕๐ คน

(๑) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ภาคประชาชน ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นักวิชาการ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน

๔.๒ พื้นที่ดำเนินการ

(๑) การประชุมคณะทำงานฯ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล จำนวน ๓ ครั้ง

-ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม ๒ ชั้น ๘

-ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑๖ เมษายน-๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑

-ครั้งที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๑๖ มิถุนายน-๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

(๒) การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นฯ จำนวน ๕ ครั้ง ดังนี้

-ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดขอนแก่น

-ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดเชียงใหม่

-ครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ จังหวัดสงขลา

-ครั้งที่ ๔ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ กรุงเทพมหานคร

-ครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดชลบุรี

(๓) การประชุมคณะกรรมการฯ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล จำนวน ๑ ครั้ง

-ระหว่างวันที่ ๑๖ มิถุนายน-๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๕. แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ระยะเวลา (๑๖ ส.ค. ๖๐-๑๖ ส.ค.๖๑)											
	ก.ย.๖๐	ต.ค.๖๐	พ.ย.๖๐	ธ.ค.๖๐	ม.ค.๖๑	ก.พ.๖๑	มี.ค.๖๑	เม.ย.๖๑	พ.ค.๖๑	มิ.ย.๖๑	ก.ค.๖๑	ส.ค.๖๑
๑. ศึกษารูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ของประเทศไทย	←————→											
๒. ศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เป็นไปตามมาตรฐานสากลและแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ	←————→											
๓. ศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และเป็นไปตามมาตรฐานสากล	←————→											
๔. จัดประชุมคณะทำงานฯ (ครั้งที่ ๑) เพื่อนำเสนอรายงานผลการศึกษาตาม ข้อ ๑-๓ และ รับ ฟัง ข้อเสนอแนะ พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม					←————→							
๕. จัดประชุมภาคประชาชนและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอรายงานผลการศึกษาตามข้อ ๑-๓ และ รับ ฟังความคิดเห็น (จำนวน ๕ ครั้ง) พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม						←————→						
๖. จัดประชุมคณะทำงานฯ (ครั้งที่ ๒) เพื่อนำเสนอรายงานผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อ ๕ และรับฟังข้อเสนอแนะ พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม									←————→			

กิจกรรม	ระยะเวลา (๑๖ ส.ค. ๖๐-๑๖ ส.ค.๖๑)											
	ก.ย.๖๐	ต.ค. ๖๐	พ.ย. ๖๐	ธ.ค.๖๐	ม.ค. ๖๑	ก.พ. ๖๑	มี.ค. ๖๑	เม.ย.๖๑	พ.ค. ๖๑	มิ.ย. ๖๑	ก.ค.๖๑	ส.ค. ๖๑
๗. วิเคราะห์ ประมวลผลการศึกษา และผลการรับฟังความคิดเห็น เพื่อจัดทำ รายงานผลการศึกษา										←→		
๘. จัดประชุมคณะทำงานฯ (ครั้งที่ ๓) เพื่อนำเสนอร่างรายงานผลการศึกษา ตามข้อ ๗ พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม											←→	
๙. จัดประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อนำเสนอร่างรายงานผลการศึกษาตามข้อ ๘ พร้อมจัดทำรายงานผลการประชุม											←→	
๑๐. จัดทำรายงานผลการศึกษาระบบสมบูรณ์ และบทสรุปผู้บริหาร เสนอกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ												←→

๖. ระยะเวลาดำเนินงาน

ภายใน ๑๒ เดือน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา (๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๐–๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑)

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๗.๑ มีรายงานผลการศึกษารูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ของประเทศไทย

๗.๒ มีรายงานผลการศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เป็นไปตามมาตรฐานสากลและแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๗.๓ มีรายงานผลการศึกษาและพัฒนากฎหมาย รูปแบบ มาตรการ กลไก หรือเครื่องมือในการช่วยเหลือประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

๘. คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย

๘.๑ ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ	หัวหน้าโครงการ
๘.๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณภัทร สรอจัทม์	นักวิจัย
๘.๓ ดร. วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์	นักวิจัย
๘.๔ นางปิยะมาศ กิจวีรุฒิ	ผู้ช่วยนักวิจัย

บทที่ ๒

การให้ความช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญา

ในบทนี้จะกล่าวถึงมาตรการ กลไก ของการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยพิจารณาถึงหลักกฎหมาย และกลไกในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาของไทยโดยศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และนำเสนอหลักกฎหมายของต่างประเทศที่ให้การช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศทางด้านกฎหมาย และเพื่อความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ดังนี้

๑. ความนำ

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิด (crime victim) หรือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา (injured person) มักไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยมากนักโดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งโดยหลักแล้ว พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่แต่เพียงผู้เดียวในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล ส่วนผู้เสียหายเป็นเพียงผู้รายงานให้ทางราชการทราบว่ามีอาการกระทำความผิดเกิดขึ้น หลังจากนั้นการดำเนินกระบวนการทั้งหมดตามกฎหมายจะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เป็นต้น

การแจ้งความของผู้เสียหายทำให้กระบวนการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา และจำเลย เริ่มต้น เช่น การออกหมายจับและหมายค้นโดยศาล การแจ้งข้อหา ก่อนการจับกุม การแจ้งสิทธิให้ผู้ถูกจับทราบว่า มีสิทธิที่จะไม่ให้การ มีสิทธิในการมีและปรึกษาทนายความ มีสิทธิในการได้รับการประกันตัวหรือได้รับปล่อยตัวชั่วคราว เป็นต้น และเมื่อศาลรับคดีไว้พิจารณา การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลต้องเป็นไปตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เช่น สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีโดยองค์คณะผู้พิพากษา สิทธิในการที่จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง สิทธิในการมีทนายในการต่อสู้คดี สิทธิในการที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว เปิดเผยและเป็นธรรม เป็นต้น ส่วนผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิด (crime victim) หรือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา (injured person) กลับเป็นเพียงพยานหลักฐานชิ้นหนึ่งในการพิสูจน์การกระทำความผิดเท่านั้น และเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว ความสำคัญของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายก็หมดลง กระบวนการลงโทษ และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องขังโดยองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ และราชทัณฑ์ ได้เริ่มขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในเรือนจำ การบำบัดและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อีกครั้ง ในขณะที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเหลียวแล และในหลายกรณีก็ไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลับได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่มีแม้แต่การความช่วยเหลือจากรัฐ หรือแม้แต่การรักษาพยาบาลเบื้องต้น (วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ๒๕๕๕:๑-๓)

แนวคิดและพัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่เกิดขึ้นอย่างมากมาในช่วงท้ายของศตวรรษที่ ๒๐ จนถึงปัจจุบันมีเหตุปัจจัยหลายประการ มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม

เศรษฐกิจ และการเมืองของสังคมแต่ละแห่งที่ทำให้สาธารณชนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ตัวอย่างเช่น กรณีของสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ ๑๙๖๐-๑๙๘๐ ที่มีจำนวนสถิติอาชญากรรมร้ายแรงเพิ่มสูงขึ้น คดีอาญาสำคัญหลายคดีที่ตัดสินโดยศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกา เช่น คดี *Miranda v. Arizona* (๑๙๖๖) ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าการดำเนินคดีอาญาไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้เนื่องจากปัญหาเทคนิคทางกฎหมาย ประกอบกับการตัดสินคดีของศาลทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยศาลไม่สามารถตัดสินคดีขัดต่อบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยตามรัฐธรรมนูญได้ อีกทั้งสิทธิของผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญายังไม่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญที่ศาลจะนำมาใช้วินิจฉัยคดีได้เช่นเดียวกันจึงทำให้เกิดสภาพการณ์ของการดำเนินคดีอาญาที่มุ่งแต่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิด^๑ นอกจากนี้ ปัญหาการละเลยสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญามีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้นเมื่อจำนวนสถิติผู้ต้องโทษในคดีอาญาที่ได้รับการพักการลงโทษ (parole) มีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้สาธารณชนเข้าใจว่าในกระบวนการดำเนินคดีอาญาผู้กระทำผิดมักได้รับการคุ้มครองมากกว่าผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อ^๒ และนำไปสู่การเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ ในสังคม เช่น กลุ่มสิทธิสตรีผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และกลุ่มสิทธิเด็กที่ถูกล่วงละเมิดหรือตกเป็นเหยื่อของการแสวงหาผลประโยชน์ในทางเพศ เป็นต้น^๓ ดังนั้น จึงมีการเรียกร้องให้มีการบัญญัติกฎหมายรวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาเพื่อให้มีการรับรองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา จนในที่สุดรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้จัดตั้งคณะทำงานของประธานาธิบดีว่าด้วยสิทธิของเหยื่อ (President Reagan's Task Force on Victims' Rights) ขึ้นเมื่อ ปี ค.ศ. ๑๙๘๒ เพื่อทำการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่อ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาและพยานในปีเดียวกัน (The Federal Victim and Witness Protection Act of ๑๙๘๒)^๔ เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า ที่ผ่านมาระบบการอำนวยยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ได้ทอดทิ้ง ละเลยสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหาย มุ่งแต่จะดำเนินการต่อผู้กระทำผิดกฎหมาย ผู้เสียหายในคดีอาญานอกจากตกเป็น “วัตถุแห่งการกระทำความผิด” หรือ “เหยื่อ” ของการกระทำความผิดแล้ว ยังต้องตกเป็น “วัตถุแห่งการกระทำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” อีกด้วย กล่าวคือ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และองค์กรต่างๆ ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ไม่ได้คำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ ไม่ได้คำนึงถึงความสูญเสียและความเดือดร้อนที่ผู้เสียหายได้รับสำหรับ

^๑ช่วงปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ถึง ต้นปี ค.ศ. ๑๙๘๐ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดแนวคิด “Justice Model” ขึ้น ซึ่งเป็นแนวคิดเช่นเดียวกับหลักปรัชญาของการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด (Just Deserts) เข้ามาแทนที่แนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูและการสังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นการตัดโอกาสของผู้กระทำผิดไม่ให้มีโอกาสที่จะกระทำผิดอีก มาตรการข่มขู่ยังไม่ให้กระทำผิด (Deterrence) ได้กลายเป็นทางเลือกใหม่แทนการลงโทษจำคุก นักทฤษฎีที่สนับสนุนการแก้แค้นทดแทนหลายคนที่พยายามตอบคำถามเกี่ยวกับการล้างมลทินให้กับผู้กระทำผิดด้วยการลงโทษ โดยอธิบายถึงทฤษฎี “The Just Deserts Model” ว่า จะลงโทษให้เหมาะสมกับอาชญากรรมได้อย่างไร มีสารว่าเมื่อใดผู้กระทำผิดปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อการลงโทษได้ครบถ้วนแล้ว เมื่อนั้นก็ถือว่าสังคมได้รับการชดเชยมลทินความมัวหมองถือว่าได้รับการชำระล้างให้สะอาด. See Erwin, B.S., “Old and New Tools for the Modern Probation Officer,” *Crime and Delinquency* ๖๑, ๓๖(๑), pp. ๖๑-๗๔ (๑๙๖๖).

^๒Thad H. Westbrook, “At Least Treat Us like Gimminals: South Carolina Responds to Victims’ Pleas for Equal Rights,” *South Carolina Law Review* ๕๓(๕), ๔๙(๓), pp.๕๓๕- ๕๓๘ (Spring, ๑๙๖๘).

^๓Andrew Karmen, *Crime Victims: An Introduction to Victimology*. ๔th ed., (United State of America: Wadsworth/Thomson Learning, ๒๐๐๑), pp.๒๗.

^๔Office for Victims of Crime (OVC), “New Directions from the Field: Victims’ Rights and Services for the ๒๑st Century,” (U.S. Department of Justice, ๑๙๙๘), p.๔ สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒, จาก <http://www.nsvrc.org/search/node/New%20Directions%20from%20the%20Field%20A%20Victims%E2%80%99Rights%20and%20Services%20for%20the%20๒๑st%20Century>

ความเสียหายที่เหยื่ออาชญากรรมได้รับ เช่น ผลกระทบในด้านทรัพย์สิน ร่างกาย การสูญเสียชีวิต เวลา และสุขภาพจิต เป็นต้น จึงมีได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเห็นอกเห็นใจ มุ่งแต่เพียงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในทางคดี สิทธิของผู้เสียหายจึงถูกละเลย หลายกรณีถูกละเมิดต่อ “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์” ความ ยุติธรรมที่ผู้เสียหายจะได้รับจึงดูเหมือนเป็นการตอกย้ำและซ้ำเติมความเสียหายที่มีอยู่ เป็นความยุติธรรมที่ ต้องแลกมาด้วยความเจ็บปวด อับอายและมีราคาแพง (วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ๒๕๔๔: ๖๓-๖๘) บ่อยครั้งที่ ผู้เสียหายเลือกที่จะไม่แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อนำคดีขึ้นสู่ศาล เพราะไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะ ให้ความเป็นธรรมได้ และหวังวิตกต่อสภาพการณ์ต่างๆ ดังที่กล่าวมา (สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวง ยุติธรรม, ๒๕๕๒: ๒๐๑-๒๒๕)

ดังนั้น จะขอกล่าวถึงมาตรฐานสากลว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและบทบาท ของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดี อาญาว่ามีความเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันอาชญากรรม และข้อเสนอแนะ ด้านนโยบายบางประการภายใต้กฎหมายของตำรวจซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในเรื่องนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล

๒. มาตรฐานสากลและการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย

๒.๑ มาตรฐานสากลว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

สภาพปัญหาการละเลยสิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นทำให้ ในช่วงทศวรรษของปี ค.ศ. ๑๙๘๐ มี การตื่นตัวและมีกระแสเรียกร้องให้มีการตระหนักถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา หรือการตระหนักถึง ความต้องการและชะตากรรมของผู้เสียหายในคดีอาญาเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกระแสเรียกร้องดังกล่าวดำเนินไปในสองลักษณะคือ (๑) การเรียกร้องให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้มีส่วนร่วมใน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น และ (๒) การเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหาย (Compensation) ให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๘๕ องค์การสหประชาชาติ (General Assembly of the United Nations) ได้ประกาศรับรองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายใน คดีอาญาโดยได้ประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและ การใช้อำนาจโดยมิชอบ” (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, ๑๙๘๕) เพื่อกำหนดหลักการที่เจ้าหน้าที่พึงปฏิบัติต่อเหยื่ออาชญากรรมตั้งแต่เริ่มดำเนินคดี จนถึงขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ผลจากปฏิญญาดังกล่าว ทำให้ประเทศต่างๆ ให้การตอบรับ ด้วยดี เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป โดยประเทศแรกที่มีการ ริเริ่มคือ อังกฤษ ตามด้วย เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศสและกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย และอื่นๆ ได้ ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนของตำรวจ อัยการ ทนาย ศาล และราชทัณฑ์ เพื่อให้มีระบบการ คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายอย่างสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำผิดสิทธิของผู้เสียหาย ที่ต้องได้รับความคุ้มครองประกอบด้วย (วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ๒๕๔๕: ๕-๑๒)

๑) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) กล่าวคือ

๑.๑) ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรู้สึกเมตตา (compassion) และเคารพถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) มีสิทธิในการเข้าถึงกลไกของกระบวนการยุติธรรมและได้รับการ

เยียวยาความเสียหาย (Harm) โดยบทบัญญัติของกฎหมาย ในหลายประเทศมีการทบทวนกระบวนการดำเนินคดีอาญา และให้มีระบบการตรวจสอบการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ในกรณีที่อัยการสั่งไม่ฟ้องคดีเพราะเห็นว่าจะไม่เกิดประโยชน์แก่สาธารณะ หรือในกรณีที่มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหา การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่พิเศษในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อผู้เสียหายในคดีอาญา หรือหน่วยงานที่มีการจัดตั้งขึ้นหน่วยงานเฉพาะ (victim's affairs offices) ในสถานีตำรวจ หรือศาล หรือเนติบัณฑิตยสภา หรือของหน่วยงานพิเศษที่รับผิดชอบดูแลผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติว่าสิทธิของเหยื่อ หรือ กฎบัตรสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา หรือกรณีมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้บังคับขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้สามารถถูกตรวจสอบได้โดยกลไกผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman) เป็นต้น

๑.๒) กลไกตุลาการและบริหาร ทั้งที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเยียวยา (Redress) เหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก และสามารถเข้าถึงได้ (Accessible) อีกทั้ง เหยื่ออาชญากรรมควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกดังกล่าว และเพื่อการนี้ รัฐสมควรมีกฎหมายที่บัญญัติให้ผู้เสียหายในคดีอาญามีโอกาสในการที่จะเลือกดำเนินคดีทั้งที่เป็นคดีอาญา คดีปกครอง คดีแพ่ง หรือการดำเนินคดีอย่างไม่เป็นทางการ (Alternative Dispute Resolution-ADR) ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในหลายๆ ประเทศผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งโดยการฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และในบางประเทศพบว่ากรณีที่พนักงานอัยการ หรือศาลละเลยสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย อาจจะเป็นเหตุที่นำไปสู่มาตรการในทางปกครอง (Administrative sanction)

๑.๓) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องตอบสนองต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรม และควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้

(ก) แจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงบทบาทและสิทธิของตน กำหนดเวลาและความคืบหน้าของการดำเนินการพิจารณาและการพิพากษาคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีร้ายแรง (Serious-Crimes) และมีการขอทราบข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งในหลายประเทศเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีที่ตนเป็นผู้เสียหายได้ จึงมีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านนี้ขึ้นเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะกรณีเป็นคดีอาญาร้ายแรง เช่น คดีทำร้ายร่างกายที่เกี่ยวกับเพศ หรือฆาตกรรม และในบางประเทศพนักงานอัยการจะต้องเรียกผู้เสียหายหรือครอบครัว มาให้ปากคำก่อนที่จะมีการฟ้องคดี

(ข) ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ศาลต้องรับฟังและพิจารณาเกี่ยวกับทัศนคติและความกังวลใจของผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal Interest) ของผู้เสียหาย โดยไม่ให้กระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย และสอดคล้องกับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณานำไปสู่การทำคำพิพากษาซึ่งเป็นที่ยุติและยุติธรรม นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวกับคดีเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งมาตรฐานในทางปฏิบัติในหลายๆ ประเทศพนักงานอัยการจะเป็นผู้รายงานให้ศาลทราบถึงผลกระทบของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย (หรือในฐานะที่เป็นพยานในคดี) ทราบ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายงานผลกระทบที่มีต่อผู้เสียหายนี้ จะเป็นส่วนสำคัญในการประเมินความรุนแรงของการกระทำผิดและการพิพากษาให้มีการชดเชยความเสียหาย โดยในหลายประเทศบัญญัติให้

ผู้เสียหายในคดีอาญาสามารถทำการแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือเพื่อให้ศาลทราบถึงผลกระทบของการกระทำผิดที่เกิดขึ้นแก่ตน (Victim impact statements or victim statements of opinion) หรือในบางประเทศกฎหมายบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็น “ผู้ช่วยของพนักงานอัยการ” (subsidiary prosecutor) ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายสามารถเสนอพยานหลักฐาน เสนอแนะคำถามในการซักถามจำเลยหรือพยาน และสามารถให้ข้อสังเกตหรือความเห็นต่อรายงานและพยานหลักฐานที่ได้เสนอต่อศาลได้

(ค) จัดให้มีการช่วยเหลือเหยื่อ (Assistance) ที่เหมาะสม ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการทางกฎหมาย เช่น ในหลายประเทศกฎหมายบัญญัติให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการช่วยเหลือโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในกรณีที่มีจำเป็น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วสิทธิประการนี้ของผู้เสียหายมีเฉพาะกระบวนการดำเนินคดีในศาลเท่านั้น หรือเป็นสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น สำหรับการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา ในบางประเทศได้จัดให้มี “โครงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา” ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา บางประเทศจัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ หรืออาสาสมัครที่ผ่านการอบรมแล้วประจำที่สถานีตำรวจเพื่อทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา เช่น ในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หรือคดีอาญาร้ายแรง เป็นต้น นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญายังได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพจิต หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือหน่วยงานอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในการดำเนินคดีตั้งแต่ต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือด้านสภาวะทางอารมณ์และจิตใจของผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

(ง) กำหนดมาตรการที่จำเป็น เพื่อลดความไม่สะดวกแก่เหยื่อ เพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) และให้หลักประกันในความปลอดภัยจากการข่มขู่และการล่วงล้ำกันผู้เสียหายในคดีอาญาครอบครัว และพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่มาเป็นพยานในศาล การใช้วิธีการพิเศษในการพิจารณาคดีในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กหรือสตรี ในคดีความผิดทางเพศเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิด เป็นต้น หลายประเทศมีการทบทวนกฎหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาและพยานได้รับการคุ้มครองจากการคุกคาม การข่มขู่ และการรายงานข่าวของสื่อมวลชน ซึ่งในบางประเทศ ผู้เสียหายในคดีอาญาและพยานมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและกฎหมาย

(จ) หลีกเลี่ยงความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ในการพิจารณาคดีและการบังคับตามคำสั่ง และคำพิพากษาของศาลในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย

๑.๔) ควรมีกลไกในการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึง การไกล่เกลี่ย (Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) และการอำนวยความสะดวกตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ที่ควรนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา โดยในหลายประเทศได้มีการส่งเสริมให้มีกระบวนการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การไกล่เกลี่ย และการประนอมข้อพิพาทในทางอาญาโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งคู่กรณีสามารถที่จะตกลงกันได้เพื่อผลลัพธ์ที่ดีแก่คู่กรณี ชุมชนและรัฐมากกว่าการดำเนินคดีอย่างเป็นทางการ

๒) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) การชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยผู้กระทำความผิดเป็นหนทางที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด และเป็นวิธีการที่สร้างสรรค์ในการควบคุมผู้กระทำความผิดให้ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการให้ออกาสผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายได้รับการฟื้นฟู

การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดได้กลายมาเป็นเครื่องมือในทางกฎหมายอาญาในการอำนวยความยุติธรรม และได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง และยังเป็นการพยายามที่จะทำให้ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายและสังคม ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศได้นำเอาการชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดในรูปแบบต่างๆ มาใช้ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นตอนต่างๆ เช่น การพักการลงโทษ การรอกการลงโทษ และการระงับข้อพิพาทในทางอาญาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น การชดใช้ความเสียหายดังกล่าวโดยผู้กระทำผิด หรือรัฐในฐานะผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม อาจทำได้โดยการบัญญัติกฎหมายให้การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดเป็นเงื่อนไขการฟ้องร้องดำเนินคดี การกำหนดโทษปรับให้มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าความเสียหายที่จะต้องชำระแก่ผู้เสียหาย โดยผู้กระทำผิดอาจได้รับการยกเว้นโทษปรับหากยอมชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย การกำหนดเงื่อนไขในการทำคำพิพากษาโดยศาลจะการชะลอการทำคำพิพากษาไว้หากผู้กระทำผิดยอมชดใช้มูลค่าความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย การยึดทรัพย์สินของผู้กระทำผิดเพื่อชำระเป็นค่าความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาจึงเป็น “การชดใช้ความเสียหายเชิงสร้างสรรค์” (creative restitution) เพราะสามารถทำให้ผู้กระทำผิดให้ความช่วยเหลือโดยตรงแก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายยินยอม เช่น การชดใช้หรือเยียวยาความเสียหาย หรือการทำงานชดใช้ให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นต้น ดังนั้น การชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำผิด สมควรเป็นมาตรการหลักสำคัญในคดีอาญา

อนึ่ง ในคดีอาญาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิดต้องรวมถึงการทำให้สภาพแวดล้อมนั้นกลับคืนสู่สภาพเดิม การซ่อมแซมและทดแทนสภาพแวดล้อมที่สูญเสียไปให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด ตลอดจนชดใช้ผลประโยชน์ที่ผู้เสียหาย (ชุมชน) ต้องสูญเสียไปด้วย นอกจากนี้ หากว่าการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรและเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาและสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับบุคคล ผู้เสียหายในกรณีนี้ต้องได้รับการชดเชยจากรัฐ

๓) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) ในคดีอาญาทั่วไป การได้รับการชดเชยความเสียหายเป็นตัวเงิน เป็นมาตรการที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ของความช่วยเหลือภายหลังจากที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ข้อแตกต่างประการสำคัญระหว่างการชดเชยและการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาคือ การชดเชยความเสียหายไม่จำเป็นจะต้องมีการจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ หรือต้องมีการลงโทษผู้กระทำผิดให้ชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาแต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นนี้ หลักเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้คือ หากผู้เสียหายไม่สามารถได้รับค่าชดใช้จากผู้กระทำผิดหรือโดยวิธีทางอื่นเต็มจำนวน รัฐต้องพยายามจัดให้มีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ในกรณีนี้ปรากฏว่า

(ก) เป็นผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่กาย หรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย หรือจิตใจอันเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาร้ายแรง

(ข) ครอบครัวของผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้เสียหายที่เสียชีวิต หรือต้องตกเป็นผู้ไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักในการให้การชดเชยแก่ผู้เสียหายดังที่กล่าวมานั้น รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มีกองทุนสำหรับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาระดับชาติ

๔) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance) การให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีเป้าหมาย (Goal) เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้เสียหาย การให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การได้รับการชดเชยความเสียหาย และได้รับการช่วยเหลือปัญหาอื่น ที่เกี่ยวเนื่องจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มาตรฐานในการ

ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา จึงเป็นการทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องได้รับการช่วยเหลือ ด้านการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิต หรือสิ่งของจำเป็นประการอื่นจากรัฐ ท้องถิ่น หรือ ชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือผู้เสียหายต้องรับรู้ว่าคุณเองมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจระบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายและพร้อมจะให้ความช่วยเหลือ ต่างๆ แก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้เสียหายที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

มาตรฐานสากลที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เป็น สิ่งที่จำเป็นและเป็นเรื่องสำคัญด้วยเหตุผลว่ากระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ควรบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหาย ในคดีอาญา และตระหนักดีว่าหากปราศจากความร่วมมือของผู้เสียหายและพยานแล้วกระบวนการ ยุติธรรมก็ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งบ่อยครั้งที่บุคคลเหล่านี้มักจะถูกปฏิเสธจากระบบงานยุติธรรมทางอาญา หรือบ่อยครั้งมักจะถูกใช้เป็นเครื่องมือ (Tools) ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น และผู้เสียหายมัก ได้รับความลำบากเมื่อต้องติดต่อกับระบบงานยุติธรรม ดังนั้น กฎหมายจึงควรถูกบัญญัติขึ้นด้วยความ จำเป็นเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้แน่ใจว่ารัฐกระทำการที่เป็นไปได้ทั้งหมดภายใต้ข้อจำกัดของวิธีการที่เป็นไปได้ในการบริการแก่เหยื่อ และพยานในคดีอาญา โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

๒.๒ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย

เมื่อพิจารณาบทบาทของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดีอาญาทั้งระบบพบว่า อำนาจหน้าที่ของเจ้า พนักงานในการสืบสวน สอบสวนคดีอาญา รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งพยานวัตถุ พยาน เอกสาร และสอบปากคำพยานบุคคล ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายคุ้มครองพยาน และกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาพิเศษอื่นที่เกี่ยวข้อง (เช่น เด็ก สตรี การค้ามนุษย์ เป็นต้น) รวมถึงกฎหมายจัดตั้งองค์กรต่างๆ อาทิ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ และกฎหมายลำดับรองของตำรวจ เช่น ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี รวมถึงคำสั่งหรือนโยบายของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญา แต่ไม่พบว่ามีข้อกำหนดให้เป็น หน้าที่ “โดยตรง” ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้โดย ชัดแจ้ง ดังเช่นกรณีของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาและระเบียบตำรวจเกี่ยวกับคดี ทั้งนี้ สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทยมีการรับรองไว้ใน รัฐธรรมนูญและกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญา (วิระศักดิ์ แสงสารพันธ์, ๒๕๔๕: ๑๗-๒๙) ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เคยบัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายใน กระบวนการยุติธรรมไว้เป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับกรณีของบุคคลทั่วไปไว้ในมาตรา ๔๐ คือ (๑) สิทธิเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง (๒) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาซึ่งอย่างน้อย ต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอการเสนอ ข้อเท็จจริงข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตนการคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการการได้รับการพิจารณา โดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยคำ พิพากษาหรือคำสั่ง (๓) มีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม (๔) ผู้เสียหายผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตาม กระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรมและการไม่ให้ ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง (๕) ผู้เสียหายและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความ

ช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐส่วนค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (๖) เด็กเยาวชนสตรีผู้สูงอายุหรือผู้พิการหรือทุพพลภาพย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมและย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ (๗) ในคดีแพ่งมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ และโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด หลักประกันสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ที่ผู้เสียหายต้องได้รับการคุ้มครอง และมีผลผูกพันโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและตำรวจซึ่งเป็นองค์กรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กล่าวเฉพาะสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาไทยในชั้นเจ้าพนักงาน (pre-trial) นั้น ผู้เสียหายในคดีอาญารวมถึงผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่แท้จริง นอกจากมีสิทธิในการดำเนินคดีตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด เช่น พ้องคดีได้เอง (มาตรา ๒๘ (๒)) มีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา (มาตรา ๔๐) ให้ความยินยอมหรือไม่ในกรณีที่เจ้าพนักงานใช้อำนาจเปรียบเทียบปรับ (มาตรา ๓๘(๑)) และให้ความยินยอมหรือไม่ในกรณีที่เจ้าพนักงานสอบสวนใช้อำนาจในการตรวจร่างกายผู้เสียหาย (มาตรา ๑๓๒(๑)) แล้ว ยังมีสิทธิประการอื่นอีกคือ (๑) มีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนเองในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนเองเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว (มาตรา ๘(๖)) (๒) มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมเช่น ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในการสอบสวน (มาตรา ๑๓๓ วรรคสาม) ในกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ผู้เสียหายหรือพยานมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (มาตรา ๑๓๓ ทวิ) การชี้ตัวผู้ต้องหาโดยวิธีการที่ปลอดภัย (มาตรา ๑๓๓ ตริ) ได้รับการคุ้มครองในการสืบพยาน (มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคท้ายประกอบ มาตรา ๑๗๒ ตริ) มีสิทธิในการจัดหาล่าม หรือล่ามภาษามือในกรณีที่จำเป็น (มาตรา ๑๓ วรรคสี่ และ มาตรา ๑๓ ทวิ วรรคแรก) สำหรับในกรณีที่เจ้าพนักงานมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีผู้ต้องหา ผู้เสียหายที่ร้องทุกข์มีสิทธิที่จะได้รับทราบคำสั่งนั้น (มาตรา ๑๔๖) หากว่าในคดีนั้น ผู้เสียหายอยู่ในฐานะที่จะต้องให้การเป็นพยาน ผู้เสียหายในฐานะพยานมีสิทธิที่จะไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อมอาจจะทำให้ถูกฟ้องคดีอาญา (มาตรา ๒๓๔) และบางกรณีอาจได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองพยานด้วย (๓) กรณีได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น มีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนโดยการยื่นคำร้องต่อศาลได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ และหากไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในมิติของการให้บริการ (service) ให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐนั้น ประเทศไทยมีกฎหมายอยู่จำนวนหนึ่ง เช่น กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๕^๕ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติ

^๕ เดิมกองทุนยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือ ใน ๔ เรื่อง คือ (๑) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (๒) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (๓) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (๔) การให้ความรู้ทางกฎหมาย แก่ประชาชนต่อกองทุนยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- (๑) การประกันการปล่อยตัวชั่วคราว
- (๒) จำหน่ายความในคดีอาญา แพ่ง ปกครอง หรือบังคับคดี
- (๓) ค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่าธรรมเนียมอื่นๆ

หน้าที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ (support) ผู้เสียหายในคดีอาญาอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งที่มีกฎหมายรองรับ และเป็นหน่วยตามนโยบาย เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ (ปคม.) ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กสตรีและครอบครัว) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม (สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพสำนักงานคุ้มครองพยานสำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก (สปป.) สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพชาย สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพหญิงกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการบ้านพักเด็กและครอบครัวศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน) คณะกรรมการคุ้มครองเด็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นศูนย์พึ่งได้ OSC กระทรวงสาธารณสุข และศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

สำหรับนโยบายในทางอาญา (Criminal policy) ของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการให้บริการหรือช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาในการดำเนินคดีอาญานั้น มีเพียงการให้ความช่วยเหลือในลักษณะที่เป็นการบริการด้านอื่นจากรัฐนอกจากการช่วยเหลือทางการเงิน คือ การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สำนักงานอัยการสูงสุด) ซึ่งให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการให้คำปรึกษาหารือ การจัดทนายความอาสาฟ้องคดีแพ่ง หรือแก้ต่างคดีอาญาให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้ ฯลฯ ที่ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ และจำกัดเฉพาะในบางลักษณะคดีเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเทศไทยและรัฐธรรมนูญไว้พอสมควรถึงแม้จะไม่มีลักษณะครบถ้วนและชัดเจนตามมาตรฐานสากล และดังที่ปรากฏในประเทศต่างๆ แต่ในทางปฏิบัติการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในชั้นเจ้าพนักงาน (pre-trial) กลับไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายเท่าที่ควร เพราะผู้เสียหายไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะให้ความช่วยเหลือได้หรือไม่ หรือจะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสามารถคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายได้หรือไม่ หากผู้เสียหายแจ้งความเพื่อดำเนินคดี กล่าวคือ ในภาพรวมของทั่วประเทศ (สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๕๒: ๒๐๑-๒๒๕) พบอาชญากรรมที่ไม่ได้รายงานต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือถูกระบุว่าเจ้าหน้าที่ไม่ทราบเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า “ตัวเลขมืด” (dark figure) จำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ ๖๕.๒ ส่วนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้นมีเพียงร้อยละ ๓๓.๑ เท่านั้น และร้อยละ ๓.๗ ไม่แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบเหตุที่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยอาชญากรรมต่อทรัพย์สินและอาชญากรรมการแอบอ้างใช้ข้อมูล ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ทราบเรื่องมากที่สุด (ร้อยละ ๖๖.๗) และ (ร้อยละ ๖๔.๓) ตามลำดับ ส่วนอาชญากรรมต่อชีวิตและร่างกายที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้รับทราบเรื่องมากกว่า (ร้อยละ ๖๐.๑) ประเด็นที่น่าสนใจ คือ เหตุผลที่เหยื่ออาชญากรรมไม่รายงานอาชญากรรม

---

(๔) ค่าใช้จ่ายการพิสูจน์ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต่างๆ

(๕) ค่าพาหนะ ที่พัก ค่าตอบแทนอื่นตามความจำเป็น

(๖) การคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัย

(๗) ความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ปกครอง หรือละเมิดที่กระทบต่อประชาชนหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 10 รายขึ้นไป

หรือกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

(๘) สนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายอื่นตามวัตถุประสงค์

ที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ทราบเหตุอาชญากรรมจำนวนมากถึงร้อยละ ๖๕.๒ ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๒.๐) ระบุว่าเหตุที่ไม่มีแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ “เพราะคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่สามารถทำอะไรได้” โดยในจำนวนนี้ระบุเหตุผลว่า “เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำผิด ไม่มีหลักฐานเพียงพอ” และเหตุผลน่าสนใจที่สุดที่เหยื่ออาชญากรรมไม่รายงานอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ เหตุผลที่ระบุว่า “จัดการกับเหตุที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการอื่น” ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมในเขตเทศบาลใช้เหตุผลนี้ในการไม่รายงานร้อยละ ๑๐๐.๐ ในซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจก็คือ วิธีการอื่นๆ ที่เหยื่ออาชญากรรมเลือกใช้นี้อาจจะใช้วิธีการเชิงบวก คือ การไกล่เกลี่ยสมานฉันท์โดยกันัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และบุคคลอื่นๆ ที่คุณกรณี ๒ ฝ่ายยอมรับ ทำให้ปัญหาความขัดแย้งและอาชญากรรมเล็กๆ น้อยๆ ยุติลงได้โดยไม่ต้องนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ขณะเดียวกันอาจมีเหยื่ออาชญากรรมบางรายใช้วิธีการนอกระบบกฎหมายในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ซึ่งด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเหยื่ออาชญากรรมไม่ยากให้เจ้าหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และกลุ่มตัวเลขมีติดกล่าวอ้างได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติเชิงลบและความไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของกลไกต่างๆ ในการดำเนินคดี

ปัญหาในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย^๖

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาของไทยในทางกฎหมาย มีดังนี้

๑. ปัญหาขอบเขตและความหมายของผู้เสียหาย

การพิจารณาปัญหาเรื่อง “ผู้เสียหาย” ตามกฎหมายไทยในทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยนำเรื่อง “คุณธรรมทางกฎหมาย”^๗ หรือ “ประโยชน์” ที่กฎหมายอาญาส่วนสารบัญญัติมุ่งประสงค์คุ้มครองมาพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตของผู้เสียหายว่า กรณีเป็นประโยชน์ส่วนรวม รัฐเป็นผู้เสียหายเท่านั้น หรือกรณีเป็นประโยชน์ส่วนตัว เอกชนผู้เสียหาย^๘ กล่าวคือ การพิจารณาวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาส่วนสารบัญญัติในเรื่องนั้นว่าเป็นเรื่องของการมุ่งประสงค์จะคุ้มครองผลประโยชน์ของเอกชน (Private Interests) หรือเป็นเรื่องที่กฎหมายต้องการคุ้มครองประโยชน์สุขและความสงบเรียบร้อยของสาธารณะโดยส่วนรวม (Public interests and public orders) มาใช้พิจารณาเพื่อกำหนดตัวผู้เสียหายแม้จะเป็นประโยชน์ในการชี้ขาดเกี่ยวกับอำนาจในการฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้ แต่ก็ไม้อาจชี้ขาดปัญหานี้ให้เกิดความชัดเจนเป็นยุติเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยนี้ได้ทั้งหมด และยังคงมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการนี้อีกด้วย เช่น อะไรคือวัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องการคุ้มครองในความผิดอาญาแต่ละฐาน คุณธรรมทางกฎหมายหรือประโยชน์เรื่องใดบ้างจะถือว่าเป็นของเอกชนหรือของส่วนรวม เป็นต้น ดังนั้น การทำให้ข้อถกเถียงดังกล่าวยุติ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาระบบการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่อในคดีอาญาของ

^๖ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาวิจัยระบบการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย, ดุษฎีนิพนธ์ นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556)

^๗ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), น.314.

^๘ ตัวอย่างความผิดดังต่อไปนี้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนไม่อาจเป็นผู้เสียหายได้เช่นความผิดตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ความผิดฐานเจ้าพนักงานยกอกตาม ป.อ. มาตรา 147 ความผิดฐานทำลายยานหลักฐานตาม ป.อ. มาตรา 199 ความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนฯ ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่ง ตาม ป.อ. มาตรา 170 ความผิดตาม พระราชบัญญัติศุลกากรฯ และ พระราชบัญญัติให้บำเหน็จในการปราบปรามผู้กระทำความผิดฯ และความผิดตาม ป.อ. มาตรา 158 เป็นต้น

ประเทศไทยให้ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานของสากลจึงต้องอาศัยการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตของ “ผู้เสียหาย” ในความผิดอาญา และขอบเขตของ “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ให้ครบถ้วนและมีความชัดเจนมากที่สุดและให้สามารถชี้ขาดได้ตั้งแต่ขั้นเจ้าพนักงาน (Pre-trial) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในทางปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดีอาญา

นอกจากนี้ ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ทายาทของเหยื่อผู้เสียหายที่จะมีสิทธิได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายไทย ยังมีข้อจำกัดเช่นเดียวกับปัญหาของ “ผู้เสียหาย” ที่กล่าวมาเพราะนอกจากต้องพิจารณาก่อนว่าผู้ตายเป็นผู้เสียหายหรือไม่แล้ว ยังต้องพิจารณาต่อไปอีกด้วยว่าทายาทของผู้เสียหายดังกล่าวจะเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามกฎหมายหรือไม่ และทายาทของผู้เสียหายในคดีอาญาควรจะมีขอบเขตเพียงใดและจะให้หมายถึงบุคคลใดได้บ้าง อีกทั้ง ในกรณีที่ไม่ชัดเจนว่าผู้เสียหายถึงแก่ความตายแท้จริงหรือไม่ดังเช่นกรณีของผู้ที่ถูกกระทำ (บังคับ) ให้สูญหาย (อุ้ม) ทายาทของเหยื่อผู้เสียหายจะถือว่าเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายและจะมีสิทธิในการดำเนินคดีตามกฎหมายรวมถึงจะได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการดำเนินคดีได้หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย”^{๑๔} ในการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนได้ตามกฎหมายรวมถึงแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า ทายาทของเหยื่อผู้เสียหายในกรณีที่เพิ่งได้กล่าวมานี้ ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายจึงไม่อาจจัดการแทนผู้เสียหายและเป็น

^{๑๔} คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๐๖๓/๒๕๕๒ คดีความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรมและความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ซึ่งผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วยโรคประจำตัว ผู้บุกรุกไม่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องหรือเข้าร่วมกับพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ฟ้องแทนผู้เสียหาย, คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๘๔/๒๕๕๐ โจทก์ร่วมที่ ๒ เป็นบิดาเด็กหญิง ร. มีสิทธิเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ก็โดยฐานะเป็นผู้จัดการแทนเด็กหญิง ร. ผู้ตายตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๕ (๒) ต่อมาระหว่างพิจารณาของศาล โจทก์ร่วมที่ ๒ ถึงแก่ความตาย ส. ภริยาโจทก์ร่วมที่ ๒ หมายสิทธิเข้าดำเนินคดีต่างโจทก์ร่วมที่ ๒ ตามความหมายแห่ง ป.วิ.อาญา มาตรา ๒๙ ไม่ เพราะโจทก์ร่วมที่ ๒ เป็นเพียงผู้จัดการแทนเด็กหญิง ร. ผู้ตายเท่านั้น โจทก์ร่วมที่ ๒ ไม่ใช่ผู้เสียหายในความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยตรง ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ ส. เข้าดำเนินคดีต่างโจทก์ร่วมที่ ๒ จึงเป็นการไม่ชอบ, คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒๐๗/๒๕๕๐ โจทก์ได้รับบาดเจ็บไม่ร้ายแรงมากถึงขนาดไม่สามารถจัดการเองได้ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๕ (๒) ประกอบมาตรา ๓ (๓) ที่สามีโจทก์จะจัดการแทนโจทก์ได้, คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๔๗/๒๕๕๐ ป.อ. มาตรา ๒๗๗ วรรคแรก บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเด็กหญิงอายุยังไม่เกิน ๑๕ ปี ซึ่งมีไชภริยาของตนนั้น มีความผิดโดยไม่คำนึงว่าเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม แต่หากเด็กหญิงนั้นยินยอม ก็มีได้หมายความว่าเด็กหญิงนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย เมื่อเด็กหญิงทั้งสามถูกกระทำชำเราแม้เด็กหญิงทั้งสามจะยินยอมก็เป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดข้อหานี้ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๔) โจทก์ร่วมที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๕ ในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมมีอำนาจจัดการแทนเด็กหญิงทั้งสามตาม ป.วิ.อาญามาตรา ๕ (๑) และมีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในความผิดข้อหานี้ได้ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๓ (๒), คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๒๖/๒๕๔๙ ตาม หลักฐานบันทึกการรับเงินที่จำเลยได้ขดใช้ให้แก่ผู้เสียหายทั้งสี่ปรากฏว่า ในส่วนของผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ มีการลงชื่อโดยภริยาของผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ แม้จะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ก็ไม่ใช่บุคคลผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๔, ๕ และ ๖ จึงไม่มีอำนาจยอมความแทนผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ได้ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๓ (๕) บันทึกดังกล่าวไม่มีผลทำให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องในความผิดฐานฉ้อโกงที่จำเลยกระทำต่อผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ระบุไป คงมีผลเพียงให้สิทธิในคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระบุไปเฉพาะแต่ความผิดข้อหาฉ้อโกงที่จำเลยกระทำต่อผู้เสียหายที่ ๓ และที่ ๔ เท่านั้น, คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๖๒/๒๕๔๗ ว. บิดาโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงของจำเลยถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ถูกทำร้ายถึงตายตามมาตรา ๕ (๒) โจทก์ในฐานะเป็นผู้สืบสันดานจึงไม่มีอำนาจจัดการแทน ว. ฟ้องจำเลยได้ เมื่อ ว. เพียงแต่ร้องทุกข์โดยยังไม่ได้ฟ้องคดี ย่อมไม่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๒๙ ที่โจทก์จะดำเนินคดีต่าง ว. ผู้ตายต่อไปได้ โจทก์จึงไม่เป็นผู้เสียหายตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๔) ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยในความผิดดังกล่าว, คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙๐๒/๒๕๔๙ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๒๒, ๒๔ และ ๒๕ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของ ลูกหนี้แต่เฉพาะในทางแห่งเท่านั้น หาได้รวมถึงการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีอาญาด้วยไม่ กรณีที่โจทก์เป็นผู้เสียหายฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาในข้อหาบุกรุกโดยมิได้มีคำ ขอนในส่วนแห่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายหรือขับไล่จำเลยออกจากที่ดินของโจทก์ แม้โจทก์จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว โจทก์ก็มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้เองตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๓ (๒) และมาตรา ๕ (๓) ประกอบมาตรา ๒๘ (๒) หรือจะมอบอำนาจให้ผู้อื่นฟ้องแทนก็ได้, คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๙๖/๒๕๔๙ เหตุเกิดรถชนกันผู้ตายมีส่วนประมาทอยู่บ้าง ผู้ตายจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยในความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒๙๑ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๔) โจทก์ร่วมซึ่งเป็นบุกรุกผู้ตายย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายได้ตามมาตรา ๕ (๒) โจทก์ร่วมจึงไม่มีอำนาจเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการตามมาตรา ๓๐ โจทก์ร่วมย่อมไม่มีสิทธิอุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยสถานหนักโดยไม่รอการลงโทษที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ รับวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวให้จึงไม่ชอบ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖, จาก <http://deka๒๐๐๗.supremecourt.or.th/deka/web/search.jsp>

โจทก์ร่วมในคดีอาญาได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการกำหนดเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับผู้มีอำนาจจัดการแทน ผู้เสียหายที่ค่อนข้างเคร่งครัด คือ นอกจากจะมีขอบเขตที่จำกัดแล้วยังเป็นเงื่อนไขที่ทับซ้อนกับปัญหาเรื่อง ขอบเขตของ “ผู้เสียหาย” ที่กำหนดไว้ค่อนข้างแคบและยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติอีก ชั้นหนึ่ง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า “ผู้เสียหาย” ในระบบกฎหมายไทยที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มีความหมายจำกัดและแคบกว่า “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ทั้งในทางเนื้อหาความเป็น ผู้เสียหาย และตัวบุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้เสียหาย เมื่อเทียบกับความหมายของ “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ที่ กำหนดไว้ในมาตรฐานสากลดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒

อีกประการหนึ่ง การพิจารณาปัญหาของ “ผู้เสียหาย” โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย อาญาในส่วนสารบัญญัติว่ามุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะหรือเอกชนนั้น จะเห็นได้ว่า ในความผิด อาญาแผ่นดินบางฐาน อาจมีเอกชนตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายได้และสมควรได้รับการคุ้มครอง ถึงแม้ว่าสิทธิใน การดำเนินคดีอาญาของเอกชนในกรณีนี้จะเป็นสิทธิที่ไม่เด็ดขาดเพราะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลและขึ้นอยู่กับประเภทความผิดก็ตาม

จึงทำให้สรุปได้ว่า ในความผิดอาญาส่วนตัวหรือความผิดอาญาอันยอมความได้ “ผู้เสียหายใน คดีอาญา” หรือเหยื่อในคดีอาญา ตามกฎหมายไทยปัจจุบัน จึงได้แก่ บุคคลที่ได้รับความเสียหายโดยตรง จากการกระทำความผิด ดังนั้น นอกจากมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญา คือ เป็น “ผู้เสียหาย” ตาม ความหมายของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังสามารถใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับ การปกป้องคุ้มครองจากระบบการดำเนินคดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนดรายละเอียดไว้ได้

ส่วนในความผิดอาญาแผ่นดินนั้น โดยหลักการแล้ว รัฐเป็นผู้เสียหาย ส่วนเอกชนจะเป็นผู้เสียหาย หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับศาลฎีกาจะเห็นว่าเอกชนเป็นผู้ได้รับความเสียหายเป็นกรณีพิเศษหรือไม่ ทำให้เกิด ปัญหาตามมาว่า

(๑) ในความผิดอาญาแผ่นดิน (ที่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายด้วย) ฐานใดที่เอกชนผู้เสียหายจะได้รับสิทธิ และการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งตามข้อสรุปที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะต้องรอคำวินิจฉัยชี้ขาดของ ศาล^{๑๐} ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่อในคดีอาญา จึงยังไม่อาจมีสิทธิใดๆ ในการผูกพันกระบวนการ ดำเนินคดีอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือหรือปกป้อง คุ้มครองสิทธิของตนได้

(๒) และหากเป็นกรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าเอกชนรายนั้นไม่ใช่ผู้เสียหาย จะทำให้ผู้เสียหายนอกจากจะ ไม่ใช่ผู้มีสิทธิฟ้องดำเนินคดีอาญาแล้วยังทำให้ไม่อาจได้รับความคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายได้ รวมถึงสิทธิ ประการอื่นของผู้เสียหายตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดด้วย เช่น สิทธิในการได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ สิทธิได้รับ การปฏิบัติที่เหมาะสม ฯลฯ นอกเสียจากว่าความหมายของผู้เสียหายตามที่รัฐธรรมนูญเคยกล่าวถึงใน มาตรา ๔๐ ไม่ได้มีความหมายเดียวกันกับความหมายของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาและแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกาที่วางไว้ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ จะเคยกำหนดคุณสมบัติ ของผู้เสียหายไว้ว่า “เป็นผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น”^{๑๒} ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับ หลักเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัยที่ศาลฎีกาวางไว้ก็ตามที่ ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

^{๑๐}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔)

^{๑๑}คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๑๒/๒๕๕๐

^{๑๒}แต่เดิมบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ วรรคสอง ปัจจุบันได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐ ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.

ตามมาตรฐานของสากลในประเทศไทยจึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ประเด็นนี้มีความสำคัญ เพราะว่าการพิจารณาว่าใครเป็นผู้เสียหายหรือไม่เป็นสิ่งที่ต้องมาก่อน

(๓) ในระหว่างที่รอคำวินิจฉัยของศาลว่าเป็นผู้เสียหายหรือไม่ (รวมถึงกรณีของผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย) เอกชนผู้ตกเป็นเหยื่อและได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง ไม่อาจได้รับการช่วยเหลือประการใดจากภาครัฐ เพราะยังไม่ใช่ผู้เสียหาย หรือหากได้รับไปแล้วก็ต้องคืน เพราะถือว่าสิทธิในฐานะผู้เสียหายไม่มีมาตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองดูแลผู้เสียหายดังกล่าวมาตั้งแต่เริ่มต้น และในที่สุดจะส่งผลกระทบต่อการค้าเงินคดีอาญาเพื่อควบคุมอาชญากรรมในภาพรวมของประเทศ

(๔) การยึดหลักว่า กฎหมายอาญาเรื่องใดมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของเอกชน เอกชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้เสียหาย และกฎหมายอาญาเรื่องใดมุ่งคุ้มครองทั้งผลประโยชน์ที่เป็นของเอกชนและผลประโยชน์ของส่วนรวม เอกชนไม่อาจเป็นผู้เสียหายได้โดยเคร่งครัด จะทำให้การพิจารณาว่าใครเป็นผู้เสียหายมีความชัดเจนมากขึ้นแต่อาจถูกโต้แย้งได้

ดังนั้น ขอบเขตความเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายไทย ยังไม่อาจทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการคุ้มครองสิทธิได้ดังวัตถุประสงค์ของมาตรฐานสากลได้

๒. ปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายในคดีอาญารับทราบ

ปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นของบทนี้แล้วว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้น ผู้เสียหายมีสิทธิอยู่มากพอสมควร และคณะผู้วิจัยเชื่อว่า ประเทศไทยสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสากลได้ แต่ปัญหาที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้นั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าเกิดจากปัญหาประการสำคัญอีกประการหนึ่ง คือผู้เสียหายไม่อาจทราบได้ว่าตนมีสิทธิประการใดบ้างตามกฎหมาย เมื่อตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดอาญา เพราะในระบบการดำเนินคดีของประเทศไทย ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานใดในการแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้เสียหายรับทราบตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดีอาญา ทั้งในกรณีของความผิดอาญาแผ่นดิน และความผิดอาญาต่อส่วนตัว จึงส่งผลให้ผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิตามกฎหมายของตนเพื่อประโยชน์ในการเยียวยาฟื้นฟูความเสียหายที่ได้รับ หรือเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองและการบริการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ ถึงแม้ว่าในเวลาต่อมาจะมีการกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เจ้าพนักงานแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายในคดีอาญาทราบ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือที่ ตร. ๐๐๑๑.๔๐๘๓ ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ กำหนดแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนทั่วประเทศแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายในคดีอาญาทราบและถือปฏิบัติโดยทั่วกัน เป็นต้น

ดังนั้น จึงเห็นว่าสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสากลมีความสำคัญมากเช่นเดียวกับการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบว่าผู้เสียหายมีสิทธิประการใดบ้างตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการที่ผู้เสียหายสามารถดำเนินการใช้สิทธิดังกล่าวในการปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัวและได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ การแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบจึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำก่อนและควรเป็นสิทธิในกระบวนการดำเนินคดีอาญาประการหนึ่งเช่นเดียวกับการกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ เพราะหากผู้เสียหายไม่มีสิทธิทั้งสองประการนี้ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประการอื่นย่อมไม่สามารถบรรลุผลได้ รวมถึงสิทธิต่างๆ ที่ผู้เสียหายที่มีอยู่จะไม่เกิดประโยชน์ประการใดถ้าผู้เสียหายไม่สามารถรับรู้ได้ว่าตนมีสิทธิดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร และโดย

วัตถุประสงค์ของการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบดังที่กล่าวมานี้มีความแตกต่างกับวัตถุประสงค์ของการแจ้งสิทธิในกรณีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้น การแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบหรือไม่ จึงไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาดังเช่นกรณีของการแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ แต่การไม่แจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบอาจทำให้เกิดความรับผิดชอบในทางปกครองได้

จึงอาจกล่าวได้ว่าหากสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and Fair Treatment) ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสากลมีความสำคัญมากเพียงใด และในทำนองเดียวกันสิทธิที่ผู้เสียหายจะต้องได้แจ้งให้ทราบว่าผู้เสียหายมีสิทธิประการใดบ้างตามกฎหมายย่อมมีความสำคัญเช่นเดียวกันเพราะถ้าผู้เสียหายไม่มีสิทธิทั้งสองประการนี้ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในประการอื่นย่อมไม่สามารถบรรลุผลได้อีกทั้ง สิทธิต่างๆ ที่ผู้เสียหายมีอยู่คงหมดความหมายถ้าผู้เสียหายไม่สามารถรับรู้ได้ว่าตนมีสิทธิดังกล่าวหรือไม่ประการใด

๓. ปัญหาอื่นๆ

จากรายงานผลการศึกษาวิจัยของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่องโครงการศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลระบบการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะและครบวงจร: กรณีศึกษาประเทศสวีเดน (๒๕๕๙) มีข้อสังเกตถึงข้อดีและข้อจำกัดของการดำเนินงาน ช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมของไทย กล่าวโดยสรุปได้ว่านอกเหนือจากข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับอย่างจำกัดและการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยหน่วยงานต่างๆ มีความซ้ำซ้อนกันการประสานงานไม่มีรูปแบบแนวทางที่ชัดเจนและล่าช้า ขาดการเชื่อมโยงระบบแล้วโครงสร้างทางกฎหมายและกลไกที่มีอยู่ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ (และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙) ทำให้กระจายงานกว้างขวางมากขึ้นในเชิงพื้นที่ ซึ่งมีผลดีคือประชาชนเข้าถึงได้ง่ายแต่อาจมีปัญหาเรื่องเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติจึงควรกำหนดเกณฑ์ให้มีมาตรฐานเพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจและควรกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายหรือจำเลยทราบแล้วแต่กรณีการมีช่องทางเข้าถึงบริการของภาครัฐ การส่งต่อไปในการให้บริการอื่นๆ ที่มีใช้การช่วยเหลือด้านการชดเชยรูปตัวเงินประการเดียว สิ่งที่สำคัญคือ การช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจ การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและควรเปิดให้หน่วยงานภาคประชาสังคม และหน่วยงานเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมด้วย

การปฏิรูปสิทธิของผู้เสียหาย (เหยื่อในคดีอาญา) ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทาง แผนการปฏิรูป วิธีการปฏิรูปพร้อมกำหนดเวลาการปฏิรูป และข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายกระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศแล้ว มีดังนี้

ประเทศไทยได้ให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ในกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยบัญญัติรองรับสิทธิในการได้รับค่าตอบแทนหากเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพและชื่อเสียง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐาน พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดสิทธิได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในฐานะพยานสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามระเบียบ

กระทรวงยุติธรรมสิทธิอุดรธานีคำสั่งเรียกคืนค่าตอบแทนอันมิใช่คำสั่งของศาล สิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายในฐานะพยานพึงได้รับตามกฎหมายอื่น แม้จะได้มีการเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครองพยานแล้ว สิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพที่สมควร กรณีใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามมาตรา ๑๐ (พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๐) และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยพนักงานอัยการเป็นผู้เรียกให้ เป็นต้น

สิทธิที่สำคัญของผู้เสียหายในประเทศไทยยังไม่มี คือการแจ้งข้อมูลความคืบหน้าในคดีให้ผู้เสียหายทราบในทุกขั้นตอน ผู้เสียหายไม่ทราบสิทธิของตนเองในการเข้าถึงข้อมูลหรือความช่วยเหลือตามกฎหมายยกตัวอย่างเช่น เมื่อจำเลยขอปล่อยตัวชั่วคราว ผู้เสียหายสามารถคัดค้านได้ แต่ในความเป็นจริงไม่มีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าว แม้ประเทศไทยมีการคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งปรากฏอยู่ใน มาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาได้ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรานี้ก็กลับไม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเมื่อผู้พิพากษาตัดสินให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่กระบวนการบังคับคดีนั้นก็กลับอยู่ในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งการบังคับคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นต้องมีค่าธรรมเนียม ซึ่งถ้าผู้เสียหายไม่ชำระค่าธรรมเนียมพนักงานบังคับคดีก็ไม่ดำเนินการขายทอดตลาด

กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามหลักสากล สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ประการ ได้แก่ สิทธิในการได้รับความคุ้มครองความปลอดภัย สิทธิในการได้รับค่าชดเชยความเสียหายจากรัฐ สิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าในคดี จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นรูปแบบตัวเงินเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิของผู้เสียหายเท่านั้น แต่สิทธิของผู้เสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินมีความสำคัญมาก ความยุติธรรมที่ผู้เสียหายได้รับนั้น บางครั้งไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ได้รับแต่เป็นความรู้สึกที่ผู้เสียหายรู้สึกว่าได้ได้รับความยุติธรรม ได้รับการปฏิบัติที่ดีจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมดั้งเดิมนั้น ถือว่าผู้เสียหายคือหัวใจ คือตัวชี้วัดว่ากระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพแค่ไหน ในอดีตตั้งแต่สมัยโบราณนั้นยึดถือหลักการทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจมาโดยตลอด อย่างเช่น หลักตาต่อตาฟันต่อฟัน เป็นต้น ซึ่งต่อมาภายหลังเห็นว่าความผิดนั้นเป็นความผิดที่รัฐได้รับผลกระทบ ไม่ได้เสียหายเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้น และรัฐควรมีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแทนที่จะให้ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดไปตกลงกันเองทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลงลืมสิทธิของผู้เสียหายไป ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวคิดที่ว่า ผู้เสียหายควรมีส่วนในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ปัจจุบันมีหลายประเทศที่ให้สิทธิผู้เสียหายมีส่วนร่วมกับการยุติธรรมและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในระดับสากลด้วย ตัวอย่างในสหราชอาณาจักรมีการตั้งหน่วยงานช่วยเหลือผู้เสียหาย และประสานงานและให้ข้อมูลผู้เสียหาย ซึ่งมาตรการดังกล่าวยังไม่ปรากฏในประเทศไทย

นอกจากนี้ ปัญหาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยก็เป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนในหลายด้าน บางกรณีทำให้ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อจากเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมเสียเอง เช่น อาจถูกทนายความหลอกลวงให้ต่อสู้คดีผิดไปจากข้อเท็จจริงอาจถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบปากคำแบบไม่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกรณีหญิงถูกข่มขืนกระทำชำเรา

หากมีการปรับทัศนคติของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมร่วมกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย จะทำให้การคุ้มครองผู้เสียหายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรบัญญัติสิทธิของผู้เสียหายไว้ใน

กฎหมายโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับกฎหมายเยอรมันและกฎหมายญี่ปุ่น จึงจะเป็นหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่อได้อย่างแท้จริงจึงต้องมีการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย)

ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมปฏิบัติต่อผู้เสียหาย

๑. ผู้เสียหายไม่ทราบสิทธิและขั้นตอนในการดำเนินคดี ไม่มีนายความช่วยเหลือและไม่ทราบสิทธิในการเรียกค่าเสียหาย ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ต้องติดตามความคืบหน้าด้วยตัวเอง ไม่ได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือ เมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง ไม่มีผู้ใดแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ

๒. ผู้เสียหายตามกฎหมายมีความหมายแคบ ไม่ขยายความไปถึงผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิด

๓. ไม่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานใดแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ช่วยเหลือผู้เสียหายตามสิทธิที่ผู้เสียหายได้รับการประกันสิทธิ

๔. สถานที่ตั้งของหน่วยงานคุ้มครองสิทธิมีความไม่แน่นอน ทำให้ประชาชนสับสน ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ให้บริการเพียงพอ มีการจ่ายค่าตอบแทนล่าช้า เจ้าหน้าที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง มีความยุ่งยากในการยื่นขอค่าตอบแทน

๕. ผู้เสียหายถูกตีตราจากสังคมโดยการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อ และไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านั้น ออกจากสื่อได้

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของจำเลย และแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายมีการพัฒนา ในลักษณะคู่ขนานกันมาตลอดแต่จะนำมาเปรียบเทียบกันไม่ได้ด้วยมาจากพื้นฐานแนวคิดที่แตกต่างกันโดย แนวคิดในส่วนของจำเลยที่ต้องให้ความคุ้มครองเนื่องจากจำเลยอาจต้องสูญเสียอิสรภาพจึงต้องจัดให้มี หลักประกันการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในส่วนของผู้เสียหายก็มีแนวคิดที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชย หรือเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพปกติให้ได้มากที่สุดจึงบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย สำหรับการทำงานของศาลจะมองในมุมกว้างโดยจะมองทั้งความเสียหายและผู้เสียหายเพื่อจะใช้ประกอบดุลพินิจในการลงโทษและการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งทำให้มีความจำเป็นในการค้นหา ความจริงลึกกลงไปถึงมูลเหตุจูงใจในการก่อคดีหากมีบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีโดยตรง เช่นโจทก์จำเลยหรือพยานแล้วมานั่งฟังการพิจารณาในศาลบ่อยครั้งก็จะพบว่าเป็นตัวผู้เสียหายหรือเป็นผู้ที่ ได้รับความเสียหายเช่นบุคคลในครอบครัวผู้เสียหายหรือผู้ตาย เป็นต้น ความต้องการอย่างแท้จริงของบุคคล ผู้ได้รับความเสียหายบ่อยครั้งพบว่าไม่ได้อยู่ที่ตัวเงินเพียงอย่างเดียวต้องมีการให้ทั้งทางฝ่ายผู้เสียหายและ ฝ่ายผู้ต้องหาพูดคุยกันถึงการแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายรวมทั้งบางครั้งก็ต้องพูดคุยถึงการแก้ไขเยียวยาตัว จำเลยด้วยและให้มีกระบวนการติดตามประเมินผลบางทีวิธีการดังกล่าวนั้นอาจจะระงับข้อพิพาทได้ใน เบื้องต้นโดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการในชั้นศาลและเป็นการเยียวยาผู้เสียหายได้ทางหนึ่งด้วยภาครัฐต้องมีความเห็นอกเห็นใจผู้เสียหายก็จะเป็นการเยียวยาผู้เสียหายเบื้องต้นอยู่ในตัวเช่นต้องสอบถามทุกข์สุขของ ผู้เสียหายที่ถูกข่มขืนจนอับอายไม่อยากจะออกไปสังคมกับคนในชุมชนของตนเองสำหรับในกระบวนการศาลก็ ต้องทำให้สมดุลกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยด้วยเพื่อรักษาความเป็นกลางในการพิจารณาพิพากษาคดี ของศาลในการแก้ปัญหาเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายนี้หน่วยงานของรัฐควรจะมีการทำงานในเชิงรุก ยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากข่าวสารต่างๆ ในปัจจุบันที่ผู้เสียหายต้องไปพึ่งพามูลนิธิหรือสื่อมวลชนซึ่งเข้าถึงได้ ง่ายและแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายได้จริงผู้เสียหายจึงได้พึ่งพาสื่อมวลชนหรือมูลนิธิดังนั้นหน่วยงานของรัฐจึง

ควรปรับตัวให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการแจ้งความ คืบหน้าของคดีนั้นแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีระเบียบให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งความคืบหน้าของผล คดีในทุกระยะแก่ผู้เสียหายก็ตามแต่เมื่อไม่ได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็น กฎหมายหลักก็ไม่ใช่หลักประกันที่ดีว่าจะมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ให้ความคุ้มครอง ผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ

การคุ้มครองสิทธิของเหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทย

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญา ได้แก่

๑.๑ สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

๑.๒ สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการ ได้รับพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้ พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำ พิพากษา หรือคำสั่ง

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดเกี่ยวกับการแจ้งความคืบหน้าและผลการ ดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิที่จะขอทราบสรุปความเห็นของ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและพนักงานอัยการจากการที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ตามมาตรา ๑๔๖

๓. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดเกี่ยวกับการแจ้งความคืบหน้า และผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษที่สำคัญๆ ได้แก่ มาตรา ๙ กำหนดให้ หน่วยงานของรัฐต้องจัดไว้เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนด ได้แก่ ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและ คำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าวแต่อย่างไรก็ตาม มาตรา ๑๕ ได้กำหนดให้ข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งความ คืบหน้าและผลการดำเนินงานในกระบวนการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษได้แก่

-การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

-การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบการตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มา ของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

-การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

-รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลโดย ไม่สมควร

-ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มา โดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

สำหรับการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายของประเทศไทยค่อนข้างแคบ โดยจะเยียวยาในด้านการเงินเป็นหลัก ขาดการดูแลด้านจิตใจและการดูแลในระหว่างการดำเนินคดี กฎหมายจึงมีช่องว่าง ดังนั้นจำเป็นต้องหาวิธีในการจัดทำระบบการคุ้มครองเหยื่อหรือผู้เสียหายโดยให้เป็นระบบที่มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้ เมื่อได้พิจารณาข้อมูลของต่างประเทศพบว่า ในระหว่างการดำเนินคดีจะมีการแยกแผนกตามประเภทของเหยื่อเช่น เด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ คนต่างด้าว ฯลฯ รวมทั้งเหยื่อได้รับหลักประกันว่าจะไม่ถูกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นรูปแบบที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทยแต่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ อีกตัวอย่างของต่างประเทศที่น่าสนใจ คือ ประเทศญี่ปุ่น ให้สิทธิในการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดี โดยที่หน่วยงานต่างๆ จะรายงานความคืบหน้าไปยังตำรวจ หลังจากนั้นตำรวจจะแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ ด้วยเหตุนี้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหากไม่มีการบัญญัติกฎหมายรองรับไว้ก็ไม่สามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ซึ่งในต่างประเทศ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกาจะมีการบัญญัติกฎหมายสำหรับคุ้มครองเหยื่อโดยเฉพาะ

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายจากรัฐ คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเน้นการจ่ายค่าทดแทนเป็นตัวเงินตามอัตราที่กฎกระทรวงกำหนด

สำหรับในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดสิทธิของผู้เสียหายและผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิไว้ในมาตรา ๒๕ วรรคสามและวรรคสี่ ดังนี้

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ตามวรรคสี่ ของมาตรา ๒๕ ข้างต้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและช่วยเหลือจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องมีกฎหมายออกมารับรองสิทธิและการเยียวยาช่วยเหลืออย่างไรก็ดี ในวรรคสามได้บัญญัติรับรองว่า สิทธิของผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพอาจใช้สิทธิทางศาลได้หรือยกเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ด้วย ซึ่งควรมีการพิจารณาและยกร่างกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิดังกล่าวเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับให้เป็นไปตามหลักสากล

๔. กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามหลักสากล

กระบวนการยุติธรรมดั้งเดิมนั้น ถือว่าผู้เสียหายคือหัวใจ คือตัวชี้วัดว่ากระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพแค่ไหน ในอดีตตั้งแต่สมัยโบราณนั้นยึดถือหลักการทำให้ผู้เสียหายพึงพอใจมาโดยตลอด อย่างเช่น หลักตาต่อตาฟันต่อฟันในกฎหมายอิสลาม เป็นต้น ซึ่งมาภายหลังนี้เองที่เห็นว่าความผิดนั้นเป็นความผิดต่อรัฐ รัฐเป็นผู้เสียหายทำให้ผู้เสียหายที่แท้จริงถูกหลงลืมไปในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นจึงต้องทำให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิ โดยกลับเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอนดังเช่น ยุโรปหรือสหประชาชาติ ที่มีการออกมาตรการขั้นต่ำในการดูแลผู้เสียหาย ยกตัวอย่างในประเทศอังกฤษที่มีการตั้งหน่วยงานดูแลผู้เสียหายสำหรับประสานงานและให้ข้อมูลผู้เสียหายซึ่งประเทศไทยยังไม่มี

ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. ๑๙๘๕

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยได้ประกาศปฏิญญานี้เมื่อ ค.ศ. ๑๙๘๕ เพื่อกำหนดหลักการที่เจ้าหน้าที่พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญานับแต่เริ่มดำเนินคดีจนถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนของตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล และราชทัณฑ์ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเพื่อให้เกิดความถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดกับสิทธิของผู้เสียหายอย่างแท้จริง ทั้งนี้ อาจพิจารณาจากตาราง ดังนี้

สิทธิในการมีส่วนร่วมกับคดี	สิทธิในการได้รับค่าชดเชยความเสียหายจากรัฐ	สิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม	สิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าในคดี	สิทธิป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ
ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง				
ยังไม่มีภาระบุไวย่างชัดเจนในเรื่องสิทธิในการมีส่วนร่วมกับคดีในภาพรวม มีแต่ระบุไว้เพียงสิทธิในการร้องทุกข์ฟ้องร้อง ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์นำสืบ พยานหลักฐาน อุทธรณ์ฎีกา ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนเสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙	๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ ๒. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนค.ศ. ๑๙๘๕	๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ ๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดเกี่ยวกับการส่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามมาตรา ๑๔๖ ๓. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๙ แต่มีข้อยกเว้นตาม มาตรา ๑๕	ยังไม่มีภาระบุไวย่างชัดเจนในเรื่องสิทธิป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ มีแต่ระบุไว้เพียงการเพิ่มโทษในกรณีที่กระทำความผิดซ้ำ เช่น การเพิ่มโทษ เพราะกระทำ ความผิดอีก

ผู้เสียหาย คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะได้รับการบาดเจ็บทางร่างกายหรือสภาพจิตใจความเจ็บปวดทางอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจหรือสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเป็นผลจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยคำว่าผู้เสียหายยังอาจหมายรวมถึงครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายตลอดจนบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายให้พ้นจากภัยอันตรายหรือเข้าไปป้องกันการทำความร้ายนั้นดังนั้นจะเห็นได้ว่าความหมายของผู้เสียหายจะมีความหมายกว้างคือไม่

จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยและรวมไปถึงผู้เสียหายที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและยังหมายรวมทั้งบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายซึ่งผู้มีส่วนได้เสียอื่นอีกด้วยหลักการสำคัญของการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) คือการให้บุคคลดังกล่าวเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ได้แก่ การได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นอกเห็นใจเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การให้คำแนะนำแก่ผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาตั้งแต่บทบาทหน้าที่ขอบเขตระยะเวลาความคืบหน้าของคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงและกรณีที่ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนอกจากนี้ องค์กรต่างๆของรัฐต้องจัดวางกระบวนการให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาสิทธิที่สูญเสียไปจากการกระทำความผิด รวมทั้งมีการจัดการทางคดีและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่สำคัญซึ่งการเยียวยาดังกล่าว ควรขยายไปถึงการเยียวยาครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายด้วยซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ได้ไม่เต็มที่ที่ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ถูกละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของเหยื่ออาชญากรรมอันได้แก่

๑. ได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นอกเห็นใจได้รับความมั่นใจเอาใจใส่ในเรื่องศักดิ์ศรีสิทธิและสถานภาพส่วนบุคคลของผู้เสียหาย
๒. ได้รับการแจ้งให้ทราบกระบวนการสอบสวนของตำรวจเว้นแต่การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน
๓. ได้รับคำแนะนำในข้อกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ฟ้องคดีการถอนฟ้องหรือการตัดสินใจที่อาจทำให้ผู้เสียหายไม่พอใจ
๔. ได้รับทรัพย์สินของตนที่นำไปใช้ในการสอบสวนหรือหลักฐานคืนโดยเร็วที่สุด
๕. ได้รับทราบเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสิทธิและความรับผิดชอบของพยาน
๖. ได้รับการปกป้องจากการถูกรบกวนข่มขู่จากผู้ต้องหาหรือพยานของฝ่ายตรงข้ามระหว่างการพิจารณาคดี
๗. สิทธิที่จะไม่ต้องเปิดเผยที่อยู่หากไม่ได้ใช้ในการต่อสู้คดีหรือการสอบสวน
๘. ไม่ต้องแสดงตัวหากไม่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้คดีหรือการสอบสวน
๙. ได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัยก่อนที่ผู้ต้องหาจะได้รับการประกันตัว
๑๐. ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับผลของการประกันตัวเงื่อนไขของการประกันที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันความเสียหายที่ผู้ต้องหาจะประทุษร้ายซ้ำแก่ผู้เสียหาย

๑๑. ได้รับข้อมูลและความช่วยเหลือในการเตรียมคำให้การเกี่ยวกับผลกระทบของอาชญากรรมที่มีต่อผู้เสียหายเพื่อยื่นต่อศาล
๑๒. ได้รับการอธิบายผลของการดำเนินคดีคำพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษา
๑๓. ได้รับการอธิบายผลของการคุมประพฤติ
๑๔. ได้รับการบอกกล่าวก่อนจะปล่อยตัวผู้กระทำความผิดจากการควบคุม

๕. การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

๕.๑ ประเทศในสหภาพยุโรป

๑) จากรายงานการศึกษาวิจัย ของ the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) ในรายงานเรื่อง Victim of Crime in the EU : the Extent and Nature of Support for Victims ซึ่งศึกษาการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาถึง ๒๘ ประเทศ ได้มีข้อสรุปในเรื่องการให้

ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของกฎหมายในประเทศยุโรป ตามแนวทางของ Victims' Directive (๒๐๑๒/๒๙/EU) ดังนี้

(๑) มีกฎหมายที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ทั้งกระบวนการได้แก่ ก่อน ระหว่างและหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว

(๒) มีกลไกในการช่วยเหลือที่เรียกว่า ศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา (victim support services) ตั้งแต่ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย โดยการดำเนินงานของรัฐ และร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร และอาสาสมัคร และให้การช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความจำเป็นที่จะได้รับความช่วยเหลือตามประเภท ลักษณะ ของผู้เสียหายแต่ละกลุ่ม เช่น เด็ก ผู้หญิง คนพิการ ผู้สูงอายุ คนต่างด้าว คนไร้สัญชาติ เป็นต้น

(๓) การให้ความช่วยเหลือครอบคลุมถึงการเยียวยาร่างกายและจิตใจ การให้ค่าเสียหายเบื้องต้น การคุ้มครองความปลอดภัย และการให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดี และแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดีเป็นระยะ

(๔) มีกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อนำเงินกองทุนมาใช้เพื่อเยียวยาและการบริหารจัดการในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว

ข้อสรุปของงานวิจัยพบว่า “การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของ ๒๘ ประเทศในยุโรปนั้น ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือจนทำให้ผู้เสียหายได้เข้าถึงการให้การช่วยเหลือเข้าถึงความเป็นธรรมได้นั้น ไม่ได้เกิดจากการดำเนินการอย่างจริงจังและทำงานเชิงรุกของภาครัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่ต้องเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร และอาสาสมัคร

การดำเนินงานของศูนย์ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาในแต่ละประเทศนั้น ได้ให้การช่วยเหลือตามแนวทางที่สหภาพยุโรปกำหนดซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากลของสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (Directive of victim support) โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือให้ครบถ้วนตามหลักการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา และการป้องกันมิให้ถูกประทุษร้ายซ้ำ หรือตกเป็นเหยื่อซ้ำ ทั้งนี้ การให้คำแนะนำหรือการให้ความช่วยเหลือต้องดำเนินการโดยผู้มิวิชาชีพเฉพาะในเรื่องนั้น และได้รับการอบรมบทบาทการทำงานที่เพื่อให้คำนี้ถึงความจำเป็นและการตระหนักถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาแต่ละประเภท ในการดำเนินงานนั้น มีความจำเป็นต้องให้ผู้เสียหายได้รับรู้ถึงสิทธิที่ตนได้รับหรือหลักประกันในกระบวนการดำเนินคดีอาญาและการได้รับสิทธิที่จะชดเชยความเสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายเลือกที่จะใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมและขอรับการช่วยเหลือเยียวยาได้อย่างถูกต้อง

ในบทบาทของรัฐที่รับผิดชอบต่อศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถขอรับบริการได้อย่างทั่วถึง จะต้องให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรในพื้นที่ที่ให้บริการสามารถทำงานได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งในหลายประเทศการทำงานขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพที่สามารถให้การช่วยเหลือทางด้านสุขภาพอนามัย และการสังคมสงเคราะห์ทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการประสานงานหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านสวัสดิการต่างๆ เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามที่กฎหมายบัญญัติ และเป็น การช่วยเหลือจากผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้น

ในด้าน การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในกลุ่มเฉพาะ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเน้นการช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาดังนั้น ผู้ให้ความช่วยเหลือจึงเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญา เช่น พนักงานคุมประพฤติ ตำรวจ ทนายความ นักกฎหมายและสื่อมวลชน แต่ในแนวทางใหม่ที่เน้นการให้ความช่วยเหลือในด้านสุขภาพจิต และการเยียวยาจิตใจ รวมถึงการได้รับสวัสดิการต่างๆ ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือจึงขยายเป็นสหวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพและสวัสดิการของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม ยังมีบางประเทศ ๘ ประเทศในสหภาพยุโรปที่ยังไม่มีหน่วยงานช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว แต่มีหน่วยงานช่วยเหลือที่เป็นช่วยเหลือผู้เสียหายทุกกลุ่มในหน่วยงานเดียวกัน

ในด้านกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่า มีกฎหมายภายในของประเทศในยุโรปที่บัญญัติสิทธิของผู้เสียหายไว้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การบังคับใช้กฎหมายว่าจะมีการให้การคุ้มครองและช่วยเหลือได้อย่างจริงจังในทางปฏิบัติหรือไม่”^{๑๓}

๒) หลักการที่ Victims’ Directive EU กำหนดให้แต่ละประเทศในสหภาพยุโรปดำเนินการคือ “การเน้นให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยให้มีศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิในการโต้แย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ และสิทธิที่ได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ซึ่งการจะบรรลุหลักการดังกล่าวได้ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ให้บริการว่าสามารถดำเนินการได้ทั่วถึงหรือไม่

๓) ขอบเขตของผู้เสียหายในคดีอาญา ประเทศในยุโรปส่วนใหญ่ยังจำกัดให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิด ซึ่งวัตถุประสงค์ของ Victims’ Directive ให้ขยายความถึงผู้เสียหายทางอ้อมด้วย คือครอบครัวของผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการที่ผู้เสียหายโดยตรงได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย เพื่อจะสามารถขอรับบริการจากศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายได้

๔) การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอต่อการให้บริการแก่ผู้เสียหาย หน้าที่ในเรื่องนี้ไม่ได้เป็นบทบังคับให้แต่ละประเทศต้องกระทำ แต่การจัดสถานที่หรือทรัพยากรให้เพียงพอต่อการที่ผู้เสียหายจะได้รับความช่วยเหลือ ได้แก่ การมีที่นั่งรอเพื่อขอรับบริการอย่างเพียงพอ หรือในขณะที่รอการเปิดความในห้องพิจารณา การจัดให้มีเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณา การจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับแจ้งความหรือเจ้าหน้าที่ศาลที่ผู้เสียหายจะมาติดต่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งจะทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

๕) การจัดให้มีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหาย กฎหมายของประเทศในยุโรปส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหาย แต่เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยมีเงื่อนไข โดยเฉพาะเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือที่ไม่รวดเร็ว ต้องยื่นขอตามระบบราชการเกิดความไม่เป็นธรรมในการขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นเด็ก หรือเยาวชนควรได้รับการช่วยเหลือด้านกฎหมายโดยเร็ว และไม่มีเงื่อนไขใดๆ

๖) การจัดระบบการฝึกอบรม ตาม Victim’s Directive ข้อ ๒๕ กำหนดให้ประเทศในสหภาพยุโรป จัดให้มีการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้เสียหายเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของผู้เสียหายแต่ละกลุ่มนั้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของตำรวจ อัยการ ศาล ให้มีความตระหนักและให้บริการผู้เสียหายเฉพาะกลุ่มเพื่อจะทำให้การดำเนินกระบวนการเป็นไปในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายคู่ขนานกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

^{๑๓} See European Union Agency For Fundamental Rights, Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims, (Luxembourg : Publications Office of the European Union, ๒๐๑๔), p. ๑๐๓

๗) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ความคืบหน้าของกระบวนการพิจารณาตามหลักประกันสิทธิของผู้เสียหาย และผลักดันให้ผู้เสียหายรับรู้และใช้สิทธิของตนได้ รวมถึงการแจ้งขอมูลถึงสถานที่ที่จะขอความช่วยเหลือจากศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในแต่ละพื้นที่

๘) ควรสำรวจการกระทำความผิดในบางเรื่องที่ไม่มีรายงานต่อเจ้าหน้าที่ เช่น ในการต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อผู้เสียหายบางกลุ่ม เช่น การเลือกปฏิบัติต่อสตรี หรือผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ซึ่งมีหลายกรณีในกลุ่มเหล่านี้ไม่สามารถแจ้งความจากการที่ตนเองถูกประทุษร้ายได้ เพราะแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับการฝึกอบรมให้ทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายเหล่านี้ จึงมีการกระทำความผิดจำนวนไม่น้อยที่ขาดการแจ้งความ หรือไม่รับการรายงานสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๙) การบริหารงานศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา (Victim support services) ตามข้อ ๘(๕) ของ Victim's Directive การให้บริการแก่ผู้เสียหายไม่จำกัดเฉพาะการที่ผู้เสียหายมาขอความช่วยเหลือ และกองทุนที่เข้ามาช่วยเหลือนี้ต้องสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายทุกกลุ่มและทั่วถึง นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือ ควรเป็นการให้ความช่วยเหลือที่บูรณาการระหว่างกระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ผู้เสียหายเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจะรวมถึงกระบวนการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการพักการลงโทษด้วย แต่ในยุโรปบางประเทศยังไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะมีบุคคลที่ไว้วางใจร่วมในกระบวนการพิจารณาในศาล

ส่วนบุคลากรที่สำคัญในการช่วยเหลือของศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาคือ อาสาสมัคร เพราะกิจกรรมที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายนั้นจำเป็นต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมาก และเป็นคนที่เข้าใจสภาพจิตใจของผู้เสียหายด้วย ในขณะเดียวกันก็ต้องการบุคลากรทางด้านวิชาชีพที่เข้ามาช่วยเหลือในแต่ละด้าน จึงมีความจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้คนเข้ามาร่วมในศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง และทำเป็นเครือข่าย โดยให้มีการทำงานเป็นระบบและได้มาตรฐาน ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือยังมีข้อเสนอแนะว่าควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ไม่ได้เป็นคนในยุโรปด้วย

๑๐) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในกลุ่มเฉพาะ ในทางปฏิบัติของการให้ความช่วยเหลือในยุโรปพบว่า ตำรวจซึ่งเป็นผู้ที่รับแจ้งความจากผู้เสียหายมักจะส่งผู้เสียหายไปยังศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายทั่วไป ทั้งนี้ ในกรณีผู้เสียหายควรได้รับการช่วยเหลือเป็นการเฉพาะ จึงควรมีการคัดแยกผู้เสียหายที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นการเฉพาะก่อน แล้วส่งไปยังศูนย์ที่ให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม

๑๑) การประเมินผลการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา นอกจากจะเป็นการตรวจสอบว่าการให้ความช่วยเหลือได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากลแล้ว ข้อพิจารณาอีกประการคือ การดำเนินการเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายซ้ำ หรือการถูกประทุษร้ายซ้ำด้วย”^{๑๔}

๕.๒ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายในระดับสหรัฐ บัญญัติสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ตาม Crime Victims' Rights Act ๑๘ U.S.C. ๓๗๗๑ Crime victim's rights โดยมีหลักการดังนี้

๑) ผู้เสียหายมีสิทธิดังนี้

๑.๑) ได้รับการคุ้มครองไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาประทุษร้าย

^{๑๔} Ibid, executive summary and FRA opinion, pp.๑๑-๑๖

๑.๒) สิทธิได้รับการแจ้งให้ทราบถึงเวลาในการพิจารณาคดี หรือการพักการลงโทษ การปล่อยตัวหรือการหลบหนีของจำเลย

๑.๓) สิทธิที่จะได้เข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาในศาลโดยเปิดเผย ภายหลังจากที่ได้รับทราบถึงพยานหลักฐานในคดี และมีสิทธิเสนอพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากคำให้การ

๑.๔) สิทธิที่จะได้เข้าฟังการพิจารณารวมถึงกระบวนการที่ศาลจะปล่อย การถามคำให้การ จำเลย การลงโทษและการพักการลงโทษ

๑.๕) สิทธิที่จะติดต่อกับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับตน

๑.๖) สิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามที่กฎหมายกำหนด

๑.๗) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่รวดเร็ว

๑.๘) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิส่วนตัว

๒) การบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายจะละสิทธิในการไม่เข้าร่วมในการพิจารณาคดี ศาลต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วมตามข้อ ๑.๓) ก่อนเพื่อให้ผู้เสียหายตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่ และต้องบันทึกเหตุไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

๓) รัฐบาล มีหน้าที่ที่จะแจ้งให้ผู้เสียหายทราบสิทธิตามข้อ ๑.๑) และเจ้าพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานในกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน การฟ้องคดี จะต้องบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับแจ้งถึงกระบวนการพิจารณาและการคุ้มครองความปลอดภัยจากการประทุษร้ายจากจำเลย ส่วนพนักงานอัยการควรให้คำแนะนำแก่ผู้เสียหายที่จะขอรับความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑.๑)

๔) กองทุนช่วยเหลือผู้เสียหาย เป็นกองทุนที่จัดตั้งตาม the Victims of Crime Act of ๑๙๘๔ (VOCA) กองทุนนี้ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายทั่วสหรัฐอเมริกา ซึ่งรายรับจากกองทุนได้มาจากค่าปรับในคดีอาญา ค่าปรับเมื่อผิดสัญญาปล่อยชั่วคราว และการริบทรัพย์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของพนักงานอัยการ ศาลสหรัฐอเมริกา และเรือนจำสหรัฐอเมริกา รายรับจากกองทุนเป็นเงินที่ได้มาจากผู้กระทำความผิดไม่ได้มาจากประชาชนที่เสียภาษีให้รัฐ ซึ่งในทางสถิติ พบว่าในปี ค.ศ. ๒๐๑๑-๒๐๑๒ กองทุนได้เงินเข้ามา ๒,๗๙๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้จัดสรรให้เพื่อให้เป็นค่าชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย เป็นเงิน ๓๕๙ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนการช่วยเหลือผู้เสียหายเป็นเงินมากกว่า ๘๐๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

๕.๓ ประเทศออสเตรเลีย

ใน Western Australia ได้ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา และตรากฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา เรียกว่า Victims of Crime Act ๑๙๙๔ , No ๘๓ of ๑๙๙๔ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๑๙๙๔ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑) ผู้เสียหาย หมายความว่า ผู้เสียหายขั้นต้น ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายด้านร่างกาย จิตใจ หรือถูกทำให้แหว่งลูก หรือเสียหายทางด้านทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญา หรือเป็นผลมาจากการที่บุคคลใดช่วยเหลือตำรวจในการปฏิบัติการตามหน้าที่ในการจับหรือรักษาความสงบเรียบร้อย

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้เสียหายขั้นต้นถึงแก่ความตาย อันเกิดจากผลของการกระทำความผิด บุคคลที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้เสียหายในการดำรงชีพ จะเป็นผู้เสียหายด้วย

และในกรณีที่ถูกคดีเป็นพยานในคดีอาญาใด และมีเหตุอันควรเห็นว่าเขาอาจได้รับอันตรายจากการมาเป็นพยานในคดีดังกล่าว

จากนิยามของผู้เสียหายตามกฎหมายฉบับนี้ เห็นได้ว่าเป็นนิยามที่สอดคล้องกับหลักของยุโรป ที่ให้ความหมายของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองอย่างกว้าง หมายถึงผู้เสียหายโดยตรง และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย หรือในกรณีต้องมาเป็นพยานในคดีนั้น ซึ่งเป็นผลทางอ้อมจากการดำเนินคดี

๒) หลักเกณฑ์ของการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย บัญญัติไว้ในส่วนที่สอง มาตรา ๔-๖ ดังนี้

๒.๑) มาตรา ๔ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งหมายรวมถึงการปฏิบัติงานในชั้นตำรวจด้วย ผู้เสียหายมีสิทธิรับการช่วยเหลือดังนี้

(๑) ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและได้รับการเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามสิทธิที่บัญญัติไว้ตามกฎหมาย

(๒) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งอย่างไม่ชักช้า(ไม่เกินหนึ่งเดือน) ถึงความคืบหน้าในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ ที่เกี่ยวกับความผิดอาญาที่ตนเป็นผู้เสียหาย ยกเว้นการแจ้งดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการสืบสวนคดี

(๓) สิทธิที่ได้รับแจ้งว่าจำเลยถูกฟ้องคดีและการแก้ไขคำฟ้อง

(๔) สิทธิที่ได้รับแจ้งถึงคำตัดสินในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพหรือรับว่ากระทำความผิดฐานที่อื่นเบากว่าในกระบวนการต่อรองรับสารภาพ ในการที่จะได้รับโทษที่น้อยลง

(๕) สิทธิที่จะได้รับแจ้งถึงคำสั่งยุติการดำเนินคดีกับจำเลย

(๖) ในกรณีที่ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ถูกยึดไว้พยานหลักฐานในการดำเนินคดีหรือการสอบสวน หากก่อให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้ทรัพย์สินนั้นแก่ผู้เสียหาย ต้องคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายโดยทันที

(๗) สิทธิที่จะได้รับแจ้งเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาและสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองพยาน

(๘) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองไม่ให้ติดต่อกับจำเลย หรือพยานของฝ่ายจำเลยโดยไม่จำเป็นในระหว่างการพิจารณา

(๙) ที่อยู่อาศัยของผู้เสียหายควรได้รับการปกปิด เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

(๑๐) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ต้องปรากฏตัวในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือการนัดพร้อมก่อนสืบพยาน เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

(๑๑) มีสิทธิที่จะแถลงอธิบายเหตุผลในผลของคดีหรือการลงโทษจำเลย รวมถึงมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๑๒) ผู้เสียหายที่อาจได้รับผลกระทบต่อความปลอดภัยในร่างกาย หากมีการปล่อยจำเลยสามารถแจ้งต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาออกคำสั่งได้

๒.๒) มาตรา ๕ กำหนดให้สิทธิของผู้เสียหายตามมาตรา ๔ ต้องผูกพันเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตำรวจและเจ้าหน้าที่อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะต้องให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย

๒.๓) มาตรา ๖ กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยงานประสานงานเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหาย

(๑) เปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยประสานงานในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นข้อมูลที่ต้องแจ้งแก่หน่วยประสานงาน

(๒) เป็นการเปิดเผยโดยสุจริต

การกระทำดังกล่าวได้รับยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาต่อการเปิดเผยนั้น บทบัญญัติในมาตรานี้ใช้กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมหรือที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับความคุ้มครองนี้

๓) หน่วยงานประสานงานช่วยเหลือผู้เสียหาย (Victim of crime coordinator) กำหนดไว้ในส่วนที่สาม โดยกำหนดหน้าที่ไว้ในมาตรา ๗ ดังนี้

(๑) ส่งเสริมให้ผู้เสียหายได้รับสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัตินี้

(๒) สนับสนุนให้มีการดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับสิทธิของผู้เสียหายตามมาตรฐาน

(๔) พัฒนาและให้ความรู้แก่ประชาชนหรือดำเนินกิจกรรมใดอันก่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นของผู้เสียหาย

(๕) เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยประสานงานช่วยเหลือทางกฎหมายและหน้าที่รับผิดชอบ

(๖) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย

(๗) ดำเนินการเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับข้อมูลข่าวสารและความช่วยเหลือในเรื่องที่จำเป็นแก่ผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

(๘) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหาย

(๙) ดำเนินการอย่างใด ๆ ตามที่คณะกรรมการประสานความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายมอบหมายหรือโดยกฎหมายอื่น

๔) คณะกรรมการประสานความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย มีสิทธิเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณา รวมถึงการพิจารณาลับได้ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

๕) ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าการฝ่าฝืนสิทธิของผู้เสียหายตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ คณะกรรมการประสานงานความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาหลักฐานและหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องให้ความสะดวกหรือข้อมูลแก่คณะกรรมการฯ ตามที่คณะกรรมการร้องขอ และเมื่อได้ข้อมูลเป็นประการใด คณะกรรมการฯ จะส่งรายงานแก่รัฐมนตรี

๕) คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการบังคับให้เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗

๖) การได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีจะต้องรักษาความลับ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันดอลลาร์ออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ (มาตรา ๑๑ (b))

๗) รัฐมนตรีแต่งตั้งและถอดถอน Victim of crime coordinator และมีวาระ คราวละ ๓ ปี ส่วนเหตุในการถอดถอน ได้แก่ การมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือทุพพลภาพทางกายหรือมีความบกพร่องทางจิตหรือขาดคุณสมบัติตามกฎหมาย แต่กรรมการอาจลาออกได้ (มาตรา ๑๔-๑๗)

๕.๔ ประเทศญี่ปุ่น

๑) บทนำ

การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในประเทศญี่ปุ่นเริ่มขึ้นถึงตั้งแต่ในยุคปี ค.ศ. ๑๙๔๐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคืนความปลอดภัยให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ในคดีความผิดบางประเภท เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับการจราจรที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะมี

ภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยนั้น การให้ความช่วยเหลือเยียวยาจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับการช่วยเหลือเยียวยาในทางการเงินอีกด้วยแต่แนวคิดในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวยังคงอยู่ในกรอบที่ค่อนข้างจำกัด กล่าวคือ ยังมีได้มีการนำแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาไปใช้เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแบบเป็นการทั่วไป จนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๘๐ ในประเทศญี่ปุ่นได้เกิดความคิดในการสร้างระบบในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและเกิดแนวคิดในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่เป็นการทั่วไป^{๑๕}

ในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ ประเทศญี่ปุ่นได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาขึ้นเรียกว่า “กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา” หรือ “犯罪被害者等基本法” โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ป้องกันมิให้มีความเสียหายเกิดขึ้นซ้ำกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ให้ความช่วยเหลือในการเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ทั้งประสงค์ให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลาง หน่วยงานปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นและอาสาสมัครจากภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๑๖}

นอกจากนี้ในส่วนของเนื้อหากฎหมายฉบับนี้ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นและต้องการให้การช่วยเหลือเยียวยากับบรรดาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาให้กลับมาสู่สภาวะปกติได้มากที่สุด เนื้อหาของกฎหมายจึงมีส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่สำคัญสองส่วน กล่าวคือ ๑) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในทางการเงินแล้ว และ ๒) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทางด้านจิตใจด้วย^{๑๗}

สำหรับแนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาของกฎหมายฉบับนี้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาข้างต้นนี้มิได้ถูกสร้างขึ้นจากความคิดริเริ่มคิดของคณะกรรมการผู้ร่างกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว แต่แนวทางและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ความคิดเห็นของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาต้องการได้รับการช่วยเหลือเยียวยา^{๑๘}

นอกจากกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดนโยบาย มาตรการในระดับประเทศเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแล้ว ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญายังมีกฎหมายมีกฎหมายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องอีกฉบับหนึ่ง กล่าวคือ “กฎหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วยการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา” หรือ “犯罪被害者等給付金の支給等による犯罪被害者等の支援に関する法律” ซึ่งมีชื่อเรียกย่อว่า “กฎหมาย

^{๑๕} <http://www.cao.go.jp/hanzai/seihu/seitei.html>

^{๑๖} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๔年, ๓๙頁。

โดยกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑ เมษายน ค.ศ. ๒๐๐๕

^{๑๗} <http://www.cao.go.jp/hanzai/seihu/seitei.html>

^{๑๘} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๔年, ๔๗頁。

การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา” หรือ “犯罪被害者等給付金法” โดยกฎหมายฉบับนี้มีการใช้บังคับมาก่อนกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา จุดเริ่มต้นของกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นจากการเกิดขึ้นของคดีการก่อการร้ายอาคารบริษัทมิตซูบิชิ ในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน ๘ คน และมีผู้บาดเจ็บกว่า ๓๘๐ คน นำไปสู่การกล่าวถึงอย่างมากทั้งในกลุ่มของภาคีสมวลชนและรัฐสภาถึงความจำเป็นของการมีระบบในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ในที่สุดกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาก็ผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภาในปี ค.ศ. ๑๙๘๐^{๑๙} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีการแก้ไขเพิ่มเติม ๓ ครั้ง ในปี ค.ศ. ๒๐๐๑ ปี ค.ศ. ๒๐๐๘ และอีกครั้งในปี ค.ศ. ๒๐๑๖ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติในกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๒๐}

๒) กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

๒.๑) วัตถุประสงค์ของกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตามพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถือเป็นหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน^{๒๑} โดยเป้าหมายในการช่วยเหลือเยียวยานั้นมิได้ต้องการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเฉพาะแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแต่เพียงเท่านั้น เพราะการให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายฉบับนี้จึงมิได้ขึ้นอยู่กับการมีชีวิตอยู่หรือไม่ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แต่ยังมีเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ครอบครัวและญาติของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตายด้วย^{๒๒} ตัวอย่างเช่น ในกรณีของชายหรือหญิงที่มีได้จดทะเบียนสมรสกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ถึงแก่ความตายก็อยู่ในกลุ่มบุคคลที่เป็นครอบครัวที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะบุคคลที่ใช้ชีวิตอยู่กินร่วมกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแม้จะมีได้จดทะเบียนสมรสก็ย่อมได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายจิตใจและทรัพย์สินไม่ต่างจากคู่สมรสที่ได้จดทะเบียนสมรส^{๒๓} นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายฉบับนี้ยังมีได้คำนึงถึงสัญชาติของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้ แม้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะมีได้มีสัญชาติญี่ปุ่นก็ย่อมได้รับการคุ้มครอง^{๒๔} หากได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในประเทศญี่ปุ่น

๒.๒) ขอบเขตของการให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

การให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและครอบครัวเป็นไปตามข้อเรียกร้องตาม

^{๑๙} โดยกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานี้มีผลใช้บังคับในวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๑

^{๒๐} <https://www.npa.go.jp/higaisya/shien/kyufu/seido.htm>

^{๒๑} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑

^{๒๒} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒ วรรค ๒

^{๒๓} 牛山敦「犯罪被害者等の権利利益の保護」『時の法令』国立印刷所，๒๐๐๕年，๗頁。

^{๒๔} 衆議院法制局「弁護士のための新法令紹介(๒๗๕)犯罪被害者等基本法平成๑๖年法律第๑๖๓号」『自由と正義』๒๐๑๕年，日本弁護士連合会，๕๖卷๕号，๑๒๕頁。

หลักการพื้นฐานในทางสิทธิมนุษยชน โดยเนื้อหาของกรให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ การช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นซ้ำ ให้ความคุ้มครองสิทธิในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข ตลอดจนการให้ความคุ้มครองสิทธิในการเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอย่างเหมาะสม^{๒๕}

ในส่วนของคำว่า “การป้องกันมิให้ความเสียหายเกิดขึ้นซ้ำ” (二次被害の防止) มีความหมายใน ๒ รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบแรก หมายถึง การที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถูกละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว (プライバシー権) จากความพยายามในการเก็บข้อมูลและหาข่าวของกลุ่มสื่อสารมวลชน^{๒๖} สำหรับรูปแบบที่สองนั้นมิได้จำกัดเฉพาะการล่วงละเมิดจากกลุ่มสื่อสารมวลชนเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นจากการที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถูกละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวจากความอยากรู้อยากเห็นที่เกินสมควรของบุคคลอื่นๆ ที่มีใช้กลุ่มสื่อสารมวลชนอีกด้วย^{๒๗}

นอกจากนี้ ภายหลังจากที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวยังอาจถูกล่วงละเมิดมากยิ่งขึ้นจากการข่มขู่หรือประทุษร้ายและอาจรุนแรงขึ้นไปอีกหากผู้กระทำความผิดเป็นกลุ่มของผู้มีอิทธิพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความผิดต่อเด็กและเยาวชน (児童虐待) และความผิดเกี่ยวกับการลอบเฝ้าติดตามก่อวิน (ストーカー犯罪) ที่มีความเป็นไปได้สูงที่ผู้กระทำความผิดจะกลับไปกระทำความผิดซ้ำหรือกระทำการที่ใกล้เคียงกับการกระทำที่เป็นความผิดกับผู้เสียหายซ้ำอีก^{๒๘} ด้วยเหตุนี้ หากปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีแนวโน้มที่ผู้กระทำความผิดจะหวนกลับมากระทำการที่เป็นความผิดกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาซ้ำอีก หนทางในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่มีความสำคัญและจำเป็น คือการมีช่องทางที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะสามารถเข้าขอรับคำปรึกษาและคำแนะนำจากหน่วยงานสาธารณะ และในบางกรณี เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นการออกตรวจตราที่บ้านหรือที่พักของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาก็เป็นมาตรการที่มีความจำเป็นด้วย^{๒๙}

๒.๓) ความหมายของการกระทำความผิดตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

ความหมายของคำว่า “การกระทำความผิด” หรือ “犯罪” หมายถึง การกระทำความผิดอาญาและการกระทำอื่นใดในทำนองเดียวกันซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจ^{๓๐}

^{๒๕} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๕年, ๔๔頁。

^{๒๖} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๕年, ๔๖頁。

^{๒๗} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๕年, ๔๖頁。

ในเรื่องดังกล่าวในชั้นที่มีการร่างกฎหมายคณะกรรมการร่างกฎหมายมีคณะกรรมการบางส่วนมีความคิดเห็นว่าเนื่องจากผลกระทบจากการกระทำของกลุ่มสื่อสารมวลชนและบุคคลอื่นๆ ต่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นโทษในทางอาญาสำหรับบุคคลทั้ง ๒ กลุ่มจึงต้องมีความแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ เมื่อผลกระทบจากกลุ่มสื่อสารมวลชนต่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีมากกว่า ด้วยเหตุนี้โทษสำหรับกลุ่มสื่อสารมวลชนจึงควรหนักกว่าบุคคลอื่นๆ ที่มีละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แต่อย่างไรก็ดีในส่วนของกลุ่มสื่อสารมวลชนนั้นหากพิจารณาในทางกฎหมายแล้ว พบว่ากลุ่มสื่อสารมวลชนย่อมมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (知る権利) ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ในการที่กลุ่มสื่อสารมวลชนจะทำการอ้างสิทธิดังกล่าวจนเกินขอบเขตและกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แต่ท้ายที่สุดหากพิจารณาในทางข้อเท็จจริงในปัจจุบันจะพบว่ากลุ่มสื่อสารมวลชนสามารถที่รักษาไว้ซึ่งวินัยในการหาข้อมูลข่าวสารภายในขอบเขตที่กฎหมายไว้ได้ การบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดโทษแก่กลุ่มสื่อสารมวลชนไว้เป็นพิเศษจึงไม่มีความจำเป็น

^{๒๘} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๕年, ๔๙頁。

^{๒๙} 牛山敦 「犯罪被害者等の権利利益の保護」 『時の法令』 国立印刷所, ๒๐๐๕年, ๑๓頁。

^{๓๐} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่ง

สำหรับตัวอย่างของ “การกระทำอื่นใดในทำนองเดียวกันซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจ” อาทิเช่น การกระทำที่มีลักษณะการลอบเฝ้าติดตามซึ่งไม่ถึงขนาดเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการลอบเฝ้าติดตาม ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ (ストーカー行為の規制等に関する法律), การใช้ความรุนแรงในระดับต่ำ การดูถูกหรือทำให้อับอายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้ความรุนแรงของคู่สมรส และคุ้มครองผู้ต้องหาในคดีอาญาปี ค.ศ. ๒๐๐๑ (配偶者からの暴力の防止および被疑者の保護に関する法律), การไม่ให้บริโภคอาหารตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำผิดต่อเด็กและเยาวชนปี ค.ศ. ๒๐๐๐ (児童虐待防止等に関する法律) เป็นต้น^{๓๑}

สำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับคำวินิจฉัยจากศาลให้ปล่อยตัว เนื่องจากการกระทำของผู้กระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำที่ไม่อาจดำเนินได้ (責任能力がない) มีปัญหาว่ากฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะสามารถนำมาใช้บังคับเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้หรือไม่ ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ประเทศญี่ปุ่นเห็นว่าการที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษเนื่องจากการกระทำของผู้กระทำความผิดเป็นการกระทำที่ไม่อาจดำเนินได้นั้นไม่ส่งผลกระทบต่อการนำกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามาใช้บังคับแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจหรือในทางทรัพย์สินของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้น ไม่มีส่วนที่เกี่ยวกับความน่าตำหนิของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด^{๓๒}

๒.๔) การกิจตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

๒.๔.๑) หลักการทั่วไป

กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดเตรียมกฎหมาย ตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมสำหรับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๓๓} นอกจากนี้ ในส่วนขององค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นและประชาชนก็ถูกกำหนดตามกฎหมายฉบับเดียวกันให้มีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือแก่รัฐในการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นด้วย^{๓๔} และเพื่อเป็นหลักประกันว่าการดำเนินนโยบายและมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นนั้นจะเป็นผลสำเร็จ รัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดทำ “แผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา” (犯罪被害者等基本計画) ขึ้น โดยในแผนดังกล่าวนี้จะต้องมีการกำหนดสาระสำคัญของนโยบายและมาตรการระยะยาวเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา โดยกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดให้ผู้บริหารสูงสุดในฝ่ายบริหาร กล่าวคือ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการเสนอร่างแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบและเมื่อผ่านการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วร่างแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะถูกประกาศเป็นแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเพื่อให้ประชาชนทั้งหลายทราบ^{๓๕} และคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่จัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ของการใช้บังคับแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นประจำทุกปีต่อรัฐสภา^{๓๖} เพื่อประโยชน์ใน

^{๓๑} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๑๕年, ๔๔頁。

^{๓๒} 牛山敦 「犯罪被害者等の権利利益の保護」 『時の法令』 国立印刷所, ๒๐๑๕年, ๗頁。

^{๓๓} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๔

^{๓๔} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ และมาตรา ๖

^{๓๕} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๘ วรรค ๑ ถึงวรรค ๔

^{๓๖} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๐

การพัฒนาและกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญายังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ตรากฎหมายที่จำเป็นและจัดเตรียมงบประมาณในจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินการตามแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๓๗}

๒.๔.๒) ภารกิจของรัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการที่เกี่ยวกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงนั้น กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดให้รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการจัดตั้งสถานที่สำหรับการให้คำปรึกษาและคำแนะนำสำหรับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาขึ้น เพื่อให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถมาขอรับคำปรึกษาและคำแนะนำในทุกๆ ปัญหาที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาต้องประสบหรือมีข้อกังวล^{๓๘} ซึ่งการให้คำปรึกษาและคำแนะนำนี้ย่อมรวมถึงการให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับแนวทางและขั้นตอนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดด้วย^{๓๙} นอกจากนี้รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อการรักษาและบำบัดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในบรรดาอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา^{๔๐}

ในส่วนของระบบเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นรัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเกี่ยวกับการผลักดันระบบเงินช่วยเหลือเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญาเพื่อลดปัญหาทางการเงินของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาซึ่งได้รับการกระทำความผิดอาญา นอกเหนือไปจากการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนข้างต้น^{๔๑}

ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอาจได้รับอันตรายจากเพิ่มขึ้นผู้กระทำความผิด รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วย^{๔๒} โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาไม่สามารถอาศัยอยู่ในที่อยู่ของตนได้ต่อไป เนื่องจากการอาศัยอยู่ต่อไปในที่อยู่อาศัยของตนจะสร้างปัญหาหรือความยุ่งยากให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถเข้าไปอยู่อาศัยในบ้านพักสาธารณะได้^{๔๓} โดยกรณีที่จะถือว่าผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา “ไม่สามารถอาศัยอยู่ในที่อยู่ของตนต่อไปได้” อาทิเช่น การที่บ้านของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถูกเพลิงไหม้, ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นคู่สมรสฝ่ายหนึ่งที่ได้รับอันตรายเนื่องจากการกระทำความผิดที่เป็นการกระทำการทารุณจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง การที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด

^{๓๗} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙

^{๓๘} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๑

^{๓๙} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๒

^{๔๐} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๔

^{๔๑} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๓

^{๔๒} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๕

^{๔๓} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๖

อาญาไม่สามารถอยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยเดิมได้เพราะผลจากการกระทำความผิดทำให้ได้รับความเสียหายในทางการเงิน (เช่น ทำให้ไม่สามารถชำระค่าเช่าที่อยู่อาศัยเดิมให้แก่ผู้ให้เช่าได้) เป็นต้น^{๔๔}

นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาไม่สามารถกลับไปปฏิบัติงานได้ตามปกติหรือต้องขาดงาน (เช่น ต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลานาน) อันเนื่องมาจากผลของการกระทำความผิดอาญา รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อชี้แจงให้นายจ้างเข้าใจถึงข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาปัจจุบันของลูกจ้าง^{๔๕}

นอกจากมาตรการในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาได้อย่างเหมาะสม^{๔๖} และในการดำเนินคดีอาญานั้น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการคุ้มครองและเคารพต่อสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในชื่อเสียงและสิทธิในความเป็นส่วนตัว^{๔๗} โดยการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวย่อมหมายถึงความถึงทั้งการดำเนินการตั้งแต่ขั้นของการสืบสวนและสอบสวน การพิจารณาคดีในศาล การดำเนินการบังคับโทษจนถึงการดำเนินการบังคับโทษสิ้นสุดลง^{๔๘}

สำหรับ “การเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา” มีขอบเขตรวมถึงการสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องการสืบสวนและสอบสวน การที่ศาลแจ้งผลคำวินิจฉัยหรือกำหนดเวลาที่ผู้กระทำความผิดจะออกจากเรือนจำให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทราบ การบอกกล่าวแสดงความคิดเห็นในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา การขออุทธรณ์คดี การประนอมข้อพิพาทในคดีอาญาหรือการขอทราบถึงเรื่องอื่นๆ ที่ศาลได้มีคำวินิจฉัยนอกจากการวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ (เช่น มีการดำเนินการคุ้มครองประพฤติดหรือไม่) เป็นต้น^{๔๙} แต่สิทธิในการเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาย่อมมิได้มีขอบเขตถึงขนาดให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดำเนินการสืบสวนและสอบสวน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำคำวินิจฉัยคดีหรือดำเนินการบังคับโทษแต่อย่างใด และไม่รวมถึงการที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเสนอพยานหลักฐานให้แก่พนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวน หรือเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาโดยอ้างตนเป็นพยานในศาลในชั้นพิจารณาคดีโดยศาลนั้น เพราะการกระทำของผู้เสียหายดังกล่าวย่อมกล่าวได้ว่าเป็นการ

^{๔๔} 牛山敦 「犯罪被害者等の権利利益の保護」 『時の法令』 国立印刷所， ๒๐๐๕年， ๑๓頁。

^{๔๕} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๗

^{๔๖} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๘

^{๔๗} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๙

^{๔๘} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会， ๒๐๐๕年， ๕๐頁。

^{๔๙} 西本仁久 「犯罪被害者保護法制の現状と課題」 『法の支配』 日本法律協会， ๒๐๐๕年， ๕๐頁。

สำหรับในกรณีคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชนมีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าจะถูกรวมอยู่ในคดีของเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลครอบครัวซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคดีเป็นพิเศษหรือไม่นั้น ในเรื่องดังกล่าวนี้ในชั้นที่มีการร่างกฎหมายคณะกรรมการร่างกฎหมายก็มีข้อถกเถียงในประเด็นดังกล่าว แต่ท้ายที่สุดก็ไม่ปรากฏความคิดเห็นที่เป็นทางการแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดี ได้มีความคิดเห็นของคณะกรรมการร่างกฎหมายว่าควรให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวในกรณีของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องมีการให้ความคุ้มครองที่สูงกว่าในกรณีการกระทำความผิดของบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว ด้วยเหตุนี้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจึงไม่สามารถเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดได้ต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการร่างกฎหมายดังกล่าวได้มีนักวิชาการท่านหนึ่งได้ให้ความคิดเห็นแย้งไว้ว่า หากพิจารณาตามกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันจะพบว่าบทบัญญัติที่บัญญัติรับรองการให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุนี้การรับรองให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิในการเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาในกรณีคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดจึงจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ให้ความร่วมมือในการดำเนินการสืบสวนและสอบสวนและการดำเนินกระบวนการพิจารณาจึงไม่อาจไม่ถือได้ว่าเป็นเรื่องของการเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๕๐}

นอกจากนี้ เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการมาตรการในการสนับสนุนส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๕๑} ทั้งยังจะต้องดำเนินการมาตรการในการให้การสนับสนุนแก่องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs ในการดำเนินการที่เป็นการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๕๒} เช่น การให้การสนับสนุนทางการเงินหรือประโยชน์ในด้านภาษี (การยกเว้นภาษี) เป็นต้น แก่องค์กรพัฒนาเอกชน^{๕๓} สำหรับเหตุผลที่กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญากำหนดให้รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการมาตรการให้การสนับสนุนแก่องค์กรพัฒนาเอกชนในการดำเนินการที่เป็นการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นสืบเนื่องมาจากในทางปฏิบัตินั้น สิ่งที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาร้องขอให้มีการช่วยเหลือเยียวยาบางครั้งเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมดเนื่องจากอาจจะต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง^{๕๔}

ตลอดจนเพื่อให้การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอยู่เสมอ รัฐและองค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการกำหนดมาตรการในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับการดำเนินมาตรการต่างๆ ตามกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๕๕} โดย การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวย่อมมิได้หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นจากการพูดคุยกับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรับฟังความคิดเห็นที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นจากการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ การรับข้อมูลหรือรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์และการรับข้อมูลหรือรับฟังความคิดเห็นจากการออกเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา เป็นต้น^{๕๖}

๒.๔.๓) ภารกิจของคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิด

ในส่วนของแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเป็นร่างแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ได้รับความเห็นชอบจากจากคณะรัฐมนตรีนั้น

^{๕๐} 牛山敦「犯罪被害者等基本法の概要 (特集最近の犯罪対策をめぐる動向)」『法律の広場』 ๒๐๐๕年, ๕๔卷 ๕号, ぎょうせい, ๔๔頁。

^{๕๑} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๑

^{๕๒} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๒

^{๕๓} 牛山敦「犯罪被害者等の権利利益の保護」『時の法令』 国立印刷所, ๒๐๐๕年, ๑๗頁。

สำหรับคำว่า “องค์กรพัฒนาเอกชน” ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มิได้หมายถึงเฉพาะองค์กรที่เข้าให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยตรงเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงองค์กรที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการอาชญาวิทยา และองค์กรที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมบุคคลที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วย

^{๕๔} 牛山敦「犯罪被害者等の権利利益の保護」『時の法令』 国立印刷所, ๒๐๐๕年, ๑๐-๑๑頁。

^{๕๕} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๓

^{๕๖} 西本仁久「犯罪被害者保護法制の現状と課題」『法の支配』 日本法律協会, ๒๐๐๕年, ๔๖頁

เนื้อหาของร่างแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวจะถูกจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา (犯罪被害者等施策推進会議)^{๕๗} สำหรับองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ๑ คนและคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอีกไม่เกิน ๑๐ คน^{๕๘} โดยให้หัวหน้าเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา และในกรณีที่หัวหน้าเลขาธิการคณะรัฐมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้คณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับการแต่งตั้งไว้เป็นการล่วงหน้าเป็นผู้ทำหน้าที่แทน^{๕๙}

ในส่วนของคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีจะพิจารณาแต่งตั้งจากรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีหรือบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๖๐} โดยคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่แต่งตั้งจากรัฐมนตรีให้มีวาระตามรัฐบาล ส่วนคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีวาระ ๒ ปี เมื่อครบวาระแล้วสามารถแต่งตั้งบุคคลเดียวกันนั้นได้อีก และหากคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาลาออกจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ๒ ปี (เช่น ๑ ปี ๖ เดือน) คณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาแทนที่ย่อมมีวาระเหลือตามที่เหลือจากหักเวลาที่คนก่อนได้ดำรงตำแหน่ง (คือ ๖ เดือน)^{๖๑}

สำหรับคณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่แต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นนอกจากแต่งตั้งจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานตำรวจแล้ว ในทางปฏิบัติยังมีการแต่งตั้งจากสมาชิกขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาในด้านผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา จิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ทนายความผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา เป็นต้น^{๖๒}

ในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถเรียกให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องส่งข้อมูลหรือเอกสารที่จำเป็นต่อการ

^{๕๗} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๔ วรรคสอง(๑)

^{๕๘} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๕

^{๕๙} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่งถึงวรรคสาม

^{๖๐} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

^{๖๑} กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

^{๖๒} 牛山敦 「犯罪被害者等の権利利益の保護」 『時の法令』 国立印刷所、๒๐๐๕年、๑๘頁。

ช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้ นอกจากนี้ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง คณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสามารถร้องขอให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ความร่วมมือที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อีกด้วย^{๖๓}

นอกจากนี้ คณะกรรมการส่งเสริมมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานอกจากจะมีหน้าที่ในการจัดทำร่างแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินมาตรการตามแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ตลอดจนการประเมินผลของการดำเนินมาตรการตามแผนพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๖๔}

๓) กฎหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วยการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา หรือกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

๓.๑) วัตถุประสงค์ของกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรง ตกเป็นผู้พิการหรือถึงแก่ชีวิตในกรณีที่ถูกผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวมีทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้รับการช่วยเหลือเยียวยาเพื่อบรรเทาผลของความเสียหายเบื้องต้นและสามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติได้อีกครั้ง โดยการจัดสรรเงินช่วยเหลือเพื่อจ่ายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา และกำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือหลังจากการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ให้แก่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยเร็วและต่อเนื่อง ตลอดจนการสร้างให้เกิดสังคมที่มีความพยายามในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๖๕}

๓.๒) ขอบเขตการจ่ายเงินช่วยเหลือตามกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

๓.๒.๑) ผู้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

เงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นเงินที่รัฐจะจ่ายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือทายาทในบางกรณีตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด มิใช่เงินที่รัฐจะจ่ายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดในทางอาญาหรือทายาททุกคน โดยรัฐจะจ่ายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาใน ๓ กรณี ดังนี้^{๖๖ ๖๗}

๑. ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตาย และมีทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่

^{๖๓}กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๙ วรรค ๑ และวรรค ๒

^{๖๔}กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๒๔ วรรค ๒(๒)

^{๖๕}กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑

^{๖๖}<http://www.npa.go.jp/higaisya/shien/kyufu/seido.htm>

^{๖๗}กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๔(๑) - (๓)

๒. ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรง และ

๓. ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตกเป็นผู้พิการ ด้วยเหตุนี้ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญานั้นได้รับการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บใดๆ (เช่น ในกรณีการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ หรือการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง เป็นต้น) จะไม่มีการจ่ายเงินช่วยเหลือดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

ในส่วนของการตกเป็น “ผู้พิการ” ที่จะได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น ได้มีการบัญญัติระดับของความรุนแรงของความพิการเพื่อใช้ในการพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือจากการกระทำความผิดอาญาเอาไว้ทั้งสิ้น ๑๔ ระดับ (รายละเอียดจะกล่าวในภายหลัง) บุคคลที่จะตกเป็นผู้พิการและมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะต้องเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น^{๖๘}

ในส่วนของคำว่า “ทายาท” ตามกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีความหมายแตกต่างจากคำว่าทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ คำว่า “ทายาท” ตามกฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้^{๖๙}

๑. สามีหรือภรรยาไม่ว่าจะได้มีการสมรสกันตามกฎหมายหรือไม่

๒. บุตร บิดามารดา หลาน ปู่ย่าตายาย พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันซึ่งดำรงชีพด้วยรายได้ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

๓. บุตร บิดามารดา หลาน ปู่ย่าตายาย พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันซึ่งมิได้ดำรงชีพด้วยรายได้ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

โดยกฎหมายได้จัดลำดับในการได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาสำหรับทายาทดังกล่าวเอาไว้ โดยการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะเรียงตามลำดับของบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลในกลุ่มที่ ๑ ย่อมมีสิทธิได้รับก่อนกลุ่มที่ ๒ และบุคคลกลุ่มที่ ๒ ย่อมมีสิทธิได้รับก่อนกลุ่มที่ ๓^{๗๐} และในกรณีที่มิบุคคลในกลุ่มเดียวกันหลายคนและหลายประเภทนั้น บุตรจะมีสิทธิได้รับก่อนบิดามารดา บิดามารดามีสิทธิได้รับก่อนหลาน หลานมีสิทธิได้รับก่อนปู่ย่าตายายและปู่ย่าตายายมีสิทธิได้รับก่อนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน^{๗๑}

อย่างไรก็ดี ในกรณีของบุตรนั้นหากในขณะที่มีการกระทำความผิดอาญาจนผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นถึงแก่ความตาย บุตรดังกล่าวยังไม่คลอดจากครรภ์มารดา แต่ได้คลอดออกมาภายหลังจากที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตาย การจะพิจารณาว่าจะมีการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอย่างไรนั้น ให้พิจารณาว่ามารดาของบุตรคนดังกล่าวนั้นดำรงชีพโดยอาศัยรายได้ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ หากมารดาของบุตรคนดังกล่าวนั้นดำรงชีพโดยอาศัยรายได้ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา บุตรที่คลอด

^{๖๘} <https://www.npa.go.jp/higaisya/higaisya4/seidoannaiP.pdf>

^{๖๙} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๑)-(๓)

^{๗๐} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคสอง

^{๗๑} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคสาม

ออกมาในภายหลังนั้นจะเป็นบุคคลกลุ่มที่ ๒ แต่หากมารดาของบุตรคนดังกล่าวนั้นมีได้ดำรงชีพโดยอาศัย รายได้ของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา บุตรที่คลอดออกมาในภายหลังนั้นจะเป็นบุคคลกลุ่มที่ ๓^{๗๒}

นอกจากนี้ ในส่วนของคำว่า “บิดามารดา” นั้นกฎหมายมิได้จำกัดเฉพาะบิดามารดาที่ ได้จดทะเบียนสมรสกันเท่านั้น บิดามารดาตามความเป็นจริงก็อยู่ในความหมายของคำว่าบิดามารดาที่มีสิทธิ ได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา สำหรับในกรณีของบิดามารดาบุญธรรมย่อมมี สิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาก่อนบิดามารดาที่แท้จริงโดยไม่คำนึงว่าบิดา มารดาที่แท้จริงจะได้จดทะเบียนสมรสกันหรือไม่^{๗๓}

ในกรณีทายาทที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาคนใด ได้กระทำการฆาตกรรมผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา หรือทายาทที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในลำดับก่อนหรือลำดับเดียวกับตน ไม่ว่าจะการฆาตกรรมทายาท ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นจะกระทำก่อนหรือหลังผู้เสียหายจาก การกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตาย ทายาทที่ได้กระทำการฆาตกรรมนั้นย่อมถูกตัดสิทธิมิได้รับเงิน ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา^{๗๔}

๓.๒.๒) กรณีช้อยกเว้นที่จะไม่จ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิด อาญา

การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา แม้จะเข้าเงื่อนไขการ จ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและมีผู้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหาย จาก การกระทำความผิดอาญาดังกล่าวมาข้างต้นแล้วก็ตาม แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๓ ประการดังต่อไปนี้ คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (国家公安委员会) สามารถพิจารณา ไม่จ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทั้งหมดหรือบางส่วนได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติกำหนด กล่าวคือ^{๗๕}

๑. ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดอาญามีความเกี่ยวพัน ในทางเครือญาติกันซึ่งรวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดอาญา เป็นสามีภรรยาที่มีได้จดทะเบียนสมรส

๒. การที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิด อาญานั้นขึ้น หรือเป็นผู้มีส่วนผิดในการกระทำความผิดอาญานั้น

๓. หากตามมาตรฐานของวิญญูชนเห็นว่าการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการ กระทำความผิดอาญาให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือทายาทของผู้เสียหายจากการ กระทำความผิดอาญานั้นจะไม่เหมาะสม เพราะผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือทายาทของ ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดอาญานั้นมีความเกี่ยวพันกัน หรือมีพฤติการณ์อื่นใด นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ใน ข้อ ๑ และ ข้อ ๒

^{๗๒} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคสอง

^{๗๓} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคสาม

^{๗๔} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๕ วรรคสี่

^{๗๕} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๖(๑)-(๓)

๓.๒.๓) การคำนวณจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่จะมีการจ่ายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่จะมีการจ่ายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของไว้โดยเฉพาะ ดังนี้

(๑) ในกรณีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตาย

โดยเริ่มแรก รัฐบาลจะมีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนเงินช่วยเหลือทายาทผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาพื้นฐาน (遺族給付金基礎額) ต่อจากนั้นจะมีการพิจารณาถึงสภาพการดำเนินชีวิตของทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะมีการกำหนดตัวเลขที่นำไปใช้ในการคูณกับจำนวนเงินช่วยเหลือทายาทผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาพื้นฐานเพื่อให้ออกมาเป็นจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่จะมีการจ่ายให้แก่ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา เช่น จำนวนเงินช่วยเหลือทายาทผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาพื้นฐานตามพระราชกฤษฎีกาเท่ากับ ๑ ล้านเยน ส่วนตัวเลขที่นำไปใช้ในการคูณตามพระราชกฤษฎีกาเมื่อพิจารณาถึงสภาพการดำเนินชีวิตของทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเท่ากับ ๐.๘ จำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่จะมีการจ่ายให้แก่ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะเท่ากับ ๑ ล้าน x ๐.๘ = ๘ แสนเยน^{๗๖}

จำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้จากวิธีการคำนวณข้างต้นนี้จะจ่ายช่วยเหลือเนื่องจากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถึงแก่ความตายในทันทีที่มีการกระทำความผิดอาญา แต่หากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาไม่ได้ถึงแก่ความตายในทันทีที่มีการกระทำความผิดอาญา และก่อนที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะถึงแก่ความตายนั้นได้มีการเข้ารับการรักษาพยาบาลและมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเกิดขึ้น บรรดาค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลดังกล่าวย่อมเป็นเงินที่ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับเช่นกัน^{๗๗} และหากก่อนที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะถึงแก่ความตายนั้นไม่สามารถไปปฏิบัติงานได้เนื่องจากอาการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา เงินค่าจ้างที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับในระหว่างช่วงที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เป็นเงินที่ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิได้รับเพิ่มเติม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกา^{๗๘} และหากทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทายาทยังดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาโดยส่วนเท่าๆ กัน (กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคหก)

ในส่วนของเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะได้รับในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย

^{๗๖} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๖(๑)-(๓)

^{๗๗} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง

^{๗๘} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคห้า (๑)

^{๗๙} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคห้า (๒)

รุนแรงนั้น ได้แก่ จำนวนค่ารักษาพยาบาลตามจำนวนที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาหักด้วยจำนวนเงินที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับไปแล้ว เช่น เงินประกันจากบริษัทประกันภัย หรือเงินค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ได้รับจากผู้กระทำความผิด เป็นต้น

(๒) ในกรณีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้ถึงแก่ความตาย

(๒.๑) ในกรณีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรง

หากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงจนไม่สามารถไปปฏิบัติงานได้เนื่องจากอาการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเนื่องจากการหยุดงานเพิ่มเติม โดยจำนวนเงินช่วยเหลือที่จะได้รับนั้นจะมาจากจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเพิ่มเติมเนื่องมาจากการหยุดงาน พื้นฐาน (休業加算基礎額) ที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกาคุณด้วยตัวเลขที่นำไปใช้ในการคูณกับจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเพิ่มเติมเนื่องจากการหยุดงานพื้นฐานตามที่มีการกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา^{๗๙} แต่หากผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือการควบคุมอื่นในทำนองเดียวกัน (ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาได้กระทำการป้องกันต่อผู้กระทำความผิดอาญา แต่การป้องกันดังกล่าวเกินสมควรแก่เหตุ) ช่วงระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวดังกล่าวผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะไม่ได้รับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเพิ่มเติมเนื่องมาจากการหยุดงาน^{๘๐}

อย่างไรก็ดี หากเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงในส่วนของค่ารักษาพยาบาลและเงินเพิ่มเติมอันเนื่องจากการหยุดงานนั้นเมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่เกินกว่าจำนวนขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกา หากเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงในส่วนของค่ารักษาพยาบาลและเงินเพิ่มเติมอันเนื่องจากการหยุดงานเมื่อรวมกันแล้วเกินกว่าจำนวนเงินขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกา ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงก็จะได้รับตามจำนวนเงินขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกา^{๘๑}

ในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงได้ยื่นคำขอรับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในส่วนของค่ารักษาพยาบาลแล้ว หากต่อมาภายหลังจากที่คณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติได้มีคำวินิจฉัยคำขอรับเงินช่วยเหลือดังกล่าว แต่ยังมีได้จ่ายเงินและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวถึงแก่ความตายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญานั้น ๆ เงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในส่วนของค่ารักษาพยาบาลดังกล่าวยังคงต้องมีการจ่ายให้กับทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาต่อไป^{๘๒} แต่ท้ายที่สุดหากมีคำวินิจฉัยให้มีการจ่ายเงินช่วยเหลือให้กับทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วยแล้ว ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาไม่สามารถรับเงินช่วยเหลือทั้งสอง

^{๗๙} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคสาม

^{๘๐} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคสาม

^{๘๑} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๙ วรรคสี่

^{๘๒} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๑ วรรคสาม

จำนวนเต็มจำนวนพร้อมกัน ทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาควรรับเงินช่วยเหลือดังกล่าวได้ไม่เกินจำนวนที่สูงกว่าเท่านั้น^{๘๓}

(๒.๒) ในกรณีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตกเป็นผู้พิการ

ในส่วนของเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจะได้รับในกรณีที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาตกเป็นผู้พิการนั้น ได้แก่ จำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาพื้นฐานเนื่องจากการตกเป็นผู้พิการ (障害給付金基礎額) ตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาคุณด้วยตัวเลขที่นำไปใช้ในการคูณกับจำนวนเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเนื่องจากการตกเป็นผู้พิการตามที่มีการกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา^{๘๔}

ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการแบ่งแยกความรุนแรงของความพิการของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเป็นระดับโดยคำนึงถึงความสำคัญของอวัยวะที่สูญเสีย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ต้องมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละระดับ)^{๘๕}

-ระดับ ๑

- ๑) สูญเสียดวงตาทั้งสองข้าง
- ๒) สูญเสียความสามารถในการใช้ภาษาและการสื่อสาร
- ๓) พิการทางระบบประสาทอย่างร้ายแรงจนต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลา
- ๔) อวัยวะภายในพิการจนต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลา
- ๕) สูญเสียแขนตั้งแต่ส่วนข้อศอกไปทั้งสองข้าง
- ๖) ไม่สามารถขยับแขนได้ทั้งหมดทั้งสองข้าง
- ๗) สูญเสียขาไปตั้งแต่ส่วนหัวเข่าไปทั้งสองข้าง
- ๘) ไม่สามารถขยับขาได้ทั้งสองข้าง

-ระดับ ๒

- ๑) สูญเสียดวงตาหนึ่งข้างและดวงตาอีกข้างมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๐๒
- ๒) ดวงตาทั้งสองข้างมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๐๒
- ๓) มีความพิการทางประสาทหรือทางจิตใจจนต้องได้รับการดูแลเป็นระยะ
- ๔) อวัยวะภายในมีความพิการจนต้องได้รับการดูแลเป็นระยะ
- ๕) สูญเสียแขนตั้งแต่ส่วนข้อต่อมือไปทั้งสองข้าง
- ๖) สูญเสียขาตั้งแต่ส่วนข้อต่อเท้าไปทั้งสองข้าง

-ระดับ ๓

- ๑) สูญเสียดวงตาไปหนึ่งข้างและอีกข้างมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๐๖
- ๒) สูญเสียความสามารถในการใช้ภาษาหรือการสื่อสาร
- ๓) มีความพิการด้านระบบประสาทหรือจิตใจจนไม่สามารถทำงานได้ตลอดชีวิต
- ๔) อวัยวะภายในพิการจนไม่สามารถทำงานได้ตลอดชีวิต

^{๘๓} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๑๑ วรรคสาม

^{๘๔} กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา มาตรา ๔ วรรคเจ็ด

^{๘๕} 警察庁 (被害者支援室)、犯罪被害者にあわれた方&ご遺族の方へ「犯罪被害者給付制度のご案内」、๑頁。

๕) สูญเสียนิ้วมือไปทั้งหมด

-ระดับ ๔

๑) ดวงตาทั้งสองข้างมีสายตาท่อกับหรือต่ำกว่า ๐.๐๖

๒) มีความพิการในระบบการใช้ภาษาและการสื่อสาร

๓) สูญเสียความสามารถในการได้ยินทั้งสองข้าง

๔) สูญเสียแขนตั้งแต่ส่วนข้อศอกมือไปหนึ่งข้าง

๕) สูญเสียขาตั้งแต่ส่วนเข่าเท้าไปหนึ่งข้าง

๖) สูญเสียนิ้วมือไปทั้งหมดทั้งสองข้าง

๗) สูญเสียเท้าตั้งแต่ส่วนข้อต่อนิ้วเท้าลงไปทั้งสองข้าง

-ระดับ ๕

๑) สูญเสียดวงตาไปหนึ่งข้างและอีกข้างมีสายตาท่อกับหรือต่ำกว่า ๐.๑

๒) มีความพิการด้านระบบประสาทหรือจิตใจจนไม่สามารถทำงานอื่นนอกเหนือจาก

งานง่ายๆ ได้

๓) อวัยวะภายในมีความพิการจนไม่สามารถทำงานอื่นนอกเหนือจากงานง่ายๆ ได้

๔) สูญเสียแขนตั้งแต่ส่วนข้อต่อมือไปหนึ่งข้าง

๕) สูญเสียขาตั้งแต่ส่วนข้อต่อเท้าไปหนึ่งข้าง

๖) ไม่สามารถขยับแขนได้ทั้งหมดไปหนึ่งข้าง

๗) ไม่สามารถขยับขาได้ทั้งหมดไปหนึ่งข้าง

๘) สูญเสียนิ้วเท้าไปทั้งหมด

-ระดับ ๖

๑) ดวงตาทั้งสองข้างมีสายตาดต่ำกว่า ๐.๐๑

๒) มีความพิการในระบบการใช้ภาษา

๓) หูมีปัญหาคารได้ยินในระดับที่ถ้าไม่พูดเสียงดังใกล้หูจะไม่สามารถเข้าใจความหมายได้

ทั้งสองข้าง

๔) หูสูญเสียความสามารถในการได้ยินไปหนึ่งข้างและหูอีกข้างมีปัญหาคารได้ยิน

ในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้ในระยะ ๔๐ เซนติเมตร

๕) กระดูกสันหลังเปลี่ยนแปลงรูปไปอย่างร้ายแรงหรือมีปัญหาความพิการในการ

เคลื่อนไหว

๖) ไม่สามารถขยับแขนสองในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

๗) ไม่สามารถขยับขาสองในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

๘) สูญเสียนิ้วมือหนึ่งข้างไปทั้งทำนิ้วหรือสูญเสียสี่นิ้วรวมนิ้วโป้ง

-ระดับ ๗

๑) ดวงตาสูญเสียการมองเห็นไปหนึ่งข้างและอีกข้างมีสายตาดต่ำกว่า ๐.๖

๒) หูทั้งสองข้างมีปัญหาคารได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้

ในระยะ ๔๐ เซนติเมตร

๓) หูสูญเสียความสามารถในการได้ยินไปหนึ่งข้างและหูอีกข้างมีปัญหาคารได้ยิน

ในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้ในระยะ ๑ เมตร

งานง่ายๆ ได้

๔) มีความพิการด้านระบบประสาทหรือจิตใจจนไม่สามารถทำงานอื่นนอกเหนือจาก

๕) อวัยวะภายในมีความพิการจนไม่สามารถทำงานอื่นนอกเหนือจากงานง่ายๆ ได้

๖) สูญเสียนิ้วมือหนึ่งข้างไปสามนิ้วรวมนิ้วโป้งหรือสูญเสียนิ้วไม่รวมนิ้วโป้ง

๗) มือข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วมือได้ทั้งห้านิ้วหรือไม่สามารถขยับได้สี่นิ้วรวม

นิ้วโป้ง

๘) สูญเสียเท้าตั้งแต่ส่วนข้อต่อนิ้วเท้าลงไปทั้งสองข้าง

๙) แขนข้างหนึ่งมีกระดูกข้อต่อที่ไม่ติดกันจนเป็นความพิการร้ายแรง

๑๐) ขาข้างหนึ่งมีกระดูกข้อต่อที่ไม่ติดกันจนเป็นความพิการร้ายแรง

๑๑) ไม่สามารถขยับเท้าได้ทั้งสองข้าง

๑๒) มีรอยแผลเป็นน่าเกลียดบนใบหน้า

๑๓) สูญเสียลูกอัณฑะทั้งสองข้าง

-ระดับ ๘

๑) ดวงตาสูญเสียการมองเห็นไปหนึ่งข้างหรือดวงตาหนึ่งข้างมีสายตาดำกว่า ๐.๐๒

๒) กระดูกสันหลังเปลี่ยนแปลงรูปไปอย่างร้ายแรงหรือมีปัญหาความพิการในการ

เคลื่อนไหว

๓) สูญเสียนิ้วมือหนึ่งข้างไปสองนิ้วรวมนิ้วโป้งหรือสูญเสียนิ้วไม่รวมนิ้วโป้ง

๔) ไม่สามารถเคลื่อนไหวนิ้วมือหนึ่งข้างไปสามนิ้วรวมนิ้วโป้งหรือไม่สามารถขยับได้สี่

นิ้วไม่รวมนิ้วโป้ง

๕) ขาข้างหนึ่งหดสั้นลง ๕ เซนติเมตรขึ้นไป

๖) ไม่สามารถขยับแขนหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

๗) ไม่สามารถขยับขาหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

๘) แขนข้างหนึ่งมีกระดูกข้อต่อที่ไม่ติดกัน

๙) ขาข้างหนึ่งมีกระดูกข้อต่อที่ไม่ติดกันจนเป็นความพิการร้ายแรง

๑๐) สูญเสียนิ้วเท้าข้างหนึ่งไปทั้งหมด

-ระดับ ๙

๑) ดวงตาทองสองข้างมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๖

๒) ดวงตาข้างหนึ่งมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๐๖

๓) ดวงตามองไม่เห็นครึ่งหนึ่งทั้งสองข้างหรือมีปัญหาด้านการมองเห็นร้ายแรง

๔) เปลือกตาทั้งสองข้างได้รับความเสียหายร้ายแรง

๕) จมูกได้รับความเสียหายและพิการร้ายแรง

๖) มีความพิการด้านภาษาและการสื่อสาร

๗) หูทั้งสองข้างมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้

ในระยะ ๑ เมตร

๘) หูข้างหนึ่งมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ถ้าไม่พูดเสียงดังใกล้หูจะไม่สามารถเข้าใจ

ความหมายได้และหูอีกข้างมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้ในระยะ ๑ เมตร

๙) หูข้างหนึ่งสูญเสียความสามารถได้การได้ยินไปทั้งหมด

การทำงาน ๑๐) มีความพิการด้านระบบประสาทหรือจิตใจจนเกิดเป็นข้อจำกัดอย่างมากใน

๑๑) อวัยวะภายในพิการจนเกิดเป็นข้อจำกัดอย่างมากในการทำงาน

๑๒) มือข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วโป่งไปหรือสูญเสียนิ้วมือไปสองนิ้วไม่รวมนิ้วโป่ง

๑๓) ไม่สามารถเคลื่อนไหวนิ้วมือข้างหนึ่งไปสองนิ้วรวมนิ้วโป่งหรือไม่สามารถ
ขยับได้สามนิ้วไม่รวมนิ้วโป่ง

๑๔) เท้าข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วไปมากกว่าสองนิ้วรวมนิ้วโป่ง

๑๕) ไม่สามารถขยับนิ้วเท้าได้ทั้งหมด

๑๖) มีรอยแผลเป็นบนหน้าร้ายแรงในระดับหนึ่ง

๑๗) มีความพิการร้ายแรงเกิดขึ้นแก่อวัยวะสืบพันธุ์

-ระดับ ๑๐

๑) ดวงตาข้างหนึ่งมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๑

๒) ดวงตามีอาการเห็นภาพซ้อนเมื่อมองตรง

๓) มีความพิการด้านภาษาหรือการสื่อสาร

๔) ต้องใส่ฟันปลอม ๑๔ ซี่ ขึ้นไป

๕) หูทั้งสองข้างมีปัญหาการได้ยินในระดับที่เข้าใจเสียงพูดธรรมดาในระยะ ๑ เมตรได้

อย่างยากลำบาก

๖) หูข้างหนึ่งมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ถ้าไม่พูดเสียงดังใกล้หูจะไม่สามารถเข้าใจ

ความหมายได้

๗) มือข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วโป่งได้หรือไม่สามารถขยับนิ้วได้สองนิ้วไม่รวม

นิ้วโป่ง

๘) ขาข้างหนึ่งหดสั้นลง ๓ เซนติเมตรขึ้นไป

๙) เท้าข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วโป่งเท้าหรือสูญเสียนิ้วอื่นไปสี่นิ้ว

๑๐) เกิดความพิการร้ายแรงกับแขนหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

๑๑) เกิดความพิการร้ายแรงกับขาหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่ไปหนึ่งข้าง

-ระดับ ๑๑

๑) ดวงตาทั้งสองข้างทำงานผิดปกติอย่างร้ายแรงในการปรับภาพหรือมีความ

พิการในการมองเห็น

๒) เปลือกตาทั้งสองข้างมีความพิการอย่างร้ายแรง

๓) เปลือกตาข้างหนึ่งได้รับความเสียหายร้ายแรง

๔) ต้องใส่ฟันปลอม ๑๐ ซี่ขึ้นไป

๕) หูทั้งสองข้างมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดเบาในระยะ ๑

เมตรได้

๖) หูข้างหนึ่งมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดธรรมดาได้ในระยะ

๔๐ เซนติเมตร

๗) กระดูกสันหลังเปลี่ยนรูป

๘) มือข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วชี้หรือนิ้วกลางหรือนิ้วนาง

- ๙) เท้าข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วเท้าสองนิ้วหรือมากกว่ารวมนิ้วโป้งเท้า
- ๑๐) อวัยวะภายในพิการจนเกิดเป็นอุปสรรคในการทำงานระดับหนึ่ง

-ระดับ ๑๒

- การมองเห็น
- ๑) ดวงตาข้างหนึ่งทำงานผิดปกติอย่างร้ายแรงในการปรับภาพหรือมีความพิการในการมองเห็น
  - ๒) เปลือกตาข้างหนึ่งมีความพิการอย่างร้ายแรง
  - ๓) ต้องใส่ฟันปลอมมากกว่า ๗ ซี่
  - ๔) สูญเสียหูด้านนอกไปเกือบทั้งหมด
  - ๕) กระจกตาใสหรือกระจกตาส่วนหน้าหรือกระจกตาส่วนซีโครงหรือกระจกตาส่วนหัวไหล่หรือกระจกตาส่วนเชิงกรานเปลี่ยนรูปไปอย่างร้ายแรง
  - ๖) แขนข้างหนึ่งเกิดความพิการร้ายแรงขึ้นกับหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่
  - ๗) ขาข้างหนึ่งเกิดความพิการร้ายแรงขึ้นกับหนึ่งในสามส่วนข้อต่อใหญ่
  - ๘) กระดูกยาวมีการเปลี่ยนแปลงรูป
  - ๙) มือข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วก้อย
  - ๑๐) มือข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วชี้หรือนิ้วกลางหรือนิ้วนางได้
  - ๑๑) เท้าข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วชี้หรือสูญเสียสองนิ้วรวมนิ้วชี้หรือสูญเสียนิ้วกลางนิ้วนางและนิ้วก้อย

- ๑๒) เท้าข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วโป้งหรือนิ้วที่เหลือได้
- ๑๓) มีอาการประสาทอย่างรุนแรงที่อวัยวะเพศ
- ๑๔) มีรอยแผลเป็นน่าเกลียดอยู่บนใบหน้า

-ระดับ ๑๓

- ๑) ดวงตาข้างหนึ่งมีสายตาเท่ากับหรือต่ำกว่า ๐.๖
- ๒) ดวงตาเห็นภาพซ้อนเมื่อไม่ได้มองตรง
- ๓) ดวงตาข้างหนึ่งมองไม่เห็นครึ่งหนึ่งหรือมีปัญหาด้านการมองเห็น
- ๔) เปลือกตาทั้งสองข้างได้รับความเสียหายบางส่วนหรือขนตาหายถาวร
- ๕) ต้องใส่ฟันปลอม ๕ ซี่ขึ้นไป
- ๖) อวัยวะภายในพิการ
- ๗) มือข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วก้อยได้
- ๘) มือข้างหนึ่งสูญเสียกระดูกนิ้วโป้งบางส่วน
- ๙) ขาข้างหนึ่งหดสั้นลง ๑ เซนติเมตรขึ้นไป
- ๑๐) ขาข้างหนึ่งสูญเสียนิ้วเท้าไปหนึ่งนิ้วหรือสองนิ้วจากนิ้วกลางและนิ้วนางและนิ้วก้อย
- ๑๑) ขาข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วชี้ได้ หรือไม่สามารถขยับนิ้วเท้าได้สองนิ้วรวมนิ้วชี้หรือไม่สามารถขยับนิ้วกลางและนิ้วนางและนิ้วก้อยได้

-ระดับ ๑๔

- ๑) เปลือกตาข้างหนึ่งได้รับความเสียหาย
- ๒) ต้องใส่ฟันปลอม ๓ ซี่ขึ้นไป

เมตรได้

๓) หูข้างหนึ่งมีปัญหาการได้ยินในระดับที่ไม่สามารถเข้าใจเสียงพูดเบาในระยะ ๑

ไป

๔) มีรอยแผลเป็นนํ้าเกลือที่มองเห็นได้บนแขนเป็นวงกว้างกว่าขนาดหนึ่งฝ่ามือขึ้น

ไป

๕) มีรอยแผลเป็นนํ้าเกลือที่มองเห็นได้บนขาเป็นวงกว้างกว่าขนาดหนึ่งฝ่ามือขึ้น

๖) กระดูกนิ้วมือนิ้วที่ไม่ใช่นิ้วโป้งส่วนหนึ่งหายไปจากมือข้างหนึ่ง

๗) มือข้างหนึ่งไม่สามารถบังคับส่วนปลายนิ้วมือนิ้วที่ไม่ใช่นิ้วโป้งได้

นิ้วก้อยได้

๘) เท้าข้างหนึ่งไม่สามารถขยับนิ้วเท้าหนึ่งนิ้วหรือสองนิ้วจากนิ้วกลางนิ้วนางและ

๙) มีอาการทางประสาทที่อวัยวะเพศ

ในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ มีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญายื่นคำขอรับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทั้งสิ้นจำนวน ๖๔๕ คดี และได้รับการพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทั้งสิ้นจำนวน ๕๕๘ คดี^{๘๖} โดยแบ่งเป็นเงินช่วยเหลือทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจำนวน ๑๔๑ คดี เงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงจำนวน ๒๕๒ คดี และเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ตกเป็นผู้พิการจำนวน ๑๖๕ คดี^{๘๗} ในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ มีผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญายื่นคำขอรับเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทั้งสิ้นจำนวน ๗๒๙ คดี และได้รับการพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาทั้งสิ้นจำนวน ๖๑๙ คดี^{๘๘} โดยแบ่งเป็นเงินช่วยเหลือทายาทของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาจำนวน ๑๗๔ คดี เงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยรุนแรงจำนวน ๒๘๐ คดี และเงินช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่ตกเป็นผู้พิการจำนวน ๑๖๕ คดี^{๘๙}

๕.๕ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทำให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเช่น

๑. สิทธิที่จะตรวจสอบสำนวนคดี
๒. สิทธิในการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณา
๓. สิทธิในการซักถาม
๔. สิทธิในการยื่นคำร้อง
๕. สิทธิในการขอหมายเรียก
๖. สิทธิในการฟ้องร้อง
๗. สิทธิในการถอนฟ้อง

^{๘๖} <https://www.npa.go.jp/higaisya/higaisya๑๓/H๒๕jyoukyou.pdf>

^{๘๗} <https://www.npa.go.jp/higaisya/higaisya๑๓/H๒๕jyoukyou.pdf>

^{๘๘} <https://www.npa.go.jp/higaisya/higaisya๑๓/H๒๕jyoukyou.pdf>

^{๘๙} <https://www.npa.go.jp/higaisya/higaisya๑๓/H๒๕jyoukyou.pdf>

๘. สิทธิในการอุทธรณ์

โดยมีสิทธิหนึ่งที่น่าสนใจคือผู้เสียหายอาจจะต้องเบิกความชี้ถึงเหตุการณ์ที่ตนได้รับความเสียหาย อันอาจจะกระทบกระเทือนถึงจิตใจและต้องตอบคำถามค้ำคำถามตึงตังนี้ก็เป็นทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของจำเลยและสิทธิของผู้เสียหายใช้ว่าจะมีการคุ้มครองแต่ฝ่ายผู้เสียหายเพียงอย่างเดียวโดยละเอียดที่จะให้จำเลยได้พิสูจน์ความจริงของตนจากการซักค้ำผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วย

ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๘๐ แนวคิดในการคุ้มครองเหยื่ออย่างจริงจังในเยอรมันเนื่องจากการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมหนึ่งครั้งก่อให้เกิดความเสียหายเป็นเวลานานเหยื่อส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับโรคเครียดจากเหตุการณ์ร้ายแรง (Post-Traumatic Stress Disorder หรือ PTSD) เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ภายหลังสงครามเวียดนามทหารเป็นโรค PTSD สามารถนำไปสู่โรคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือเนื้อเยื่อหรืออวัยวะต่างๆ ในร่างกาย (Organic Sickness) ปัญหาทางจิตและการก่ออาชญากรรมผู้พิพากษาจึงมีทัศนคติในการปฏิบัติต่อเหยื่อโดยการพยายามหยุดวงจรความเจ็บปวดที่เกิดซ้ำๆ โดยให้ความช่วยเหลือเหยื่อมากกว่าในอดีตและให้ความยุติธรรมกับการปฏิบัติต่อผู้เสียหายมากขึ้น

พัฒนาการเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในกฎหมายอาญาเดิมเหยื่อซึ่งเป็นพยานในคดีเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งซึ่งไม่มีบทบาทในกระบวนการพิจารณาแต่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่๑๙เป็นต้นมาผู้เสียหายมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในกระบวนการพิจารณามากขึ้นโดยให้ผู้เสียหายในฐานะพยานมีบทบาทในกระบวนการพิจารณามากขึ้นสิทธิในการรับทราบข้อมูลในกระบวนการพิจารณาทุกขั้นตอนเช่นการส่งคดีของพนักงานอัยการการปล่อยตัวผู้ต้องหาเป็นต้นสิทธิในการตรวจสอบสำนวนคดีโดยผู้เสียหายมีสิทธิตรวจสอบสำนวนของเจ้าพนักงานตำรวจได้เว้นแต่การขอตรวจสอบสำนวนนั้นจะส่งผลเสียต่อความสำเร็จในการสืบสวนสิทธิในการมีทนายเพื่อได้รับคำปรึกษาตั้งแต่ต้นโดยรัฐรับผิดชอบค่าทนายให้ในกรณีที่ผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการเจ้าพนักงานตำรวจจะได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษเพื่อดูแลเหยื่อในคดีบางประเภทเช่นคดีข่มขืนคดีความรุนแรงต่อเด็กเป็นต้น

ในบางศาลมีที่ปรึกษาเฉพาะกิจระหว่างพิจารณาคดีให้เช่นจัดหาที่ปรึกษาที่เป็นนักจิตวิทยาให้กรณีที่การเบิกความของพยานจะเป็นการลำบากและอาจเป็นอันตรายต่อตัวพยานเองหลังเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณาก็จะมีกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมเข้ามาให้การดูแลโดยรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบค่าเสียหายตามผู้เสียหายควรได้รับเช่นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดูแลทางด้านจิตใจ เป็นต้น NGOs จะมีขอช่ยหาหน้าที่ในการเข้าไปดูแลผู้เสียหายหรือเหยื่อเช่นกันโดยเฉพาะคดีความรุนแรงและคดีทางเพศทั้งนี้ตำรวจรัฐและ NGOs จะทำงานร่วมกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตั้งแต่ต้นจนจบ

๓. ข้อเสนอในการปฏิรูปการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย (เหยื่อในคดีอาญา) ตามแนวคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ มีดังนี้

ควรมีการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) โดยการผลักดันให้มีการบัญญัติรองรับเรื่องการคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ในรัฐธรรมนูญ โดยการรวบรวมเอกสารด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ทั้งของต่างประเทศและไทยรวบรวมงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา เอกสารที่ใช้ในการค้นคว้าได้แก่เอกสารสิทธิของผู้เสียหายจากสถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และจากกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และมาตรฐานของสหประชาชาติ รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย แล้วนำมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจเป็นการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิม หรือยกร่างกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งฉบับ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของการบริหารงานบุคคล งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของผู้เสียหายแต่ละประเภท การประสานความร่วมมือ และมาตรฐานในการช่วยเหลือมาประกอบการพิจารณาปรับปรุง ข้อเสนอแนะจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายไทยสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว อาจมีเนื้อหาสาระสำคัญดังตัวอย่างต่อไปนี้

๓.๑ กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ตั้งแต่ขั้นก่อนฟ้อง ระหว่างพิจารณา และหลังจากศาลพิพากษาคดีถึงที่สุด ตามหลักสากลและกฎหมายต่างประเทศ

๓.๒ กำหนดองค์กรที่กำกับดูแลการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

๓.๓ กำหนดรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งเน้นการประสานงานและวางมาตรฐานในการช่วยเหลือ ตลอดจนการพัฒนาเครือข่าย

๓.๔ มีหลักการและเหตุผล ความจำเป็นตามแบบที่เสนอกฎหมายของคณะรัฐมนตรีกำหนด

ทั้งนี้ คณะทำงานโครงการปฏิรูประบบการคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ได้จัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา เพื่อเป็นตัวอย่างประกอบการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ในการพัฒนากฎหมายให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา (เหยื่อหรือผู้เสียหาย) ต่อไป เช่น

๑) หลักการแห่งกฎหมาย : เพื่อคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาให้ครอบคลุมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การได้รับการชดเชยความเสียหาย โดยผู้กระทำความผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และการได้รับความช่วยเหลือตามมาตรฐานสากล โดยจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาทั้งในระดับชาติและในระดับจังหวัดมีพนักงานเจ้าหน้าที่ มีศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา เพื่อทำหน้าที่ให้ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาได้รับการคุ้มครองสิทธิอันพึงได้รับอย่างแท้จริง ทั้งนี้กฎหมายคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาหมายความรวมถึงผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีและผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับอันตรายสาหัสให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิทธิและทายาทของผู้เสียหายตามหลักกฎหมายแพ่ง และโดยสายโลหิตด้วย นอกจากนี้มีการให้ความคุ้มครองทางกาย จิตใจ ทรัพย์สินรวมถึงการดูแล ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา การช่วยเหลือทางกฎหมาย การคุ้มครองความปลอดภัยหลังจากถูกประทุษร้ายจนถึงการบังคับคดี ทั้งนี้ ไม่ว่าจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือศาลลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ก็ตาม

๒) เหตุผลในการเสนอกฎหมาย : เนื่องจากการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายของผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยค่อนข้างแคบ โดยจะเยียวยาในด้านการเงินเป็นหลัก ขาดการดูแลด้านจิตใจ และการดูแลในระหว่างการดำเนินคดี จึงเป็นช่องว่าง ไม่ครอบคลุมสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาอันพึงได้รับความคุ้มครองซึ่งประกอบด้วย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

และได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมการได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิดการได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

สาระสำคัญแห่งกฎหมาย เช่น มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาทั้งในระดับชาติและในระดับกรุงเทพมหานครและจังหวัด มีการกำหนดอำนาจหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาอย่างชัดเจน มีศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และกองทุนคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ทั้งนี้ ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับการคุ้มครองประกอบด้วย

(๑) สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในคดีอาญา ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และในชั้นบังคับโทษทางอาญาหรือคำสั่งศาลที่เกี่ยวกับค่าเสียหาย

(๒) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าของคดี ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี

(๓) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม

(๔) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ อย่างเหมาะสม รวดเร็วและเป็นธรรมทั้งจากผู้กระทำความผิดและตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย และสวัสดิการอื่นที่จำเป็นก่อนและระหว่างการดำเนินคดี และในชั้นบังคับคดี

(๖) ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลืออื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนด

นอกจากนี้ มีการป้องกันการถูกทำร้ายซ้ำ เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทำร้ายซ้ำในกรณีที่หากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หรือศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดจะทำร้ายซ้ำ หรือผู้เสียหายจะมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหายอาจร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา เพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเพื่อป้องกันมิให้ถูกทำร้ายซ้ำ หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องงดเว้นไม่กระทำการหรือต้องกระทำการอย่างใดหรือสั่งให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้ และมีการประชาสัมพันธ์หรือวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมหรือแจ้งเตือนประชาชนให้มีความระมัดระวังต่อการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

ทั้งนี้ โดยมีร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑. ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... มีจำนวน ๕๗ มาตรา โดยแบ่งออกเป็น ๖ หมวด ได้แก่

หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ

หมวด ๒ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานคร และจังหวัด

หมวด ๓ อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวด ๔ หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

หมวด ๕ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

หมวด ๖ กองทุนคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา

๒. เนื้อหาสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... เป็นกฎหมายว่าด้วยการให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาซึ่งหมายความรวมถึงผู้เสียหายและผู้มีอำนาจ

จัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับอันตรายสาหัส ให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิทธิและทายาทของผู้เสียหายตามหลักกฎหมายแพ่ง และโดยสายโลหิตด้วย โดยมีการให้ความคุ้มครองทางกาย จิตใจ ทรัพย์สิน รวมถึงตลอดถึงการดูแล ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา การช่วยเหลือทางกฎหมาย การคุ้มครองความปลอดภัย หลังจากถูกประทุษร้าย จนถึงการบังคับคดี และการป้องกันมิให้ผู้ได้รับความเสียหายถูกประทุษร้ายซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือศาลลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ก็ตาม

๒.๒ ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ (มาตรา ๕) ให้ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

๒.๓ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ มีรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ มีคณะกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่เกี่ยวข้องตามมาตรา ๖ และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๗ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และเสนอความเห็นเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

๒.๔ มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานครและจังหวัดตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นประธานกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ เพื่อคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัดให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและตามที่คณะกรรมการระดับชาติกำหนด

๒.๕ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๒๒ เพื่อให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีอำนาจในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายหากได้รับการมอบอำนาจ

๒.๖ สิทธิได้รับการคุ้มครอง ช่วยเหลือ ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา กำหนดไว้ในมาตรา ๒๔ อันได้แก่

(๑) สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในคดีอาญา ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และในชั้นบังคับโทษทางอาญา หรือคำสั่งศาลที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหาย

(๒) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าของคดี ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี

(๓) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม

(๔) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ อย่างเหมาะสม รวดเร็วและเป็นธรรมทั้งจากผู้กระทำความผิดและตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย และสวัสดิการอื่นที่จำเป็นก่อนและระหว่างการทำดำเนินคดี และในชั้นบังคับคดี

(๖) ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลืออื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนด

๒.๗ การแจ้งความคืบหน้าทางคดี มาตรา ๓๐ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนการดำเนินคดี เป็นผู้รับผิดชอบในการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหาย รวมถึงเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษ

๒.๘ การป้องกันการถูกทำร้ายซ้ำ เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการทำร้ายซ้ำ มาตรา ๓๕ กำหนดว่าหากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดจะทำร้ายซ้ำ หรือผู้เสียหายมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหาย อาจร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา เพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เพื่อป้องกันมิให้ถูกทำร้ายซ้ำ หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องงดเว้นไม่กระทำการหรือต้องกระทำการอย่างใด หรือสั่งให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้ และมี การประชาสัมพันธ์หรือวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมหรือแจ้งเตือนประชาชนให้มีความระมัดระวังต่อการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ตามมาตรา ๓๖

๒.๙ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา กำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ ให้มหาวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน สำนักงานทนายความ สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรที่ประสงค์จะให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาและมีประสบการณ์ในด้านการให้ความคุ้มครองที่ได้มาตรฐานตามที่คณะกรรมการกำหนดอาจยื่นคำขอต่อคณะกรรมการเพื่อจดทะเบียนเป็นศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตาม มาตรา ๔๔

๒.๑๐ มีกองทุนคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา (มาตรา ๔๘) เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการคุ้มครอง ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาและเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการบริหาร กองทุนตามมาตรา ๕๑ พิจารณานุมัติการจ่ายเงิน บริหารกองทุน และรายงานสถานะการเงินและการ จัดการกองทุนโดยรายได้จากกองทุน นอกจากนี้จะมาจากเงินอุดหนุนจากรัฐแล้วยังได้จากค่าปรับและค่า บังคับทรัพย์สินในคดีอาญาตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนดอันเป็นหลักในการบังคับจากทรัพย์สินของ ผู้กระทำความผิดมาบเหยียวยากให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย

สำหรับร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... เป็นร่างที่ได้รับความ เห็นชอบในหลักการว่ามีประโยชน์ต่อการที่จะคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และมีกลไกไป ในการดำเนินการทั้งในการดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิของผู้เสียหายในระดับสากล และการสร้างกลไกทั้งใน การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชนที่จะเข้ามาร่วมในการให้ความ ช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย คณะผู้วิจัยจะนำร่างดังกล่าวเข้าหารือ และวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย รวมถึงปรับปรุง ถ้อยคำและกลไกเพื่อให้ได้หลักเกณฑ์และกลไกในการดำเนินการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ และไม่ซ้ำซ้อนกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่มีอยู่ในกฎหมายแต่ละฉบับ แต่จะเป็นกฎหมายที่ร่วมบูรณาการเพื่อให้มีการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายที่ได้มาตรฐานสากลต่อไป ซึ่ง จะนำเสนอในรายงานฉบับต่อไป

บทที่ ๓

แนวทางการให้ความคุ้มครองเหยื่อผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ความนำ

การให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักกฎหมายของไทยนี้ มีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หลายฉบับรวมถึงฉบับปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากล ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองและให้สัตยาบันแล้ว ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด ๘ ฉบับ ดังนี้

๑. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)

๒. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)

๓. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW)

๔. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) พิธีสารเลือกรับอีก ๒ ฉบับ ดังนี้ พิธีสารเลือกรับเรื่องการขายเด็ก การค้าประเวณีและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography) และพิธีสารเลือกรับเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (Optional Protocol to the Convention on Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict)

๕. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD)

๖. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

๗. อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประตบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT)

๘. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) ได้ลงนามแล้วเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๕ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้รัฐบาลไทยให้การรับรองในเดือนมิถุนายน ๒๕๖๐

จากการที่ไทยได้เข้ารับรองหรือได้ให้สัตยาบันแล้วข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ ในมาตรา ๔ และในหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ดังนี้

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิ

และเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญา ของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลัก นิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของ รัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการ เมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำได้อันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาทีกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในเวลาทีกระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการ หลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกัน จนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๐ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะทีมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎ ัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือ ประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตราย ต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไป ใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถานหรือ ทีรโหรานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของ บุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของ ประชาชน

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของ ปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

มาตรา ๓๕ บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดง ความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวสารหรือข้อความใดๆ ทีผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจ ก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ใน ภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยการให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชนรัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกันต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบตามระยะเวลาที่กำหนด และประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง แต่ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์และภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ด้วย

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใดๆ

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลต่อบุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคสาม เว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลา การเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้ประโยชน์เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือมีอสังหาริมทรัพย์เหลือจากการใช้ประโยชน์ และเจ้าของเดิมหรือทายาทประสงค์จะได้คืน ให้คืนแก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

ระยะเวลาการขอคืนและการคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนที่มีได้ใช้ประโยชน์ หรือที่เหลือจากการใช้ประโยชน์ให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การตรากฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยระบุเจาะจงอสังหาริมทรัพย์หรือเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามความจำเป็น มิให้ถือว่าเป็นการขัดต่อมาตรา ๒๖ วรรคสอง

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

มาตรา ๓๙ การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทย เข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกัน หรือจัดการ กีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพียงพอที่จำเป็นหรือเพื่อ ประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่ กฎหมายบัญญัติ

(๒) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

(๓) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่ คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชนหรือเพื่อการป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอัน ดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความ หลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือ ชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและ ได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่ เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๔) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และกำหนดมาตรการให้สามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกรบกวนงำหรือชี้้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น รวมทั้งมาตรการกำกับดูแลมิให้สมาชิกของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

มาตรา ๔๖ สิทธิของผู้บริโภคร่วมได้รับความคุ้มครอง

บุคคลย่อมมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๘ สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๙ บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้

ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้

การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยเฉพาะที่กำหนดไว้ในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและพลเมือง นอกจากนี้ การบังคับและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายรัฐธรรมนูญให้ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิสามารถยกคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล และยกเป็นข้อต่อสู้ว่าตนเองไม่ได้ละเมิดกฎหมายเพราะเป็นสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำได้ แม้ว่าสิทธิและเสรีภาพบางประการยังต้องให้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ก่อนก็ตาม

การละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามที่กล่าวไว้ข้างต้น อาจเป็นการกระทำของเอกชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ หรืออาจเป็นการออกกฎหมายหรือกฎหมายลำดับรอง หรือออกคำสั่ง ละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีกลไก และวิธีการที่จะช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบต่อสิทธิหรือถูกจำกัดเสรีภาพเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ด้วย ซึ่งในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเฉพาะบางฉบับได้กำหนดไว้ ได้แก่

๑. กำหนดหน่วยงานอิสระเข้ามาให้การช่วยเหลือในกรณีเกิดละเมิดสิทธิและเสรีภาพ คือ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

“มาตรา ๒๓๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

(๒) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

(๓) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตาม (๑) หรือ (๒) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ในการดำเนินการตาม (๑) หรือ (๒) หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

“มาตรา ๒๔๗ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(๓) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใดๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

(๔) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

(๕) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อรับทราบรายงานตาม (๑) และ (๒) หรือข้อเสนอแนะตาม (๓) ให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีใดไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการให้แจ้งเหตุผลให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบโดยไม่ชักช้า

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญด้วย”

จะเห็นได้ว่า องค์กรอิสระทั้งสององค์กรมีหน้าที่เกี่ยวพันกันในเรื่องความเดือดร้อนของผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ กล่าวคือ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมีสิทธิร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็ได้ แต่สำหรับการร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หากเป็นความเดือดร้อนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนก็จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินการต่อไป

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาอำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งสองแล้ว เห็นว่าองค์กรอิสระทั้งสองทำหน้าที่ตรวจสอบข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และหากเห็นว่าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นจริงจะส่งเรื่องให้

หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายดำเนินการแก้ไขเยียวยา โดยไม่ชักช้า และหาก
ล่าช้าต้องแจ้งให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนทราบถึงเหตุผลแห่งความล่าช้าดังกล่าว

จากอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระทั้งสองนี้ เห็นได้ว่า ในกฎหมายไทยยังมีกลไกที่จะให้ผู้ถูกละเมิด
สิทธิมนุษยชนร้องเรียนภายในประเทศ และหน่วยงานทั้งสองจะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อร้องเรียนและเสนอ
หรือประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกละเมิดสิทธินั้น

นอกจากนี้ ในกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ ก็มีกลไกที่กำหนดไว้ใน
กฎหมายพิเศษ ที่ให้ความคุ้มครองและเยียวยาสิทธิมนุษยชนในเรื่องต่างๆ เช่น การกำหนดให้มีหน่วยงาน
เพื่อเข้ามาดูแลการละเมิดสิทธิบางกรณี เช่น สิทธิต่อสตรี สิทธิเด็ก^{๙๐} สิทธิผู้พิการ^{๙๑} สิทธิของผู้บริโภค^{๙๒}
สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติทางเพศ^{๙๓} สิทธิของผู้สูงอายุ^{๙๔} เป็นต้น

กลไกที่สำคัญในการดำเนินงานคุ้มครองเผยแพร่และเยียวยาสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่รับรู้และได้รับ
การปฏิบัติที่จริงจัง คือการกำหนดแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำแผนและ
ดำเนินการตามแผนจนถึงปัจจุบัน เป็นแผนฉบับที่สาม (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑) โดยกำหนดมาตรการในการ
คุ้มครองป้องกันและเยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามให้เป็นไป
ตามที่กฎหมายและแผนกำหนด ตลอดจนการกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมและบูรณา
การ เช่น

๒. กำหนดกลไกในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่

“(๑) กลุ่มผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง (๒) กลุ่มผู้พ้นโทษ (๓) กลุ่มผู้ต้องหาคดีอาญาเสพติดตามพระราชบัญญัติ
ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕/กลุ่มผู้ติดยาเสพติดและผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด(๔) กลุ่มเหยื่อ/ผู้เสียหาย (๕) กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ (๖) กลุ่มผู้ใช้แรงงาน (๗) กลุ่มคนจน/ผู้
ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา (๘) กลุ่มเกษตรกร (๙) กลุ่มผู้สูงอายุ (๑๐) กลุ่มเด็กและเยาวชน (๑๑) กลุ่ม
สตรี (๑๒) กลุ่มคนพิการ (๑๓) กลุ่มผู้ไร้รัฐ ชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้หนีภัยการสู้รบ (๑๔)
กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง (๑๕) กลุ่มความหลากหลายทางเพศ/อัตลักษณ์ทางเพศ^{๙๕}

๓. กำหนดกลไกในการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔. กำหนดหน่วยงานและมาตรการในการบูรณาการในการติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น

กลไกระดับชาติ ในการทำหน้าที่วางกรอบนโยบายการดำเนินงาน กำกับ ดูแล และติดตามการ
ดำเนินงานให้การปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยกลไกระดับชาติ
ที่สำคัญ ได้แก่ องค์กรอิสระและองค์กรภาครัฐที่เป็นองค์กรหลักต้น ติดตาม ตรวจสอบ องค์กรกลางในการ
ขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรศาล องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะ
ผลักดันในระดับนโยบาย เพื่อช่วยขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อันได้แก่

(๑) “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” เป็นองค์กรที่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร คือ เดิมเป็น
องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลบังคับใช้ จึงเปลี่ยนเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

^{๙๐}พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๙๑}พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๙๒}พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

^{๙๓}พระราชบัญญัติความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘

^{๙๔}พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖

^{๙๕}โปรดดู แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ หน้า ๔๐

โดยมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ การรายงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอแนะมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าว กรณีไม่ปฏิบัติตาม โดยรายงานต่อรัฐสภา

(๒) “องค์กรศาล องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ” (ยกเว้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) เป็นองค์กรที่จะช่วยผลักดันในระดับนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของตนเอง หรือช่วยส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในด้านสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของทั้งประเทศ หรือการนำ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติโดยดำเนินการตามภารกิจขององค์กร เชื่อมโยงกับมิติด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้อง

(๓) “กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม” เป็นองค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบหลักด้านสิทธิมนุษยชนของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) โดยเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งการจัดทำและพัฒนาแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามแผน การสร้างกลไก มาตรการ เครื่องมือ เพื่อรองรับการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

(๔) “องค์กรระหว่างประเทศ” เป็นองค์กรที่จะช่วยผลักดันระดับนโยบายให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนในชาติ การส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี

กลไกระดับกระทรวงหรือหน่วยงานเทียบเท่า เป็นองค์กรภาครัฐในระดับนโยบายที่จะต้องนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามภารกิจของกระทรวง เชื่อมโยงกับมิติด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้นๆ และส่งเสริม ผลักดัน กำกับ ติดตาม หน่วยงานภายในสังกัดทั้งในระดับกรมหรือหน่วยงานเทียบเท่าในสังกัด รวมถึงรัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชน ให้นำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

กลไกระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นกลไกในพื้นที่ระดับจังหวัดทั้ง ๗๗ จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ที่จะเป็นแกนกลางในการระดมความคิดเห็น รวมพลังและส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้องค์กรภาครัฐในจังหวัด ทั้งหน่วยงานรัฐภายในจังหวัด สถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และพัทยา ที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัด) นำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการ จะเป็นองค์กรสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปูพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้เป็นอย่างดี ทั้งการศึกษา วิจัย การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรหรือสาธารณชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับ การสอดแทรกความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับตลอดจนการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ในการปรับปรุง แก้ไข กลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ภาคเอกชน หรือภาคธุรกิจ ที่จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมาตรฐานหนึ่งทางธุรกิจ อาทิ ISO ๒๖๐๐๐ หรือ CSR เป็นต้น มุ่งเน้นการดำเนินธุรกิจไปพร้อมกับการส่งเสริมการเคารพในสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการส่งเสริมจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ การให้ความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่พนักงานในองค์กรของตน ส่งเสริมการทำธุรกิจ

ที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้จากสาธารณชน หรือการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรต่างๆ ดำเนินการในเรื่องสิทธิมนุษยชน

ภาคประชาชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน จะต้องเผยแพร่ข้อมูลให้ความรู้ที่ถูกต้องในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สร้างเครือข่ายกับประชาชนในระดับต่างๆ เพื่อร่วมกันตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ รวมไปถึงการสะท้อนกฎหมายที่ยังละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้วต้องรับการแก้ไขหรือนำเสนอรัฐบาลพิจารณา หรือการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรต่างๆ ดำเนินการในเรื่องสิทธิมนุษยชน

สื่อมวลชน ดำเนินบทบาทที่เป็นกลางในการสะท้อนความคิดเห็น และผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลผ่านทางสื่อต่างๆ ให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ประชาชนทั่วไป ควรมีการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามและศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและองค์กรในระดับจังหวัด ท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การสนับสนุนแก่ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย”^{๑๖}

อย่างไรก็ดี ขอบเขตในการเยียวยาความเสียหาย หรือการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิและเสรีภาพนี้ มุ่งเน้นการเยียวยาช่วยเหลือในเรื่องค่าเสียหาย แต่ยังไม่ชัดเจนว่าควรคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบอื่นอย่างไร ดังนั้น ผู้ถูกละเมิดสิทธิบางคนจึงไม่กล้าที่จะมาเรียกร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ การร้องเรียนในเรื่องการทรมาน การบังคับให้บุคคลหายสาบสูญ หรือการถูกทำร้ายในที่ควบคุม การกระทำวิสามัญฆาตกรรมที่เกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจเป็นต้น ดังนั้น ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่สามจึงกำหนดแผนเพื่อพัฒนาการให้ความคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิในมิติต่างๆ ไว้ดังนี้

๑. มิติป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

(๑) การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชน เพื่อให้ทราบอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

(๒) ประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยเฉพาะสื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน การรณรงค์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

๒. มิติคุ้มครองการละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

(๑) เปิดช่องทางการสื่อสารขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

(๑) จัดระบบการประสานส่งต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งฟื้นฟูและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล

^{๑๖} แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ระยะที่สาม หน้า ๑๕๒-๑๕๓

(๓) สร้างค่านิยมให้บุคลากรในการองค์กรมีวัฒนธรรมการทำงานที่เคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน (เช่น การไม่เลือกปฏิบัติ)

(๔) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการร้องทุกข์ร้องเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน

๓. มติพัฒนามาตรฐาน กสทททางกฎหมาย รวมทั้งการบังคับใช้ เพื่อส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

ทบทวนและศึกษากฎหมายตามภารกิจของหน่วยงานที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ เพื่อเตรียมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และไม่เกิดความเท่าเทียม

๔. มติพัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

(๑) ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาด้วยการให้หน่วยงานต่างๆ ควรส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรของแต่ละหน่วยงานในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง โดยสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวในหลักสูตร ซึ่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพควรสนับสนุนวิทยากรและเนื้อหาหรือช่วยพัฒนาวิทยากรตัวคูณให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยหน่วยงานต่างๆ ในการส่งเสริมความรู้ และขยายผลต่อยอด รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ความรู้ การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งส่งเสริมการวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน และนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติการ แก้ไขปัญหาในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับบุคลากรเครือข่าย ควรใช้กระบวนการจัดการความรู้ ควบคู่กับการทำวิจัย ให้หน่วยงานมีการใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น รวมถึงการถอดบทเรียนการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ

(๒) เร่งทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน และหน่วยงานหลักในการศึกษาของประเทศ

(๓) การพัฒนาเครือข่ายให้บริการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างมีมาตรฐาน ต้องอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีด้านสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการประสานความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนทั้งภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน”^{๑๒๗}

เมื่อพิจารณามติที่ป้องกันและคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้วจะเห็นว่ามีการสร้างความตระหนักในด้านสิทธิมนุษยชนให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน และให้มีมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับการร้องทุกข์ในด้านสิทธิมนุษยชนและจัดให้มีการเยียวยาที่ได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ การดำเนินงานในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ จึงต้องมีกลไกในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ ที่มีพันธกรณีผูกพันและประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรอิสระในการดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นและในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓

๒. กลไกการคุ้มครองและประสานงานความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ

ผลการศึกษาในของสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาในโครงการศึกษาความเหมาะสมในการตรากฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ.๒๕๕๓ ได้ศึกษากลไกของต่างประเทศในการดำเนินการด้านการป้องกันและคุ้มครอง รวมถึงการประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนไว้ดังนี้

การศึกษารูปแบบของกฎหมายในต่างประเทศ นั้น คณะผู้วิจัยได้พยายามศึกษากฎหมายของต่างประเทศ โดยมีประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ สวีเดน อังกฤษ ออสเตรเลีย เป็นต้น และเปรียบเทียบการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ได้ข้อสรุปแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศ ดังนี้

๑. สวีเดน มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสวีเดน และผู้ตรวจการแผ่นดินของสวีเดน นอกจากนี้ ยังมีการทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๒ และในปัจจุบันได้มีการดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่สอง และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่สาม^{๔๗} ในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนนั้น ได้ดำเนินการตามแนวทางที่สหประชาชาติจัดทำคู่มือในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในสวีเดนมีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในสวีเดนที่เกิดขึ้นมากอันเป็นการไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ คือ ปัญหาการเลือกปฏิบัติกับชนกลุ่มน้อยในสวีเดน ดังนั้นจึงเน้นการป้องกันและคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อยของสวีเดน โดยความพยายามให้มีการสื่อสารด้วยภาษาของชนกลุ่มน้อย การมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อยในการเสนอนโยบายและเสนอแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเคารพต่อเสียงและสิทธิของชนกลุ่มน้อย การแปลกฎหมายหรือภาษาที่คนกลุ่มน้อยสามารถอ่านและสื่อสารได้ การสร้างความตระหนักและการเคารพในสิทธิมนุษยชนของคนสวีเดน

การประสานงานเพื่อให้ความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของสวีเดน มีการวางแผนเพื่อให้เกิดการประสานงานในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศเพื่อให้เป็นไปตามกติกาสากล และการเสนอรายงานการดำเนินการตามพันธกรณีที่จะต้องเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในส่วนของการประสานงานในประเทศนั้น ได้กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการประสานงานของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมถึงการประสานงานในเครือข่ายชุมชนและตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในสวีเดนด้วย จึงถือได้ว่าแนวทางของสวีเดนได้ดำเนินการตามมาตรการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนและเน้นการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อยด้วย

สวีเดนให้ความสำคัญต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและผู้ตรวจการแผ่นดิน ที่จะดำเนินการในด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสวีเดน รวมถึงการให้ความสำคัญต่อหน่วยงานทั้งสองในการกำกับดูแลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนและการให้ข้อมูลหรือให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนด้วย

สวีเดนเน้นการติดตามและประสานงานกับประชาชนและชุมชนมาก จึงได้ ตั้งคณะกรรมการผู้แทนของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนที่เรียกว่า “Delegation on Human Rights in Sweden” ประกอบด้วย

^{๔๗} เพิ่งอ้าง หน้า ๑๔๙-๑๕๐

^{๔๘} โปรดดู รายละเอียดใน A National Action Plan for Human Rights ๒๐๐๖-๒๐๐๙ available in www.humanrights.gov.se

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสิทธิมนุษยชน และผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนสิทธิมนุษยชนของสวีเดนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนได้ พัฒนาและดำเนินการเพื่อให้เกิดความรู้และความตระหนักของประชาชนในด้านสิทธิมนุษยชน สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการอภิปราย หรือวิเคราะห์ การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสวีเดน และการเสนอโครงการเพื่อพัฒนาสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการผู้แทนของรัฐด้านสิทธิมนุษยชน^{๙๙}

คณะกรรมการผู้แทนของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนของสวีเดนเป็นองค์กรระดับชาติที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในนามของรัฐและประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนสิทธิมนุษยชน

๒. อังกฤษ มีกฎหมายภายในของอังกฤษรองรับสิทธิมนุษยชนที่อังกฤษให้การยอมรับทั้งของสหประชาชาติและของยุโรป โดยมีคณะกรรมการที่จัดตั้งโดย Human Right Act ของอังกฤษ ซึ่งมีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิมนุษยชนและมีคณะกรรมการระดับชาติที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่คุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนในอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และมีการตรากฎหมายรองรับในด้านนี้อย่างชัดเจนประเทศหนึ่ง ดังนี้

๒.๑ กฎหมายสิทธิมนุษยชนในอังกฤษ

การเคารพสิทธิมนุษยชนของประชาชนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศสหราชอาณาจักร (United Kingdom) รัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรการกุศลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและเห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ประเทศสหราชอาณาจักรได้ตราพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ (Human Rights Act ๑๙๙๘) และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ความมุ่งหมายของกฎหมายฉบับนี้เพื่อรับรองสิทธิของประชาชน อิสรภาพในการแสดงออกในด้านต่างๆ การป้องกันการใช้ระบบกฎหมายในทางที่ผิด ในการรับประกันสิทธิและความเสมอภาคว่าจะไม่มีการแบ่งแยกใดๆ ในสังคม นอกจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนแล้วในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ รัฐบาลได้ตรากฎหมายว่าด้วยความเสมอภาค (Equality Act ๒๐๐๖) บังคับใช้ทั่วเกาะ Great Britain ได้แก่ อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์ เป็นการบัญญัติกฎหมายแทนที่กฎหมายที่มีอยู่เดิม เช่น การเหยียดเชื้อชาติ สิทธิคนพิการ และความเสมอภาคในด้านโอกาส และเพิ่มเติมความคุ้มครองแก่บุคคลประเภทอื่นๆ ตลอดจนสร้างความเสมอภาคและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเมื่อเดือนเมษายนปี ค.ศ. ๒๐๐๙ นี้รัฐบาลได้เสนอร่างกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคฉบับใหม่ (Equality Bill) ต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาและจะออกบังคับใช้ในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ โดยได้รวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับความเสมอภาคและการขจัดการเลือกปฏิบัติที่มีอยู่จำนวนมากและกระจัดกระจายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวในร่างกฎหมายฉบับนี้ได้เพิ่มเติมหน้าที่ใหม่ๆ ให้แก่องค์กรของรัฐอันเป็นมาตรการและกลไกใหม่ที่น่ามาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดความเสมอภาคแก่บุคคลทุกกลุ่มในสังคม

๒.๒ Human Rights Act ๑๙๙๘

พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Human Rights Act ๑๙๙๘ ได้ประกาศใช้บังคับในสหราชอาณาจักร ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่พลเมืองในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ซึ่งจะบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลักการของพระราชบัญญัตินี้ได้เปลี่ยนแปลงระบบการทำงานและการตัดสินใจของศาล ตลอดจนทำให้องค์กรที่มีอำนาจ

^{๙๙} Ministry of Justice Sweden, A National Action Plan for Human Rights ๒๐๐๖-๒๐๐๙, Fact sheet ,๒๐๐๖

ในการบริหารเกี่ยวกับกิจการสาธารณะต้องปรับตัว กล่าวคือต้องมีความการตัดสินใจและความรับผิดชอบที่
ต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น การตราพระราชบัญญัตินี้ส่งผลให้สิทธิมนุษยชนเข้าเป็นศูนย์กลางใน
ระบบกฎหมายอังกฤษ ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ บุคคลทุกคน และทุกองค์กรที่ทำหน้าที่ในการสาธารณะ
(Public Authority)^{๑๐๐} เช่น รัฐบาล ศาล องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนองค์กรต่างๆ ใน
ภาคเอกชนต้องเคารพในสิทธิมนุษยชน หากว่าใครก็ตามไม่ได้รับการปฏิบัติหรือเพิกเฉยเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ
ตามกฎหมาย สามารถดำเนินคดีในศาลเพื่อโต้แย้งการกระทำหรือการตัดสินใจขององค์กรผู้มีอำนาจ

สิทธิต่างๆ ที่ได้นำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้นำมาเอา The European Convention
on Human Rights ซึ่งประเทศสหราชอาณาจักรได้ลงนามไว้ในเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๑ มาผนวกไว้ในกฎหมาย
ฉบับนี้ด้วย โดยสนธิสัญญานี้อนุญาตให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนดำเนินคดีต่อศาลระหว่างประเทศ
(European Court of Human Rights) ได้ ศาลนี้เป็นส่วนหนึ่งขององค์การระหว่างประเทศ เป็นองค์กรที่
แยกต่างหากจากสหภาพยุโรป ภายหลังจากที่สหราชอาณาจักรได้ออกกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Human
Rights Act ๑๙๙๘ ขึ้นบังคับใช้แล้ว ประชาชนทุกคนในสหราชอาณาจักรสามารถนำคดีที่เกี่ยวกับสิทธิ
มนุษยชนไปขึ้นศาลภายในสหราชอาณาจักรได้ ซึ่งก่อนหน้านี้ประชาชนต้องนำคดีสิทธิมนุษยชนขึ้นศาล
สิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรป European Court of Human Rights ซึ่งตั้งอยู่ที่ Strasbourg ประเทศ
ฝรั่งเศส

ด้วยผลของกฎหมายฉบับนี้องค์กรของรัฐมีภาระผูกพันต้องปฏิบัติกับประชาชนโดยคำนึงถึง
สิทธิต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน หากบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยองค์กร
หรือหน่วยงานของรัฐ ก็สามารถนำกรณีที่เกิดขึ้นไปฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลในสหราชอาณาจักรได้
นอกจากนั้นการกฎหมายที่มีอยู่ต้องปรับใช้ให้สอดคล้องและเป็นไปตามสิทธิมนุษยชนที่บัญญัติไว้ใน
กฎหมายและการบัญญัติกฎหมายต่างๆ ของรัฐบาลและรัฐสภาต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วย

๒.๓ Equality Act ๒๐๑๐

กฎหมายฉบับนี้ออกมาแทน Equality Act ๒๐๑๐ หลักการและเหตุในการเสนอร่างกฎหมาย
เนื่องด้วย กฎหมายภายในของสหราชอาณาจักรเรื่องการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) นั้นได้พัฒนามากกว่า
๔๐ ปี ตั้งแต่ออกกฎหมาย Race Relations Act ๑๙๖๕ เป็นต้นมาและที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มี
จำนวนมาก เนื้อหาของกฎหมายมีความสลับซับซ้อนทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจยากและ
ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนปฏิบัติตาม ประเทศสหราชอาณาจักรนั้นมีกฎหมาย ๙ ฉบับที่เกี่ยวข้องกับการ
แบ่งแยกการเลือกปฏิบัติซึ่งมีจำนวนประมาณ ๑๐๐ ฉบับ โดยเป็นเครื่องมือที่รัฐสร้างขึ้นมาเพื่อตั้งกฎ
ข้อบังคับต่างๆ มีจำนวนมากถึง ๒,๕๐๐ หน้า เป็นทั้งการแนะนำ คู่มือและกฎหมายที่ออกมาเพื่อนำไปใช้
ในทางปฏิบัติ หลักการสำคัญและแนวปฏิบัติที่นำไปใช้ในวันข้างหน้าได้อย่างเหมาะสมสำหรับองค์กร
หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นายจ้าง ผู้ให้บริการ และกิจการสาธารณะต่างๆ

กฎหมายฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายหลัก ๒ ประการ คือ ประการแรก เพื่อรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการเลือกปฏิบัติทั้งหมดเข้าด้วยกัน และประการที่สองบัญญัติกฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อ
ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าและพัฒนาในเรื่องความเสมอภาคของประชาชน ร่างกฎหมาย
ฉบับนี้จะนำเอากฎหมายภายในที่มีอยู่ทั้งหมดและที่เกี่ยวข้องมารวมกันและจัดทำขึ้นใหม่ให้เป็นฉบับเดียว

^{๑๐๐}Central government , local government, local authorities, prison and immigration services, NHS Trusts, courts
and tribunals, planning inspectorate, executive agencies, statutory regulatory bodies.

ให้เกิดความเหมาะสม กฎหมายส่วนใหญ่ที่มีอยู่จะถูกยกเลิกเพิกถอน รวมถึงกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาค The Equality Act ๒๐๐๖ บางส่วนจะถูกยกเลิกเพิกถอนและจะเหลือบังคับใช้ภายหลังจากแก้ไขแล้ว เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชน (Equality and Human Rights Commission) เท่านั้น

หลักการและเหตุผลสำคัญคือ มุ่งให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันโดยการให้โอกาสนั้นเป็นการเติมเต็มศักยภาพของบุคคลด้วย กฎหมาย Equality Act ๒๐๑๐ ช่วยให้เรื่องความเสมอภาคของบุคคลในสังคมนั้นเข้มแข็งขึ้น ดังนี้

๑. จัดให้ภาครัฐ (Public sector) มีหน้าที่เพิ่มขึ้นมาใหม่เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันในทาง เศรษฐกิจและสังคม

๒. จัดให้องค์กรของรัฐ (Public bodies) มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดให้มีความเสมอภาคทุกภาคส่วน ของสังคม

๓. ปรับปรุงการจัดการให้บริการสาธารณะเพื่อให้เกิดการความเท่าเทียม

๔. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุนอกสถานที่ทำงาน

๕. การจ่ายค่าจ้างอย่างเสมอภาคแก่ทุกเพศโดยโปร่งใส

๖. การขยายขอบเขตของความเสมอภาคโดยใช้การดำเนินงานในทางสร้างเสริมความเสมอภาค (Positive action)

๗. การเพิ่มประสิทธิภาพโดยให้อำนาจเพิ่มขึ้นแก่ศาลในกระบวนการยุติข้อพิพาทแรงงาน

๘. การคุ้มครองผู้ดูแลคนป่วยหรือคนแก่จากการเลือกปฏิบัติ

๙. การคุ้มครองมารดาที่กำลังตั้งครรภ์หรือจำเป็นต้องเลี้ยงดูบุตรที่ยังเล็ก

๑๐. การไม่เลือกปฏิบัติกับสมาชิกของชมรมต่างๆ

๑๑. การให้ความคุ้มครองเพิ่มขึ้นแก่คนพิการ

กฎหมายฉบับนี้ ต้องการทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีหน้าที่ในการลดความไม่เท่าเทียมกันที่ เกิดจากสังคม เศรษฐกิจ โดยลดช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันในเรื่อง เพศ เชื้อชาติ การเปี่ยงเบนทาง เพศ ความพิการ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งอาจมีสาเหตุหรือที่มาจาก ฐานะทางสังคม ครอบครัว พื้นหลัง หรือ สถานที่เกิด โดยกำหนดหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี องค์กรของรัฐและ องค์กรที่เป็นหน่วยงานสาธารณะ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ National Health Services (NHS) โดยให้องค์กรต่างๆ เหล่านี้ พิจารณาว่าอะไรคือช่องว่างที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประชาชนต้องเผชิญ และสิ่งที่ควรจะทำเพื่อลดช่องว่างนั้น หน้าที่นี้จะส่งผลให้องค์กรของรัฐต้องวางแผนหรือยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการ ให้บริการ ทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยองค์กรเหล่านี้จะเป็นผู้มีบทบาทและเป็นกุญแจสำคัญ อย่างยิ่งตามร่างกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้คือเป็นการลดช่องว่างของบุคคลจากความเสียเปรียบอัน เกิดจากสังคมและเศรษฐกิจ

การบัญญัติให้ องค์กรของรัฐ (Public authority) มีหน้าที่ขจัดการเลือกปฏิบัติ การคุกคาม และการตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดและการกระทำอื่นใดที่เป็นข้อห้ามตามกฎหมายฉบับนี้ องค์กร ของรัฐ (Public authority) ได้แก่ ศาล ผู้พิพากษา กระทรวง หน่วยงานรัฐบาล และ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต่างๆ รวมถึง บุคคลหรือองค์กรที่ไม่มีลักษณะเป็นองค์กรของรัฐแต่หากทำหน้าที่อย่างองค์กรของรัฐ ก็จะถูกถือว่าเข้าลักษณะเป็น Public authority ด้วยเช่นกัน แต่มีการเพิ่มหน้าที่ใหม่ให้แก่หน่วยงานของรัฐ (Public body) เช่น กระทรวง กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรที่มีหน้าที่บริการสังคม เช่น

โรงพยาบาล โรงเรียน หน่วยอาสาสมัครป้องกันภัย โดยหน้าที่ใหม่นี้ เป็นสิ่งที่ต้องทำ โดยแบ่งออกเป็น สอง ลักษณะ คือ

ก. หน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคม

องค์กรของรัฐต้องคิดและวางแผนหรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลทุกกลุ่มทุกประเภท

ข. หน้าที่ในการจัดให้มีความเสมอภาค (Equality Duty)

หน้าที่ในการให้ความเสมอภาค (Equality duty) เป็นหน้าที่โดยทั่วไปที่องค์กรของรัฐที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณะต้องทำ โดย องค์กรสาธารณะ (Public bodies) ต้องคิดและวางแผนให้ประชาชนที่เข้ารับบริการนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ทั้งนี้ไม่ว่าบุคคลนั้นจะแตกต่างในเรื่องของ เชื้อชาติ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย อายุ ความเป็ยงเบนทางเพศ ความแตกต่างกันด้านศาสนาและความเชื่อส่วนบุคคล หญิงซึ่งตั้งครรรภ์ หญิงซึ่งกำลังมีบุตร ทั้งนี้ภายใต้กฎหมายฉบับใหม่นี้ องค์กรสาธารณะต้องขจัดความไม่เสมอภาคและการเลือกปฏิบัติออกไปให้หมดสิ้น นอกจากนี้้องค์กรของรัฐต้องคิดว่าจะทำอย่างไรในการให้โอกาสแก่บุคคลทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

หน้าที่ที่องค์กรของรัฐที่ให้บริการสาธารณะ (Public Authority)^{๑๐๑} ต้องทำเรียกว่าหน้าที่พิเศษ (Specific duties) เป็นหน้าที่ที่ต้องทำให้เกิดความเสมอภาคในทุกภาคส่วนของสังคมและขจัดการเลือกปฏิบัติออกไป องค์กรสาธารณะต้องมีสิ่งที่จะต้องกระทำโดยจัดเป็นรายการแสดงรายละเอียดว่าจะทำอะไรที่เป็นการแสดงถึงการให้ความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติแก่คนที่มีความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย อายุ ความเป็ยงเบนทางเพศ ความแตกต่างกันด้านศาสนาและความเชื่อส่วนบุคคล หญิงซึ่งตั้งครรรภ์ หญิงซึ่งกำลังมีบุตร ทั้งนี้ให้ประชาชนและบุคคลเหล่านี้สามารถทราบถึงสิ่งที่จะทำนั้นด้วย

หน้าที่พิเศษ (Specific duties) นี้คือ การที่องค์กรของรัฐต้องจัดทำรายการที่ต้องทำหรือที่เรียกว่า (To do list) ไว้ในแผนงานของทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นแผนหรือแนวทางให้องค์กรนั้นบรรลุผลในเรื่องการจัดให้มีความเสมอภาค (Equality) ในทุกภาคส่วนของสังคม ตัวอย่างของการบรรจุรายการที่ต้องทำ (To do list) ลงในงานขององค์กรของรัฐ

เช่น องค์กรของรัฐนั้นอาจจะไม่มีคนผิวสีเป็นผู้บริหารระดับสูง องค์กรของรัฐนั้นต้องจัดให้มีวิธีการช่วยเหลือให้คนผิวสีนั้นได้มีโอกาสที่จะขึ้นเป็นผู้บริหารระดับสูง โดยองค์กรของรัฐต้องบรรจุวิธีการช่วยเหลือคนผิวสีให้ได้เป็นผู้บริหารระดับสูงไว้ในรายการที่ต้องทำ (To do list) และต้องเขียนอธิบายถึงวิธีการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จว่ามีขั้นตอนอย่างไร เช่น สำรวจดูว่าเพราะเหตุใดจึงไม่มีผู้บริหารระดับสูงที่เป็นคนผิวสี พิจารณาดูกฎระเบียบหรือข้อบังคับของหน่วยงานว่ามีการกีดกันคนผิวสีหรือไม่ จากนั้นโฆษณาตำแหน่งงานหรือลักษณะงานและวิธีการในการเป็นผู้บริหารระดับสูงให้คนผิวสีได้ทราบ องค์กรต้องทำต่อเนื่องซึ่งวิธีการนี้เป็นระยะเวลา ๓ ปี หากทำไม่ได้ต้องตอบคำถามได้ว่าทำไมจึงไม่สามารถ

๑๐๑SCHEDULE ๑๙ Section ๑๔๖ PUBLIC AUTHORITIES PART ๑ PUBLIC AUTHORITIES: GENERAL

Ministers of the Crown and government departments

Armed forces

National Health Service

Local government

Other educational bodies

Police

ทำได้ และองค์กรต้องทำรายการที่ต้องทำ (To do list) ทุกๆ สามปี เมื่อได้ทำแล้วองค์กรของรัฐต้องประกาศหรือแจ้งให้ประชาชนทราบเป็นรายงานประจำปี เป็นประจำทุกๆ ปี การประกาศให้ประชาชนทราบนี้จะทำให้ประชาชนเห็นผลสำเร็จของงาน ถ้าองค์กรหรือหน่วยงานทำไม่ได้ ประชาชนก็จะเป็นผู้ตรวจสอบและตั้งคำถามถึงการไม่ปฏิบัติดังกล่าว

องค์กรของรัฐต้องจัดให้บุคคลทุกประเภทเข้าทำงาน และต้องบอกถึง กลุ่มและจำนวนของบุคคลแต่ละประเภทที่ทำงานในองค์กรหรือหน่วยงานว่าเป็นบุคคลประเภทใดบ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าองค์กรหรือหน่วยงานนั้นไม่ได้มีการเลือกปฏิบัติกับบุคคลใดๆ และเป็นการแสดงให้เห็นว่าองค์กรหรือหน่วยงานนั้นได้ให้ความเสมอภาคและความเป็นธรรมแก่บุคคลทุกประเภท นอกจากนั้นในแผนและนโยบายขององค์กรหรือหน่วยงานที่กระทบกับประชาชนจำนวนมากต้องมีกฎหรือระเบียบและกฎระเบียบนั้นต้องเป็นธรรมและเสมอภาค ประชาชนตรวจสอบได้ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบการดำเนินงานของตนเองเป็นประจำ เพื่อแสดงถึงการเรียนรู้หรือได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง เป็นการประเมินตัวองค์กรเอง องค์กรหรือหน่วยงานสาธารณะควรถามประชาชนว่าอะไรบ้างที่ควรจัดอยู่ในรายการที่ต้องทำ To do list เพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาค โดยสอบถามจากบุคคลทุกประเภทรวมบุคคลที่ด้อยโอกาสประเภทต่างๆ ด้วย

องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐมีความจำเป็นต้องซื้อสินค้าและบริการจากบริษัทเอกชน หรือองค์กรการกุศล ซึ่งมีความหลากหลาย ดังนั้นการซื้อสินค้าจากเอกชนต้องดำเนินการอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และควรใส่ไว้ในรายการที่ต้องทำ To do list ด้วย โดยการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น องค์กรของรัฐควรตรวจสอบดูว่าคู่สัญญานั้นได้มีการดำเนินงานขององค์กรนั้นอย่างเป็นธรรมและให้ความเสมอภาคหรือไม่ และในองค์กรนั้นประกอบไปด้วยบุคคลคนหลากหลายประเภทหรือไม่ องค์กรที่องค์กรของรัฐเข้าทำสัญญาด้วยนั้นเปิดโอกาสให้คนด้อยโอกาสหรือไม่ เมื่อองค์กรของรัฐซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ จากบริษัทหรือองค์กรการกุศลเหล่านี้ก็จะมีข้อตกลงหรือเงื่อนไขว่าองค์กรของรัฐจะซื้อสินค้าหากว่าได้มีการทำตามกฎเกณฑ์พิเศษที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคขึ้น องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐต้องไม่ซื้อสินค้าหรือบริการจากองค์กรที่ทำผิดกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ

ทั้งนี้ หน้าที่พิเศษ (Specific duties) ที่ต้องทำนี้รัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจกำหนดโดยทั้งนี้ต้องปรึกษาคณะกรรมการความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชนด้วย โดยการกำหนดหน้าที่พิเศษนี้ให้กำหนดในระเบียบ (Regulation) นอกจากนั้น รัฐมนตรีซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้มีหน้าที่รายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมที่ทำกับประชาชนทุกๆ ๓ ปี

ผลกระทบที่เกิดกฎหมายได้ส่งผลในเชิงบวก เนื่องจากมาตรการต่างๆ ที่อยู่ในร่างกฎหมายฉบับนี้ได้ถูกออกแบบเพื่อให้บรรลุผลทำให้เกิดความมั่นใจและมั่นคงในการเยียวยาบุคคลแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกัน กฎหมายฉบับนี้จะครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่อาจถูกการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันให้ได้รับประโยชน์จากความชัดเจนและความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนของกฎหมายฉบับนี้ มาตรการต่างๆ ของร่างกฎหมายฉบับนี้ซึ่งได้ประเมินแล้วว่ามิผลกระทบต่อกลุ่มคนที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากเดิมที่องค์กรของรัฐมีหน้าที่ให้ความเสมอภาคแก่บุคคลโดย ไม่เลือกปฏิบัติในเรื่อง เชื้อชาติ เพศ และพิการนั้นจะถูกแทนที่และให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ เชื้อชาติ เพศ หญิงมีครรภ์ อายุ ความพิการ ความเป็ยงเป็ยนทางเพศ ศาสนา และความเชื่อและสิทธิมนุษยชน ดังนั้น หน้าที่อันใหม่นี้ได้ขยายเพิ่มเติมแก่ประชาชนที่ได้รับความคุ้มครองเพิ่มขึ้น ในทางปฏิบัติองค์กรของรัฐที่มีอำนาจจะต้องคำนึงถึงผลกระทบเกี่ยวกับนโยบาย และการบริหารสำหรับกลุ่มคนกลุ่มใหม่นี้ด้วย เช่นเดียวกับที่คำนึงถึงกลุ่มคนเดิม

Equality Act ๒๐๑๐ ได้รวมกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติและความเสมอภาคที่มีอยู่ทั้งหมดมาจัดให้เป็นฉบับเดียว เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ประชาชนในการปฏิบัติ ที่สำคัญยังเพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ให้แก่องค์กรของรัฐ โดยสร้างมาตรการอันสำคัญขึ้นมาอีกคือการกำหนดหน้าที่พิเศษ Specific Duties ให้องค์กรของรัฐต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดให้เกิดความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ

จากพัฒนาการด้านกฎหมายและการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของประเทศสหราชอาณาจักร เห็นได้ว่าในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นให้อำนาจหน้าที่ของศาล โดยมีหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการกุศล ซึ่งมีอยู่มากมายเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการดำเนินคดีอันเนื่องมาจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยประชาชนนั้นสามารถใช้สิทธิทางศาลได้หากถูกละเมิดสิทธิซึ่งได้บัญญัติไว้ใน Human Rights Act ๑๙๙๘ รัฐสภาได้สร้างองค์กรอิสระขึ้นมาดูแลและควบคุมเรื่องความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชน ได้แก่ คณะกรรมการความเสมอภาคและสิทธิมนุษยชน (Commission for Equality and Human Rights) โดยองค์กรนี้มีบทบาทในการขับเคลื่อนและตรวจสอบการเลือกปฏิบัติและความเสมอภาคในองค์กรต่างๆ ในขณะเดียวกันรัฐเองก็มีหน่วยงานในสังกัดที่ช่วยสนับสนุนในเรื่องการจัดให้มีการมีความเสมอภาค ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองความเสมอภาค (Government Equality Office) เป็นองค์กรที่ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคของบุคคลในสังคมด้วยเช่นกัน สิ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนคือ การสร้างมาตรการและกลไกในการทำให้เกิดความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติขึ้นใหม่ ในกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาค กำหนดหน้าที่พิเศษ (Specific Duties) ให้องค์กรของรัฐในการจัดให้มีสิ่งที่ต้องทำ (To do list) เพื่อเป็นแผนงานขององค์กรในการให้ความสำคัญและสร้างวิธีการขึ้นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในองค์กรของรัฐเองและองค์กรอื่น ๆ ทั้งนี้ องค์กรของรัฐต้องคิดวางแผนวิธีการที่จะจัดให้สังคมนั้นปลอดจากการเลือกปฏิบัติและมีความเสมอภาคในทุกภาคส่วนของสังคมโดยองค์กรของรัฐต้องประเมินผลงานและรายงานเป็นประจำเพื่อให้ประชาชนทราบถึงการดำเนินงานด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นมาตรการใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงการตระหนักและให้ความสำคัญกับความเสมอภาคซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสิทธิมนุษยชน

๓. ออสเตรเลีย เป็นประเทศที่มีความตื่นตัวทางด้านสิทธิมนุษยชนมาก โดยเฉพาะหน่วยงานตำรวจ (Australian Federal Police) ซึ่งมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนและได้จัดโครงการฝึกอบรมและมีวิทยากรที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยในการจัดฝึกอบรมทางด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ออสเตรเลียมีหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญคือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทำหน้าที่ทั้ง^{๑๐๖} การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในออสเตรเลีย ส่วนผู้ตรวจการแผ่นดิน มีบทบาทในการตรวจสอบคำร้องเรียนหรือข้อพิพาทของประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถเสนอแนะรัฐบาลในการแก้ไขเยียวยาต่อผู้ละเมิดสิทธิและดำเนินการทางวินัยต่อเจ้าหน้าที่ ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนคือ Attorney General และมีหน่วยงานที่จัดตั้งเฉพาะที่ทำหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชน

^{๑๐๖}โปรดดู Australian Human Rights Consultation committee report, chapter ๑ and Chapter ๘, ๒๐๐๙
<http://www.humanrightsconsultation.gov.au>

ออสเตรเลีย จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่ยังไม่มีความหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นกฎหมายภายในประเทศเช่นเดียวกับอังกฤษ แต่มีรายงานวิจัยที่เสนอต่อรัฐสภาถึงข้อดีข้อเสียในการจัดทำกฎหมายสิทธิมนุษยชน แนวทางการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในออสเตรเลีย กำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของออสเตรเลีย ซึ่งเน้นที่การปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และการทำให้เกิดความตระหนักและการปฏิบัติที่ให้การเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นวิถีชีวิตของชาวออสเตรเลีย

แผนในการพัฒนาสิทธิมนุษยชนของออสเตรเลีย นั้น มุ่งเน้นการคุ้มครองและการส่งเสริมให้มีการดำเนินการงานสิทธิมนุษยชน โดยเน้นที่ภาครัฐ และการประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๑) กำหนดให้มีจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่โดยให้การเคารพต่อการปฏิบัติต่อประชาชนที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน หากมีการฝ่าฝืนจะมีผลต่อการไม่จ้างต่อได้

๒) การที่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีนั้น ผู้กักขังที่จะต้องพิพากษาให้เป็นไปตามมาตรการด้านสิทธิมนุษยชน แต่ข้อเสนอแนะนี้ ยังมีปัญหาว่าหากเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยคำสั่งศาลจะทำได้หรือไม่ เนื่องจากออสเตรเลียไม่มีกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจนเหมือนในอังกฤษ และการที่ศาลจะพิพากษาคดีจะต้องตัดสินตามกฎหมาย หากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดศาลอาจใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยคดีได้โดยอิสระ

๓) การเสนอกฎหมายของหน่วยงานรัฐ และการพิจารณาออกกฎหมายของรัฐสภา จะต้องคำนึงผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนที่ออสเตรเลียมีพันธกรณีที่ผูกพัน หรือที่เรียกกันว่า Human right impact Assessment

๔) กำหนดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ในด้านการให้ความรู้ในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้การดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนมีประสิทธิภาพ

๕) ออสเตรเลียให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาในด้านสิทธิมนุษยชนจึงกำหนดไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนว่า จะต้องให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในทุกระดับ

๖) กำหนดให้จัดทำรายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนและรับฟังความเห็นของชนเผ่าในออสเตรเลียด้วย

๗) การตรวจสอบติดตามการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

๘) รัฐต้องจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งในด้านการคุ้มครองและการปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีที่ออสเตรเลียให้การรับรอง

๙) ในด้านการคุ้มครองผู้ที่ถูกละเมิด จัดให้มีแผนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งในด้านการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายและการฟ้องคดีที่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล และมีกองทุนที่ทำหน้าที่เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายด้วย

ตัวอย่างของออสเตรเลีย เป็นประเทศที่ควรนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกลไกที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมถึงการประสานบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะ Attorney General กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ในการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในออสเตรเลีย โดยยังไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมารองรับ ซึ่งคณะผู้วิจัยเห็นว่าองค์กรที่จัดตั้งมาในออสเตรเลียมีความคล้ายคลึงกับองค์กรในประเทศไทย เช่น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และมีแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการประสานการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน”^{๑๐๓}

หน่วยงานของรัฐในต่างประเทศที่ให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนอกเหนือจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนหรือผู้ตรวจการ มีดังนี้

๑. ประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ Human Rights Bureau, Ministry of Justice มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนการส่งเสริมความคิดในการเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดในองค์กรสิทธิมนุษยชน การศึกษาและการสนับสนุนกิจกรรมทางสาธารณชนมีเจตนาให้ประชาชนรับรู้ถึงความจำเป็นและความสำคัญในสิทธิมนุษยชนและเป็นการกระจายคุณค่าในการมีสิทธิมนุษยชนในหมู่ของประชาชน รวมทั้งสำนักงานยังได้ดำเนินการในการส่งเสริมให้กิจกรรมเหล่านี้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และมีความหลากหลาย ซึ่งมีการจัดประชุมสัมมนา การปาฐกถา การใช้สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เคเบิลทีวี และการติดธงและโปสเตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดงานเทศกาลการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนที่มีความมุ่งหมายให้ประชาชนเข้าร่วมโดยการใช้เครื่องมือในการสร้างความบันเทิงต่างๆ และมีการโฆษณาให้ประชาชนได้รับรู้ในหลายๆ ทาง โดยเฉพาะวันที่ ๑๐ ในเดือนธันวาคมของทุกๆ

๒. ประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่ Government Cooperation Office, Legislation and Program Division ดำเนินการร่วมมือและการประสานงานอย่างต่อเนื่องกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งฟิลิปปินส์และหน่วยงานรัฐบาลอื่นๆ โดยเฉพาะในการศึกษาความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและข้อเกี่ยวกันในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และคำสั่งในการบริหารรัฐบาลพร้อมทั้งการดำเนินงาน การค้นคว้า การพัฒนา และหลักการสนับสนุนพื้นฐานและมาตรฐานที่จะประกันว่าข้อความภายในของกฎหมายที่เสนอนั้นได้ตรงกับพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและภายในประเทศความมุ่งหมาย กรมนิติบัญญัติและระเบียบวาระจะควบคุมพระราชบัญญัติให้มีความสอดคล้องเป็นไปตามสภานิติบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกา และการเตรียมความพร้อมของสำนักงานความร่วมมือของรัฐบาลในการเสนอมาตรการต่างๆ วัตถุประสงค์ เพื่อให้ความเตรียมพร้อมและระบบของสถาบันกับหน่วยงานของรัฐบาลอยู่บนการพัฒนาและมีการปฏิบัติงานในมาตรการการบริหารและนิติบัญญัติกับบทบัญญัติทางสิทธิมนุษยชนที่ประกันความร่วมมือโดยรัฐบาลด้วยพื้นฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

๓. สหราชอาณาจักร ได้แก่ Human Rights, Home Office มีหน้าที่ ตรวจสอบและให้แนวทางเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนและส่งเสริมวัฒนธรรมในเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของประชาชน รักษาและพัฒนาเรื่องสิทธิมนุษยชนของสหราชอาณาจักรที่ดำเนินการกับองค์กรนานาชาติ เช่น UN EU

๔. ประเทศสวีเดน ได้แก่ Swedish Helsinki Committee for Human Rights, Human Rights in Sweden หลักอย่างหนึ่งของคณะกรรมการเฮลซิงกิแห่งสวีเดน คือ ตักเตือนและรายงานเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศ เป็นองค์กรที่จัดสัมมนา รายงานข่าว และทำการแถลงการณ์ เพื่อชักชวนให้ทุกภาคส่วนตระหนักและเห็นความสำคัญ อีกทั้งยังรายงานถึงเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายโดยรวมให้ทราบเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนอีกด้วย ตั้งแต่วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๐๐๑ สงครามลัทธิก่อการร้ายได้นำไปสู่การออกกฎหมายพระราชบัญญัติใหม่ ออกกฎเพื่อป้องกันลัทธิก่อการร้าย หน่วยงานดังกล่าวได้รายงานเกี่ยวกับคำพูดที่ไม่ดี ความบกพร่อง และการควบคุมเบื้องหลังด้วย ร่วมกับองค์กรอื่นๆ และได้บรรยายเกี่ยวกับสิ่งที่

^{๑๐๓} สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , “รายงานผลการศึกษาระยะสุดท้าย โครงการศึกษาความเหมาะสมในการตรากฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน . เสนอต่อ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม , บทที่ ๒ หน้า ๔๒-๗๕

คลุมเครือในรายการเพื่อให้เหมาะสมกับภาพที่รัฐบาลของพวกเราทำไว้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในสารเป็นประจำเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการสหประชาชาติเป็นพิเศษ

๕. ประเทศเกาหลี Human Rights Bureau กระทรวงยุติธรรม มีภารกิจหลักในการปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ ปฏิบัติในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การปกป้องสิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหาย

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้น การคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอิสระให้การคุ้มครองป้องกัน โดยมีขอบเขตการให้การคุ้มครองในลักษณะของการเยียวยาในเรื่องต่างๆ เป็นการเฉพาะเรื่อง และมีแผนการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในระดับชาติ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักรู้และปฏิบัติตามกติกาสากลในด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ และการสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อให้มีความเข้าใจและมีความตระหนักในการเคารพซึ่งกันและกัน

ประสบการณ์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรที่ได้รวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมายภายในสองฉบับคือ Human Rights Act ๑๙๙๘ และ Equality Act ๒๐๑๐ ถือเป็นกฎหมายกลางที่รวบรวมการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามพันธะกรณีที่มาตราฐานสากลกำหนดมาไว้ในกฎหมายฉบับเดียวและมีองค์กรที่เข้าไปดำเนินงานเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ให้เป็นระบบเดียวกัน เป็นรูปแบบที่ทำให้มีกฎหมายเฉพาะที่ไม่กระจัดกระจายและเป็นระบบเดียวกัน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางของไทยในการพัฒนากฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนในอนาคต เพราะในปัจจุบันมีการบัญญัติกฎหมายรับรองไว้กระจัดกระจาย ในกฎหมายพิเศษหลายฉบับ

ในส่วนของการพัฒนาและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีสองระดับ คือ ระดับองค์กรอิสระในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประเทศไทย และในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ตรวจการแผ่นดิน และระดับองค์กรภายในหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่จะให้หน่วยงานกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเข้ามาเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม ในด้านการกิจของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องรับผิดชอบกิจการสาธารณะนั้น มีความจำเป็นต้องให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยมีแผนกที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้การเยียวยา หรือพัฒนาแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนในหน่วยงานของตน ทั้งที่เป็นภาครัฐและภาคเอกชน โดยประสานความร่วมมือร่วมกันตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓

เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกันทั้งระบบ ในเบื้องต้นคณะผู้วิจัยเห็นว่ากระทรวงยุติธรรม ควรเป็นหน่วยงานหลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภาครัฐ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น ในการพัฒนาแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนทั้งในด้านการป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเยียวยาสิทธิให้แก่ผู้ถูกละเมิดได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม คณะผู้วิจัยจะขอรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวในการสัมมนารับฟังความคิดเห็นในแต่ละภาคจำนวน ๕ ภาคต่อไป และรับฟังความต้องการของผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนว่ามีปัญหาอุปสรรคในการเรียกร้องสิทธิ รวมถึงการได้รับบริการจากรัฐหรือองค์กรอิสระที่จะเรียกร้องสิทธิที่ตนสูญเสียไปเพียงใด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยต่อไป

ภาคผนวก

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ....

บันทึกหลักการและเหตุผล
ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

เหตุผล

เนื่องจากการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ตามกฎหมายของประเทศไทยเน้นการเยียวยาด้านการเงินเป็นหลัก ขาดการดูแลด้านจิตใจและการดูแลในระหว่างการดำเนินคดี รวมถึงการป้องกันมิให้ถูกประทุษร้ายซ้ำ อีกทั้งไม่มีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงกระบวนการที่ดำเนินไป ดังนั้น จึงควรจัดให้มีระบบการคุ้มครองผู้เสียหายทั้งระบบ โดยกำหนดให้มีโครงสร้างกลไกที่สามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประสานความช่วยเหลือกับส่วนท้องถิ่นได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

พ.ศ. ....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะขอรับความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอื่น

เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายให้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน และให้การช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่เมื่อได้รับการร้องขอจากองค์กรที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา” หมายความว่า ผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีและผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับอันตรายสาหัส ให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิทธิและทายาทของผู้เสียหายตามหลักกฎหมายแพ่ง และโดยทางสายโลหิต

“การคุ้มครอง” หมายความว่า การให้ความคุ้มครองทางกาย จิตใจ ทรัพย์สิน รวมถึงตลอดถึงการดูแลช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา การช่วยเหลือทางกฎหมาย การคุ้มครองความปลอดภัย หลังจากถูกประทุษร้าย จนถึงการบังคับคดี และการป้องกันไม่ให้ถูกประทุษร้ายซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือหรือศาลลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ก็ตาม

“ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา” หมายความว่า ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา แห่งชาติ

“คณะกรรมการจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองและผู้ได้รับความเสียหาย
ในคดีอาญาจังหวัด

“คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองและผู้ได้รับความเสียหาย
กรุงเทพมหานคร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

“อาสาสมัคร” หมายความว่า บุคคลที่สมัครใจเข้ามาทำหน้าที่คุ้มครองผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงยุติธรรม

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

ให้ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุดมีอำนาจออกข้อบังคับ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มี
อำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับประธานศาลฎีกา ข้อบังคับของอัยการสูงสุด กฎกระทรวงและระเบียบนั้น เมื่อได้
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครอง ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ
ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการที่สอง อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวง
ยุติธรรม ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวง
แรงงาน ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรรมการ นายกฤษฎาภคินายความ เลขาธิการสำนักงานศาล
ยุติธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดดเด่น
เป็นที่ประจักษ์ด้านการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
เป็นกรรมการ และมีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการและเลขานุการ และข้าราชการที่
อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่งตั้งสองคน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๗ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ได้รับความ
เสียหายในคดีอาญา

(๒) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือโครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาเพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพและเป็นสากลยิ่งขึ้น

(๓) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาทั้งระบบ

(๔) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาถือปฏิบัติ

(๖) ส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

(๗) จัดให้มีการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

(๘) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การจดทะเบียนศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และหลักเกณฑ์การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ดังกล่าว รวมถึงการรายงานการใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน

(๑๐) กำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายกรุงเทพมหานคร และจังหวัด

(๑๑) ดำเนินการอย่างใดๆ ที่มีกฎหมายให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) นายกรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่หรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันเป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งก็ได้ และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา ๑๒ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละสามครั้ง

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ให้นำมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔ ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการ.

(๒) เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานคุ้มครองและประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) จัดให้มีระบบงานด้านการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล

(๔) จัดให้มีการรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา รวมทั้งจัดให้มีการศึกษาวิจัยกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) จัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศและการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และสามารถให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้เสียหายเข้าถึงได้ตามระดับชั้นความลับของข้อมูล และตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

(๖) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมจัดงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง

หมวด ๒

คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานครและจังหวัด

มาตรา ๑๕ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้แทนกรมแรงงาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนศาลอาญา ผู้อำนวยการสำนักอนามัย และผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ผู้แทนสภาทนายความ เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพสองคนโดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคน และแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ด้านการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาอีกสองคน โดยมีผู้อำนวยการกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งข้าราชการในกรุงเทพมหานครจำนวนหนึ่งคน และข้าราชการของกระทรวงกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ ศาลจังหวัด อัยการจังหวัด พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ผู้แทนกรมแรงงาน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ประธานสภาทนายความ ประจำจังหวัด เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่ทำในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย แพทย์ วิชาชีพสองคน โดยจะต้องมีผู้แทนจากภาคเอกชนอย่างน้อยวิชาชีพละหนึ่งคนและแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ด้านการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาสองคน โดยมีผู้แทนสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่ปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาจังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในจังหวัดนั้นจำนวนหนึ่งคน และข้าราชการในสำนักงานยุติธรรมจังหวัด จำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๗ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ มาใช้กับการได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คุณสมบัติ การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทน ของคณะกรรมการกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการจังหวัด โดยอนุโลม

มาตรา ๑๘ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการประชุมและการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานของคณะกรรมการกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการจังหวัด โดยอนุโลม

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และมาตรการในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คำปรึกษา แนะนำ และดำเนินการและประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา รวมทั้งมีอำนาจเข้าไปติดตามตรวจสอบแนะนำศูนย์คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาภายในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๓) กำหนดแนวทาง กำกับดูแล และแก้ไขปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณีให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๔) ประเมินผลและจัดทำรายงานวิจัยการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้ดำเนินการ รวมถึงประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี แล้วนำเสนอคณะกรรมการ

(๕) จัดหาทุนเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาในเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี และรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุน และการจัดการทุนต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารกองทุน

(๖) ตรวจสอบหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงกรณีที่มีได้มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมีข้อร้องเรียนว่าเจ้าพนักงานไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัด แล้วแต่กรณี และสั่งการเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(๗) เรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ หรือขอคำชี้แจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวินิจฉัยในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย หรือที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๐ ให้กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการกรุงเทพมหานคร และให้ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการจังหวัด โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของคณะกรรมการกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการจังหวัดแล้วแต่กรณี

(๒) เป็นศูนย์กลางในการคุ้มครองและประสานงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชน เพื่อดำเนินการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาในเขตของตนและในเขตที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้มีการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในระดับชุมชนด้วย

(๓) ดำเนินการให้มีระบบงานคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพ ทัวถึงและเป็นไปตามมาตรฐานสากลและตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๔) จัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานติดตามประเมินผลศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา รวมถึงการประเมินผลการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาในเขตของตน

(๕) จัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลด้านการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกำหนดตามมาตรา ๑๔

(๖) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการจังหวัด แล้วแต่กรณีมอบหมาย

มาตรา ๒๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้กรรมการและอนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๒๒ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้อัยการหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน

(๒) ตรวจสอบบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดเมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ

(๓) สืบเสาะข้อเท็จจริง และจัดทำรายงานผลกระทบและความเสียหายที่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาได้รับ รวมถึงผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิด

(๔) ตรวจสอบยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่ตกเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอยู่ในยานพาหนะนั้น

(๕) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้ได้รับความเสียหาย

ในการใช้อำนาจตาม (๕) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและรายงานเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ รวมทั้งผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป ตลอดจนจัดทำสำเนารายงานดังกล่าวไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนารายงานนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องดำรงตำแหน่งนายอำเภอหรือรองผู้กำกับตำรวจขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับเจ็ดขึ้นไป ทั้งนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนารายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดไว้ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญาภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินการตาม (๒) และ (๓) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้ใดบังคับบัญชาทำหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่ผู้นั้นไม่ได้

(๖) ดำเนินการคุ้มครอง ป้องกันและช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา อาสาสมัคร ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

มาตรา ๒๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๔

หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

มาตรา ๒๔ ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ป้องกัน และช่วยเหลือ ดังนี้

(๑) สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในคดีอาญา ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และในชั้นบังคับโทษทางอาญาหรือคำสั่งศาลที่เกี่ยวกับค่าเสียหาย

(๒) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าของคดี ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี

(๓) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม

(๔) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ อย่างเหมาะสม รวดเร็วและเป็นธรรมทั้งจากผู้กระทำความผิดและตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย และสวัสดิการอื่นที่จำเป็นก่อนและระหว่างการดำเนินคดี และในชั้นบังคับคดี

(๖) ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลืออื่นใด ตามที่คณะกรรมการกำหนด

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา อาจกำหนดให้มีความแตกต่างกันได้ตามลักษณะ ประเภท ของผู้เสียหายโดยคำนึงถึง เพศ อายุ ความอ่อนแอของจิตใจ และความต้อโอกาสทางเศรษฐกิจ ความยากไร้ ความพิการ และความต้อโอกาสในการเข้าถึงความเป็นธรรมในสังคม

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาร้องขอคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ตามมาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง แต่ถูกปฏิเสธหรือไม่ได้รับความคุ้มครองภายในเวลาสิบห้าวัน นับแต่วันที่ยื่นคำขอ ให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานนั้นได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับการปฏิเสธหรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันขอ แล้วแต่กรณี

เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับคำอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ให้มีคำสั่งวินิจฉัยสั่งการภายในสิบห้าวัน ทั้งนี้ โดยถือหลักประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายที่จะได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานสากล คำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๖ ในการจัดทำรายงานผลกระทบต่อผู้ได้รับความเสียหายได้รับความเสียหายในคดีอาญาให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำ ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจขอให้ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาในเขตที่ผู้ได้รับความเสียหายอยู่ดำเนินการแทนก็ได้

แบบและวิธีการจัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๒๗ เมื่อผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญามาพบพนักงานสอบสวนเพื่อร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิและอธิบายให้ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาทราบตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๖ และทำบันทึกการแจ้งสิทธิไว้เป็นหนังสือ

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายขอใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการและแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองหรือประสานงานเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการต่อไป

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่ได้รับการประสานงานตามวรรคสองมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ

มาตรา ๒๘ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานงานการแจ้งความคืบหน้าหรือการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ตามที่ได้รับการประสานงานเพื่อประโยชน์แก่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาในขั้นตอนที่ตนรับผิดชอบและส่งผลการช่วยเหลือดังกล่าวไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่และพนักงานสอบสวนแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การแจ้งดังกล่าวอาจแจ้งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศก็ได้

มาตรา ๒๙ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ศาลและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบในการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหายในขั้นตอนของการดำเนินคดี และขึ้นบังคับคดี รวมถึงเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษแก่ผู้ได้รับความเสียหายภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ดำเนินการแล้วแต่กรณีในส่วนที่หน่วยงานตนรับผิดชอบ ทั้งนี้ การแจ้งดังกล่าวอาจแจ้งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือเทคโนโลยีสารสนเทศก็ได้

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายร้องขอหรือติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีของตนในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานนั้น แจ้งข้อมูลการดำเนินการ เหตุผลในการสั่งการ ความคืบหน้าในการดำเนินการต่อไป รวมถึงความช่วยเหลือแก่ผู้ร้องขอตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดีแก่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา หรือการแจ้งเหตุผลในการดำเนินการตามที่ผู้ได้รับความเสียหายร้องขอ ตามมาตรา ๒๘ และ มาตรา ๒๙ ให้ดำเนินการดังนี้

การแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดี ได้แก่

- (๑) การจับกุมผู้ต้องหาและข้อหาที่แจ้ง
- (๒) การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
- (๓) การสั่งฟ้องคดีหรือสั่งไม่ฟ้องคดี
- (๔) พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล
- (๕) ศาลนัดพิจารณาคดีอาญานัดแรก
- (๖) ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาพิพากษาคดี และผลของคำพิพากษา
- (๗) พนักงานอัยการอุทธรณ์ หรือจำเลยยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือไม่ฎีกา

- (๘) จำเลยต้องขังในเรือนจำ
- (๙) จำเลยได้รับการปล่อยตัวเพราะพ้นโทษ ได้รับการอภัยโทษ หรือหลบหนี
- (๑๐) ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายหรือให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน
- (๑๑) การบังคับยึดทรัพย์สินจำเลยเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา

มาตรา ๓๑ ให้กระทรวงยุติธรรม จัดให้มีหน่วยงานที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ทั้งนี้ อาจประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและสภา ทนายความ หรือทนายความอาสาสมัคร ดังนี้

- (๑) ให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้รับความเสียหาย และแนวทางในการดำเนินคดี จนถึงการบังคับคดี
- (๒) แจ้งสิทธิแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่จะได้รับค่าทดแทนหรือค่าเสียหายจากแหล่งทุนอื่นๆ
- (๓) ประสานกับพนักงานอัยการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับ ค่าสินไหมทดแทน

(๔) จัดทนายความให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นคนยากไร้และไม่ มีความสามารถในการจ้างทนายความได้

(๕) รวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีหรือการตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อใช้ในการฟ้องคดี ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่ดำเนินคดีตามที่ร้องทุกข์ หรือการสืบสวนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของจำเลยใน กรณีที่ผู้เสียหายนั้นยากไร้ไม่มีเงินพอที่จะดำเนินคดีด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง

หลักเกณฑ์และวิธีการในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวง

ให้ผู้ให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ ของกระทรวงยุติธรรม โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ให้ทนายความที่ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายได้รับเงินรางวัลตามอัตราที่ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญากำหนด

มาตรา ๓๒ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ในการจ่ายค่าทดแทนหรือค่าเสียหายหรือสวัสดิการอื่นใดที่ผู้ได้รับความเสียหายพึงได้รับการเป็นผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับค่าเสียหายตามสิทธิที่ได้รับ ทั้งนี้ ผู้ได้รับความเสียหายยังคงได้รับการชดเชยความเสียหาย และสวัสดิการอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้ยากไร้ไม่มีเงินที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการร้องสิทธิตามมาตรา ๓๒ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายที่จำเป็นจากกองทุนตามพระราชบัญญัตินี้

หลักเกณฑ์และวิธีการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๔ เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพ และป้องกันการทำร้ายซ้ำ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศูนย์คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา เห็นว่ามีเหตุอันควร เชื่อว่าผู้กระทำความผิดจะทำร้ายซ้ำ หรือผู้เสียหายจะมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหาย อาจร้องขอต่อศาลที่มี อำนาจพิจารณาคดีอาญา เพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เพื่อป้องกันมิให้ถูกทำร้ายซ้ำ หรือสั่งให้ผู้กระทำ

ความผิดต้องดเว้นไปกระทำการหรือต้องกระทำการอย่างใด หรือสั่งให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ศาลที่ได้รับคำร้อง ต้องสั่งไต่สวนโดยพลัน หากเห็นว่ามีความจำเป็น มีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ของผู้เสียหายที่จะถูกทำร้ายซ้ำ และเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสั่งคุ้มครองชั่วคราวให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาในกรณีที่เป็นเด็ก หรือผู้สูงอายุ หรือผู้พิการให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือการฟื้นฟูเยียวยาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่คณะกรรมการ คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการจังหวัด เห็นว่าการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจมีผู้เสียหายคนอื่นต้องตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้นได้ คณะกรรมการ คณะกรรมการจังหวัด คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการหรือประสานงานเพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ หรือวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมหรือแจ้งเตือนประชาชนให้มีความระมัดระวังต่อการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

มาตรา ๓๖ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงสาธารณสุข จัดให้มีหน่วยงานเพื่อดำเนินการคุ้มครองแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอย่างเหมาะสมในเรื่องอาหารที่פקการรักษายาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษ การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น

การให้ความคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายได้รับการดูแลในความปลอดภัยและการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลของรัฐ สถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชน หรือศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาก็ได้

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่อาจกระทำการเองแทนผู้ได้รับความเสียหาย โดยได้รับมอบอำนาจจากผู้ได้รับความเสียหายหรือประสานงานกับศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา หรือเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าเสียหายก็ได้

มาตรา ๓๘ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ ณ ที่ใดไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการดำเนินคดี ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในครอบครัวของผู้ได้รับความเสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดที่ถูกระบุชรัาย ให้ผู้ได้รับความเสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้ได้รับความเสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้นๆ ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน และไม่ว่าจะกระทำผ่านสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหาย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจดำเนินการให้มีการผ่อนผันให้ผู้เสียหายนั้นอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก

มาตรา ๔๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๙ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าวกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีหลักฐานเอกสารตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของบุคคลนั้น

มาตรา ๔๑ ในกรณีที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยตกเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดในต่างประเทศหากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทยจริงหรือไม่ หากบุคคลนั้นเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้บุคคลนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่ชักช้า และให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้น

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายในต่างประเทศเป็นคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือเป็นผู้ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและก่อนออกนอกราชอาณาจักร สถานะของการได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวยังไม่สิ้นสุด เมื่อได้ตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความถูกต้องของผู้เสียหายที่ถือเอกสารแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายนั้นเดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้น และให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายในต่างประเทศเป็นคนต่างด้าวและไม่มีเอกสารประจำตัว แต่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้ที่มีหรือเคยมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยถูกต้องตามกฎหมายเมื่อได้ตรวจพิสูจน์สถานะของการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรของผู้นั้นแล้ว หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้ามาในราชอาณาจักรให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายนั้นเดินทาง

กลับเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้นั้นและให้ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในราชอาณาจักรต่อไปได้ตามสถานะและระยะเวลาที่เป็นอยู่เดิมก่อนออกไปนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๔๒ ให้กระทรวงยุติธรรมจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับสถานการณ์ จำนวนคดีการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาเสนอต่อคณะกรรมการ

หมวด ๕

ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

มาตรา ๔๓ มหาวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน สำนักงานนายความ สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ที่ประสงค์จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาและมีประสบการณ์ในด้านการให้ความคุ้มครองที่ได้มาตรฐานตามที่คณะกรรมการกำหนดอาจยื่นคำขอต่อคณะกรรมการเพื่อจดทะเบียนเป็นศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

การยื่นขอและการขึ้นทะเบียน ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในการจดทะเบียนศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการอาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ให้องค์กรให้บริการนั้นถือปฏิบัติด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ได้คุณภาพและทั่วถึง

เมื่อมีการขึ้นทะเบียนในองค์กรใดเป็นศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาของกระทรวงยุติธรรม และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุชื่อองค์กรให้เป็นศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และนำลงในฐานข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย

มาตรา ๔๔ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่ผู้นั้นได้รับความเสียหาย จนถึงชั้นบังคับคดี

(๒) ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ได้รับความเสียหายตามที่ได้รับการประสานงานจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

(๓) แจ้งสิทธิให้ผู้ได้รับความเสียหายทราบว่าสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากแหล่งทุนใด รวมถึงการดำเนินคดีในศาล

(๔) ช่วยพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจัดทำรายงานผลกระทบของผู้เสียหายจากการถูกประทุษร้ายทางอาญา

(๕) ช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายให้ได้รับสวัสดิการ การขอคำปรึกษาทางด้านกฎหมาย และการขอรับบริการทางการแพทย์เพื่อฟื้นฟูเยียวยาจิตใจ และร่างกายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญา

(๖) ดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการ คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการจังหวัดมอบหมาย

มาตรา ๔๕ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการสนับสนุนในการจัดให้บริการแก่ผู้ได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ ดังต่อไปนี้

(๑) เงินอุดหนุนจากกองทุนตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) การช่วยเหลือและประสานงานเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากคณะกรรมการ คณะกรรมการจังหวัด คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สำนักงานศาลยุติธรรม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมแรงงานและสวัสดิการ กรมการปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในกรณีที่ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาร้องขอเพื่อประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) การช่วยเหลือทางวิชาการหรือการช่วยเหลืออื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือ คณะกรรมการจังหวัด คณะกรรมการกรุงเทพมหานครกำหนด

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนตามมาตรา ๔๕ ให้ศูนย์ดังกล่าวจัดทำรายงานการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด โดยยื่นต่อคณะกรรมการภายในสองเดือนนับแต่วันที่สิ้นสุดการดำเนินงานตามที่ได้รับเงินอุดหนุน

มาตรา ๔๗ ในกรณีที่ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาใดมีพฤติการณ์ในการดำเนินงานโดยไม่สุจริต หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานตามที่คณะกรรมการกำหนด หรือไม่มีผลงานตามที่คณะกรรมการกำหนด คณะกรรมการอาจขอให้องค์กรนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสารมาเพื่อชี้แจงได้

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาใด กระทำการโดยไม่สุจริต หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานการให้บริการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อการให้บริการแก่ผู้เสียหาย หรือไม่มีผลงานตามที่กำหนด คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งให้ปรับปรุงการดำเนินงานภายในเวลากำหนด

(๒) เพิกถอนทะเบียนศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

เมื่อมีการเพิกถอนทะเบียนศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาใด ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๖

กองทุนคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา

มาตรา ๔๘ ให้จัดตั้งกองทุนในกระทรวงยุติธรรมและ เรียกว่า “กองทุนเพื่อคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาและเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน ได้แก่

(๑) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(๒) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้

(๓) เงินที่ได้รับจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

(๔) เงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

(๕) เงินค่าปรับที่ได้จากจำเลยในคดีอาญา ที่ไม่ต้องส่งคลังตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

(๖) เงินรายได้จากการขายทรัพย์สินที่ถูกริบทรัพย์สินหลังการหักค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

(๕) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน

(๖) เงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของกองทุนหรือที่ได้จากการจัดหารายได้

(๗) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๔๙ เงินและดอกผลที่กองทุนได้รับตามมาตรา ๔๘ ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๕๐ เงินและทรัพย์สินของกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้

(๑) การช่วยเหลือและการรักษาพยาบาลแก่ผู้ได้รับความเสียหายทั้งทางกายและจิตใจ

(๒) การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย

(๓) การช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่

(๔) การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่ยากไร้

(๕) เงินอุดหนุนการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

(๖) การบริหารกองทุน

มาตรา ๕๑ ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนสามคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนจากภาคเอกชนจำนวนสองคนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านพัฒนาสังคม ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านปราบปรามอาชญากรรม หรือด้านการเงิน เป็นกรรมการ และให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการและเลขาธิการ

มาตรา ๕๒ ให้นำมาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมของคณะกรรมการบริหารกองทุน และการแต่งตั้งคณะกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุนโดยอนุโลม

มาตรา ๕๓ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๐

(๒) บริหารกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(๓) รายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๔ การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๕๕ ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำนวนห้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเงิน การสังคมสงเคราะห์ และการประเมินผลด้านละหนึ่งคนและให้รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้นำมาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง และการประชุมของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนโดยอนุโลม

มาตรา ๕๖ คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน
- (๒) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ
- (๓) เรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาประเมินผล

มาตรา ๕๗ ให้คณะกรรมการบริหารกองทุน จัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งสำนักงานคณะกรรมการการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและรับรองภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินทำรายงานผลการสอบและรับรองบัญชีและการเงินของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี เพื่อให้คณะกรรมการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

รายงานผลการสอบบัญชีตามวรรคสอง ให้รัฐมนตรีเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบและจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

.....

.....

.....

นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. ....

๑. ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... มีจำนวน ๕๗ มาตรา โดยแบ่งออกเป็น ๖ หมวด ได้แก่

- หมวด ๑ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ
- หมวด ๒ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญากรุงเทพมหานคร และจังหวัด
- หมวด ๓ อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่
- หมวด ๔ หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา
- หมวด ๕ ศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา
- หมวด ๖ กองทุนคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา

๒. เนื้อหาสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา พ.ศ. .... เป็นกฎหมายว่าด้วยการให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาซึ่งหมายความรวมถึงผู้เสียหายและผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับอันตรายสาหัส ให้หมายความรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิทธิและทายาทของผู้เสียหายตามหลักกฎหมายแพ่ง และโดยสายโลหิตโดยมีการให้ความคุ้มครองทางกาย จิตใจ ทรัพย์สิน รวมตลอดถึงการดูแลช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา การช่วยเหลือทางกฎหมาย การคุ้มครองความปลอดภัยหลังจากถูกประทุษร้าย จนถึงการบังคับคดี และการป้องกันมิให้ผู้ได้รับความเสียหายถูกประทุษร้ายซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือศาลลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ก็ตาม

๒.๒ ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ (มาตรา ๕) ให้ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

๒.๓ คณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน มีคณะกรรมการจากผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่เกี่ยวข้องตามมาตรา ๖ และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๗ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และเสนอความเห็นเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา

๒.๔ มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา กรุงเทพมหานคร และจังหวัดตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีเป็นประธาน มีอำนาจและหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ เพื่อคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาเขตกรุงเทพมหานครหรือเขตจังหวัดให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและตามที่คณะกรรมการระดับชาติกำหนด

๒.๕ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๒๒ เพื่อให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีอำนาจในการดำเนินคดีให้แทนผู้เสียหายหากได้รับการมอบอำนาจ

๒.๖ สิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง ช่วยเหลือ ผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญามีอยู่ในมาตรา ๒๓ อันได้แก่

(๑) สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในคดีอาญา ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และในชั้นบังคับโทษทางอาญาหรือคำสั่งศาลที่เกี่ยวกับค่าเสียหาย

(๒) สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อมูลความคืบหน้าของคดี ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี

(๓) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม

(๔) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรมทั้งจากผู้กระทำความผิดและตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย และสวัสดิการอื่นที่จำเป็นก่อนและระหว่างการดำเนินคดี และในชั้นบังคับคดี

(๖) ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลืออื่นใด ตามที่คณะกรรมการกำหนด

๒.๗ การแจ้งความคืบหน้าทางคดี มาตรา ๓๐ กำหนดให้พนักงานที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนการดำเนินคดี เป็นผู้รับผิดชอบในการแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหาย รวมถึงเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวหรือพ้นโทษ

๒.๘ การป้องกันการถูกทำร้ายซ้ำ เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพ และป้องกันการทำร้ายซ้ำ มาตรา ๓๕ กำหนดว่าหากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศูนย์คุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดจะทำร้ายซ้ำ หรือผู้เสียหายจะมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นผู้เสียหาย อาจร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา เพื่อให้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เพื่อป้องกันมิให้ถูกทำร้ายซ้ำ หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องงดเว้นไปกระทำการหรือต้องกระทำการอย่างใด หรือสั่งให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้ และมี การประชาสัมพันธ์หรือวางแผนในการป้องกันอาชญากรรมหรือแจ้งเตือนประชาชนให้มีความระมัดระวังต่อการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ตามมาตรา ๓๖

๒.๙ ศูนย์คุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา กำหนดไว้ในมาตรา ๔๓ ให้มหาวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน สำนักงานทนายความ สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ที่ประสงค์จะให้ความคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญาและมีประสบการณ์ในด้านการให้ความคุ้มครองที่ได้มาตรฐานตามที่คณะกรรมการกำหนดอาจยื่นคำขอต่อคณะกรรมการเพื่อจดทะเบียนเป็นศูนย์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา ตามมาตรา ๔๔

๒.๑๐ มีกองทุนเพื่อคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายในคดีอาญา (มาตรา ๔๘) เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการคุ้มครอง ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาและเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารโดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนตามมาตรา ๕๑ พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน บริหารกองทุน และรายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุน

โดยรายได้จากกองทุน นอกจากจะมาจากเงินอุดหนุนจากรัฐแล้วยังได้จากค่าปรับและค่าบังคับปรับทรัพย์สินในคดีอาญาตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนดอันเป็นหลักในการบังคับจากทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมาเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับความเสียหาย